

eul_wid: pdc-aq

Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεὺς · Appian of Alexandria

Libyan

Λιβυκή

Period: Ῥωμαϊκή Roman

Dialect: Κοινή Koine

Domain: Ἱστορία History

Format: Πεζός Prose

- Lib 1 Καρχηδὸνα τὴν ἐν Λιβύῃ Φοίνικες ὥκισαν ἔτεσι πεντήκοντα πρὸ ἀλώσεως Ἰλίου, οἰκιστὰὶ δ' αὐτῆς ἐγένοντο Ζῶρός τε καὶ Καρχηδών, ὡς δὲ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοὶ Καρχηδόνιοι νομίζουσιν, Διδῶ, γυνὴ Τυρία, ἥς τὸν ἄνδρα κατακαίνει Πυγμαλίων, Τύρου τυραννεύων, καὶ τὸ ἔργον ἐπέκρυπτεν. ^[5]
- Lib 2 ἡ δὲ ἐξ ἐνυπνίου τὸν φόνον ἐπέγνω καὶ μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ ἀνδρῶν, ὅσοι Πυγμαλίωνος τυραννίδα ἔφευγον, ἀφικνεῖται πλέουσα Λιβύης ἔνθα νῦν ἐστὶν Καρχηδών.
- Lib 3 ἐξωθούμενοι δ' ὑπὸ τῶν Λιβύων ἐδέοντο χωρίον ἐς συνοικισμὸν λαβεῖν, ὅσον ἂν βύρσα ταύρου περιλάβοι. τοῖς δὲ ἐνέπιπτε μὲν τι καὶ γέλωτος ἐπὶ τῇ τῶν Φοινίκων μικρολογίᾳ καὶ ἡδοῦντο ἀντειπεῖν περὶ οὕτως βραχυτάτου· μάλιστα δ' ἠπόρουν, ὅπως ἂν πόλις ἐν τηλικούτῳ διαστήματι γένοιτο, καὶ ποθοῦντες ἰδεῖν, ὃ τι ἐστὶν αὐτοῖς τοῦτο τὸ σοφόν, συνέθεντο δώσειν καὶ ἐπώμοσαν. ^[5]
- Lib 4 οἱ δὲ τὸ δέρμα περιτέμοντες ἐς ἱμάντα ἕνα στενότατον περιέθηκαν, ἔνθα νῦν ἐστὶν ἡ Καρχηδονίων ἀκρόπολις· καὶ ἀπὸ τοῦδε Βύρσα ὀνομάζεται.
- Lib 5 χρόνῳ δ', ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι καὶ τῶν περιοίκων ἀμείνους ὄντες ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ναυσὶ τε χρώμενοι καὶ τὴν θάλασσαν οἷα Φοίνικες ἐργαζόμενοι, τὴν πόλιν τὴν ἔξω τῇ Βύρσῃ περιέθηκαν.
- Lib 6 καὶ δυναστεύοντες ἤδη Λιβύης ἐκράτουν καὶ πολλῆς θαλάσσης ἐκδήμους τε πολέμους ἐστράτευσαν ἐς Σικελίαν καὶ Σαρδῶ καὶ νήσους ἄλλας, ὅσαι τῇσδε τῆς θαλάσσης εἰσὶ, καὶ ἐς Ἰβηρίαν· πολλαχῇ δὲ καὶ ἀποικίας ἐξέπεμπον· ἢ τε ἀρχὴ αὐτοῖς ἐγένετο δυνάμει μὲν ἀξιόμαχος τῇ Ἑλληνικῇ, περιουσίᾳ δὲ μετὰ τὴν Περσικὴν. ^[5]
- Lib 7 ἐπτακοσίοις δ' αὐτοὺς ἔτεσιν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ Ῥωμαῖοι Σικελίαν ἀφείλοντο καὶ Σαρδῶ μετὰ Σικελίαν, δευτέρῳ δὲ πολέμῳ καὶ Ἰβηρίαν.
- Lib 8 ἔς τε τὴν ἀλλήλων ἐμβαλόντες μεγάλοις στρατοῖς, οἱ μὲν, Ἀννίβου σφῶν ἡγουμένου, τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθουν ἐκκαίδεκα ἔτεσιν ἐξῆς, οἱ δὲ Λιβύην, Κορνηλίου Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου σφῶν στρατηγούντος, μέχρι τὴν ἡγεμονίαν Καρχηδονίους ἀφείλοντο καὶ ναῦς καὶ ἐλέφαντας καὶ χρήματα σφίσιν ἐπέταξαν ἐσενεγκεῖν ἐν χρόνῳ. ^[5]
- Lib 9 δευτεραί τε σπονδαὶ Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις αἶδε διέμειναν ἐς ἔτη πεντήκοντα, μέχρι λύσαντες αὐτὰς τρίτον πόλεμον καὶ τελευταῖον ἀλλήλους ἐπολέμησαν, ἐν ᾧ Καρχηδὸνα

Ῥωμαῖοι κατέσκαψαν, Σκιπίωνος τοῦ νεωτέρου σφῶν στρατηγοῦντος, καὶ ἐπάρατον ἔγνωσαν. αὐθις δ' ὥκισαν ἰδίους ἀνδράσιν, ἀγχοτάτω μάλιστα τῆς προτέρας, ὡς εὐκαιρον ἐπὶ Λιβύῃ χωρίον. ^[5]

Lib 10 τούτων τὰ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν ἢ Σικελικὴ γραφὴ δηλοῖ, τὰ δ' ἐν Ἰβηρίᾳ γενόμενα ἢ Ἰβηρικὴ, καὶ ὅσα Ἀννίβας ἐς Ἱταλίαν ἐσβαλὼν ἔπραξεν, ἢ Ἀννιβαϊκὴ· τὰ δ' ἐν Λιβύῃ γενόμενα ἀπ' ἀρχῆς ἦδε συνάγει. ἤρξαντο δ' αὐτῶν ἀμφὶ τὸν Σικελικὸν πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι, ναυσὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπιπλεύσαντες ἐς Λιβύην καὶ πόλεις τινὰς ἐλόντες καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τῇ δυνάμει καταλιπόντες Ἀτίλιον Ῥῆγλον, ὃς ἄλλας τε πόλεις διακοσίας προσέλαβεν, αἱ Καρχηδονίων ἔχθει πρὸς αὐτὸν μετετίθεντο, καὶ τὴν χώραν ἐπιὼν ἐπόρθει. ^[5]

Lib 12 Καρχηδόνιοι δὲ Λακεδαιμονίους στρατηγὸν ἤτουν, οἰόμενοι δι' ἀναρχίαν κακοπραγεῖν. οἱ μὲν δὲ Ξάνθιππον αὐτοῖς ἔπεμπον, ὃ δὲ Ἀτίλιος, ἀμφὶ λίμνην στρατοπεδεύων, ὥρᾳ καύματος περιώδευε τὴν λίμνην ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὅπλων τε βάρει καὶ πνίγει καὶ δίψῃ καὶ ὁδοιπορίᾳ κακοπαθῶν καὶ βαλλόμενος ἀπὸ κρημνῶν ἄνωθεν. ^[5]

Lib 13 ὡς δ' ἐπλησίασεν περὶ ἐσπέραν καὶ ποταμὸς αὐτοὺς διεῖργεν, ὃ μὲν εὐθὺς ἐπέρα τὸν ποταμόν, ὡς καὶ τῷδε τὸν Ξάνθιππον ἐκπλήξων, ὃ δὲ συντεταγμένην τὴν στρατιὰν ἐπαφίησι διὰ τῶν πυλῶν, ἐλπίσας κεκμηκότος καὶ κακοπαθοῦντος περιέσεσθαι καὶ τὴν νύκτα πρὸς τῶν νικῶντων ἔσεσθαι. ^[5]

Lib 14 τῆσδε μὲν οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Ξάνθιππος οὐκ ἀπέτυχεν· ἀπὸ γὰρ τρισμυρίων ἀνδρῶν, οὓς ὁ Ἀτίλιος ἤγεν, ὀλίγοι μόλις αὐτῶν ἐς Ἀσπίδα πόλιν διέδρασαν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν. καὶ μετ' αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Ἀτίλιος, ὕπατος γεγονώς, αἰχμάλωτος ἦν. ^[5]

Lib 15 τόνδε μὲν δὴ μετ' οὐ πολὺ κάμνοντες οἱ Καρχηδόνιοι σὺν οἰκείοις πρέσβεσιν ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, ἐργασόμενον σφίσι διαλλαγὰς ἢ ἐπανήξοντα· καὶ ὁ Ἀτίλιος Ῥῆγλος, ἐν ἀπορρήτῳ τοῖς τέλεσι Ῥωμαίων ἐπισκήψας ἐγκρατῶς ἔχεσθαι τοῦ πολέμου, ἐπανῆλθεν ἐς λύμην ἑτοιμον, καὶ αὐτὸν οἱ Καρχηδόνιοι καθεύρξαντες ἐν γαλεάγρα κέντρα πάντοθεν ἐχούσῃ διέφθειραν. ^[5]

Lib 16 Ξανθίππῳ δὲ τὸ εὐτύχημα ξυμφορῶν ἤρξε· Καρχηδόνιοι γὰρ αὐτόν, ἵνα μὴ δοκοίη Λακεδαιμονίων ἔργον εἶναι τοσοῦτον, ὑποκρινάμενοι τιμᾶν δωρεαῖς πολλαῖς καὶ προπέμπειν ἐπὶ τριήρων ἐς Λακεδαίμονα τοῖς τριηράρχοις ἐνετείλαντο μετὰ τῶν συμπλεόντων Λακῶνων καταποντίσαι. ^[5]

Lib 17 ὃ μὲν δὴ δίκην ἔδωκε τήνδε εὐπραξίας, καὶ τάδε ἦν τοῦ πρώτου πολέμου Ῥωμαίοις περὶ Λιβύην εὐπραγήματά τε καὶ ἀτυχήματα, μέχρι Καρχηδόνιοι Σικελίας Ῥωμαίοις ἀπέστησαν. ὅπως δὲ ἀπέστησαν, ἐν τῇ Σικελικῇ γραφῇ δεδήλωται. μετὰ δὲ τοῦτο Ῥωμαίοις μὲν καὶ Καρχηδονίοις εἰρηναῖα ἦν ἐς ἀλλήλους, Λίβυες δ', ὅσοι Καρχηδονίων ὄντες ὑπήκοοι συμμαχῆκεσαν αὐτοῖς ἐπὶ Σικελίαν, καὶ Κελτῶν, ὅσοι μεμισθοφορήκεσαν, ἐγκλήματά τινα μισθῶν καὶ ὑποσχέσεων ἐς τοὺς Καρχηδονίους ἔχοντες, ἐπολέμουν αὐτοὺς μάλα καρτερῶς. ^[5]

Lib 19 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐς συμμαχίαν ὡς φίλους ἐκάλουν, καὶ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ξενολογεῖν ἐς μόνον τόνδε τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἱταλίας ἐφῆκαν· ἀπείρητο γὰρ ἐν ταῖς σπονδαῖς καὶ τόδε. ἔπεμψαν δὲ καὶ διαλλακτῆρας, οἷς οἱ Λίβυες οὐχ ὑπήκουον, ἀλλὰ τὰς πόλεις ἐδήλωσαν ὑπηκόους εἶναι Ῥωμαίων, εἰ θέλοιεν· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο.

Lib 21 Καρχηδόνιοι δὲ ναυτικῶ πολλῶ ταῖς πόλεσιν ἐφεδρεύοντες τὴν ἀγορὰν αὐτῶν ἀφηροῦντο τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης. ἀσπόρου δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐν πολέμῳ γενομένης Λιβύων μὲν διὰ τὸν λιμὸν ἐκράτουν, ἐμπόρους δ', ὅσοι παρέπλεον, ἐλήστευον ἐξ ἀπορίας· τοὺς δὲ Ῥωμαίων καὶ κτείνοντες ἔβαλλον ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα λανθάνοιεν. ^[5]

Lib 22

καὶ διέλαθον ἐπὶ πολὺ. γνωσθέντος δὲ τοῦ γιγνομένου ποινὴν αἰτούμενοι διωθοῦντο, μέχρι Ῥωμαίων ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς ψηφισαμένων Σαρδῶ ποινὴν ἔδωκαν. καὶ τότε ταῖς προτέραις συνθήκαις ἐνεγράφη. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον οἱ Καρχηδόνιοι στρατεύουσιν ἐς Ἰβηρίαν καὶ αὐτὴν κατὰ μέρος ὑπήγοντο, μέχρι Ζακανθαίων ἐπὶ Ῥωμαίους καταφυγόντων Καρχηδονίοις ὅρος ἐν Ἰβηρίᾳ γίνεται, μὴ διαβαίνειν τὸν Ἰβηρα ποταμόν. ^[5]

Lib 23 καὶ τάσδε αὖ τὰς σπονδὰς ἔλυσαν Καρχηδόνιοι, περάσαντες Ἀννίβου σφῶν ἡγουμένου.

Lib 24 διαβάντες δέ, ὁ μὲν Ἀννίβας, διαστρατηγεῖν ἑτέροις τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ καταλιπὼν, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσέβαλεν· στρατηγοὶ δὲ Ῥωμαίων ἐν Ἰβηρίᾳ, Πούπλιός τε Κορνήλιος Σκιπίων καὶ Γναῖος Κορνήλιος Σκιπίων, ἀλλήλοιν ἀδελφῶ, λαμπρὰ ἔργα ἀποδεικνυμένῳ θνήσκετον ἄμφω πρὸς τῶν πολεμίων. καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς στρατηγοὶ κακῶς ἔπρασσον, μέχρι Σκιπίων, ὁ Πουπλίου Σκιπίωνος τοῦδε τοῦ περὶ Ἰβηρίαν ἀναιρεθέντος υἱός, ἐπιπλεύσας καὶ δόξαν ἅπασιν ἐμβαλὼν, ὥς ἤκοι κατὰ θεὸν καὶ δαιμονίῳ χρῶτο συμβούλῳ περὶ ἀπάντων, ἐκράτει τε λαμπρῶς καὶ ἐπὶ δόξης ἐκ τοῦδε πολλῆς γενόμενος τὴν μὲν στρατηγίαν τοῖς ἐς διαδοχὴν ἐπιπεμφθεῖσι παρέδωκεν, ἐς δὲ Ῥώμην ἐπανελθὼν ἡξίου πεμφθῆναι στρατηγὸς ἐς Λιβύην, ὥς ἀναστήσων Ἀννίβαν ἐξ Ἰταλίας καὶ Καρχηδονίοις δίκην ἐπιθήσων ἐν τῇ πατρίδι. ^[5]

Lib 26 τῶν δὲ πολιτευομένων οἱ μὲν ἀντέλεγον οὐ χρῆναι, κεκενωμένης ἄρτι τῆς Ἰταλίας τοσοῖσδε πολέμοις καὶ πορθομένης ἔτι πρὸς Ἀννίβου καὶ Μάγωνος ἐν πλευραῖς ἐπ' αὐτὴν Λίγυάς τε καὶ Κελτοὺς ξενολογοῦντος, ἐς Λιβύην στρατεύειν οὐδὲ τὴν ἀλλοτρίαν χειροῦσθαι, πρὶν τὴν οἰκείαν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων· οἱ δὲ ὦντο Καρχηδονίους νῦν μὲν ἀδεεῖς ὄντας ἐφεδρεῦειν τῇ Ἰταλίᾳ, οὐδὲν ἐνοχλουμένους οἴκοι, πολέμου δὲ οἰκείου σφίσι γενομένου καὶ Ἀννίβαν μεταπέμψεσθαι. ^[5]

Lib 28 οὕτω μὲν ἐκράτησε πέμπειν ἐς Λιβύην Σκιπίωνα, οὐ μὴν συνεχώρησαν αὐτῷ καταλέγειν στρατὸν ἐξ Ἰταλίας πονουμένης ἔτι πρὸς Ἀννίβου· ἐθελοντὰς δέ, εἴ τινες εἶεν, ἐπέτρεψαν ἐπάγεσθαι καὶ τοῖς ἀμφὶ τὴν Σικελίαν ἔτι οὖσι χρῆσθαι· τριήρεις τε ἔδωσαν αὐτῷ κατασκευάσασθαι δέκα καὶ πληρώματα αὐταῖς λαβεῖν, ἐπισκευάσαι δὲ καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ. ^[5]

Lib 29 καὶ χρήματα οὐκ ἔδωκαν, πλὴν εἴ τις ἐθέλοι τῷ Σκιπίωνι κατὰ φιλίαν συμφέρειν. οὕτως ἀμελῶς ἤπτοντο τοῦδε τοῦ πολέμου τὰ πρῶτα, μεγίστου σφίσι καὶ ἀξιοτιμοτάτου μετ' ὀλίγον γενομένου. ὁ δὲ Σκιπίων, ἔνθους ὢν ἐπὶ Καρχηδόνι ἐκ πολλοῦ καὶ τινὰς ἱππέας τε καὶ πεζοὺς, ἐς ἐπτακισχιλίους μάλιστα, ἀθροίσας, διέπλευσεν ἐς Σικελίαν, ἔχων ἀμφ' αὐτὸν ἀρτιγενεῖους ἐπιλέκτους τριακοσίους, οἷς εἴρητο χωρὶς ὀπλων ἔπεσθαι. ^[5]

Lib 31 Σικελῶν δὲ αὖ τριακοσίους καταγράψας εὐδαίμονας ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς ἡμέραν ῥητὴν, ἐσκευασμένους ὅπλοις τε καὶ ἵπποις, ὅτι δύναιντο, καλλίστοις. ὥς δὲ ἀφίκοντο, προῦθηκεν, εἴ τις ἑαυτοῦ θέλοι τὸν στρατευόμενον ἀντιδοῦναι.

Lib 32 δεξαμένων δὲ πάντων ἤγαγεν ἐς μέσον τοὺς τριακοσίους τοὺς ὀπλων ἐρήμους καὶ ἐς τοῦσδε ἐκείνοις προσέταξε μετασκευάσασθαι. οἱ δ' ἐκόντες παρεδίδοσαν ὅπλα καὶ ἵππους.

Lib 33 καὶ περιῆν τῷ Σκιπίωνι τριακοσίους νέους Ἰταλιώτας ἔχειν ἀντὶ Σικελιωτῶν, κάλλιστα ἵπποις καὶ ὅπλοις ἀλλοτρίοις ἐσκευασμένους καὶ χάριν εὐθύς ἐπὶ τῷδε εἰδότας· οἷς δὴ καὶ προθυμοτάτοις ἐς πάντα χρώμενος διετέλει. Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι Ἀσρούβαν μὲν τὸν Γέσκωνος ἐπὶ θήραν ἐλεφάντων ἐξέπεμπον, Μάγωνι δ' ἀμφὶ τὴν Λιγυστίνην ξεναγοῦντι πεζοὺς ἀπέστελλον ἐς ἐξακισχιλίους καὶ ἱππέας ὀκτακοσίους καὶ ἐλέφαντας ἐπτά καὶ προσέτασσον αὐτῷ μεθ' ὧν δύναιτο ἄλλων ἐσβαλεῖν ἐς Τυρρηνίαν, ἵνα τὸν Σκιπίωνα περισπάσειεν ἐκ Λιβύης. ^[5]

Lib 35 Μάγων μὲν δὴ καὶ τότε ἐβράδυνεν, Ἀννίβᾳ τε συνελθεῖν οὐ δυνάμενος πολὺ διεστῶτι καὶ τὸ μέλλον αἰεὶ προορώμενος· Ἀσρούβας δ' ἀπὸ τῆς θήρας ἐπανελθὼν κατέλεγεν Καρχηδονίων τε

καὶ Λιβύων ἐς ἑξακισχιλίους πεζοὺς ἑκατέρων καὶ ἱππέας ἑξακοσίους δούλους τε ἡγόραζε πεντακισχιλίους, τὸ ναυτικὸν ἐρέσσειν, καὶ παρὰ τῶν Νομάδων ἔλαβε δισχιλίους ἱππέας καὶ ξένους ἐμισθοῦτο καὶ πάντας ἐγύμναζεν, διακοσίους σταδίους ἀποσχὼν ἀπὸ Καρχηδόνας. Νομάδων δὲ τῶν ἐν Λιβύῃ δυνάσται μὲν ἦσαν κατὰ μέρη πολλοί, Σύφαξ δ' ὑπὲρ ἅπαντας, καὶ τιμὴν εἶχε πρὸς τῶν ἄλλων ἐπιφανῇ. ^[5]

Lib 37 Μασσυλίων δ' αὖ, γένους ἀλκίμου, παῖς ἦν τοῦ βασιλέως Μασσανάσης, ὃς ἐτέθραπτο μὲν ἐν Καρχηδόνι καὶ ἐπεπαίδευτο, ὄντι δ' αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα καλῶ καὶ τὸν τρόπον ἀρίστῳ, Ἀσρούβας ὁ Γέσκωνος, οὐδενὸς Καρχηδονίων δεύτερος, ἐνεγγύησε τὴν θυγατέρα, καίπερ ὄντι Νομάδι, Καρχηδόνιος ὢν. ὥς δ' ἐνεγγύησεν, ἐπήγετο ἐς Ἰβηρίαν στρατηγῶν τὸ μειράκιον. Σύφαξ δὲ κνιζόμενος ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ παιδί τὰ Καρχηδονίων ἐλεηλάτει καὶ Σκιπίωνι διαπλεύσαντι πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἰβηρίας συνέθετο συμμαχήσιν ἐπὶ Καρχηδονίους ἰόντι. ^[5]

Lib 39 αἰσθόμενοι δ' οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μέγα ποιούμενοι ἐς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον Σύφακα προσλαβεῖν ἐξέδοσαν αὐτῷ τὴν παρθένον ἀγνοούντων καὶ ὄντων ἐν Ἰβηρίᾳ Ἀσρούβου τε καὶ Μασσανάσσου.

Lib 40 ἐφ' οἷς ὁ Μασσανάσης ὑπεραλγῶν συνετίθετο καὶ ὅδε ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ Σκιπίωνι, λανθάνων, ὥς ᾤετο, Ἀσρούβαν.

Lib 41 ὁ δ' αἰσθόμενος βαρέως μὲν ἔφερεν ὑπὲρ τοῦ μειρακίου καὶ τῆς θυγατρὸς, ὑβρισμένοι ἀμφοῖν, ἡγεῖτο δ' ὅμως τῇ πατρίδι συμφέρειν ἐκποδῶν Μασσανάσσην ποιήσασθαι καὶ ἐπανιόντι ἐς Λιβύην ἐξ Ἰβηρίας ἐπὶ θανάτῳ τοῦ πατρὸς συνέπεμπε προπομποὺς ἱππέας, οἷς εἴρητο ἀφανῶς ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ κτείνειν, ὅπῃ δύναιτο, Μασσανάσσην. ^[5]

Lib 42 ὁ δὲ αἰσθόμενος ἐξέφυγέ τε καὶ τὴν πατρώαν ἀρχὴν ἐκρατύνετο, ἱππέας ἀθροίζων, οἷς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἦν ἔργον ἀκοντίοις πολλοῖς χρωμένους ἐπελαύνειν αἰεὶ καὶ ἀναχωρεῖν καὶ αὖθις ἐπελαύνειν, καὶ ὅλως ἐστὶν αὐτοῖς ἡ μάχη φυγὴ καὶ δίωξις.

Lib 43 ἴσασιν δὲ καὶ λιμὸν φέρειν οἱ Νομάδες οἷδε καὶ πόα χρῆσθαι πολλάκις ἀντὶ σίτου· καὶ τὸ πάμπαν ὕδροποτοῦσιν. ὁ τε ἵππος αὐτοῖς κριθῆς μὲν οὐδ' ὅλως γεύεται, पोηφαγῶν αἰεὶ, πίνει δὲ διὰ πολλοῦ.

Lib 44 τοιούτους ὁ Μασσανάσης ἐς δισμυρίους συναγαγὼν ἐξῆγεν ἐπὶ θήρας ἢ λεηλασίας ἐτέρων ἐθνῶν· ἅπερ ᾤετο καὶ ἔργα καὶ γυμνάσια εἶναι.

Lib 45 Καρχηδόνιοι δὲ καὶ Σύφαξ, νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς εἶναι τὴν παρασκευὴν τοῦ μειρακίου (οὐ γὰρ ἡγνόουν, ἃ λελυπήκεσαν αὐτόν), ἔκριναν προτέρῳ τῷδε πολεμεῖν, ἔστε καθέλωσιν, καὶ τότε Ῥωμαίοις ἀπαντᾶν.

Lib 46 Σύφαξ μὲν οὖν καὶ Καρχηδόνιοι πλείους ἦσαν παρὰ πολὺ, μετὰ δὲ ἀμαζῶν καὶ παρασκευῆς βαρείας καὶ τρυφῆς ἐστρατεύοντο· Μασσανάσης δὲ πόνων τε πᾶσιν ἐξῆρχε καὶ ἱππικὸν μόνον εἶχε καὶ ὑποζύγιον οὐδὲν οὐδὲ ἀγοράν.

Lib 47 ὅθεν ῥαδίως ὑπέφευγέ τε καὶ ἐπεχείρει καὶ ἐς τὰ ὄχυρά ἀνεπήδα· πολλάκις τε καὶ καταλαμβάνόμενος διεσκίδνη τὸ στράτευμα, ὅπῃ δυνηθεῖεν ἀποφεύγειν κατὰ μέρη, καὶ σὺν ὀλίγοις αὐτὸς ὑπεκρύπτετό ποι, μέχρι συνέλθοιεν αὐτῷ νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν ἐς τὸ συγκεῖμενον. τρίτος δὲ ποτε ἐν σπηλαίῳ κρυπτόμενος ἔλαθε, τῶν πολεμίων περὶ τὸ σπήλαιον στρατοπεδεύοντων. οὐδὲ ἔστιν, ὅτε ἐστάθμευεν ἐν στρατοπέδῳ, ἀλλὰ καὶ μάλιστ' ἐστρατήγει λανθάνειν, ὅποι ποτὲ εἴη· ὅθεν οὐκ εἶχον αὐτῷ συνεχῶς προεπιχειρεῖν οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἡμύνοντο ἐπιόντα. ^[5]

Lib 49 ἀγορὰ δ' ἦν αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὃ τι περὶ ἐσπέραν καταλάβοι χωρίον ἢ κώμην ἢ πόλιν, ληζομένῳ τε πάντα καὶ διαρπάζοντι καὶ μεριζομένῳ τοῖς συνοῦσιν· ὅθεν αὐτῷ πολλοὶ τῶν

Νομάδων ἐπεφοίτων, μισθοὺς μὲν οὐ διδόντι τεταγμένους, τὰς δ' ὠφελείας πολὺ πλείονας ἔχοντες. καὶ Μασσανάσσης μὲν Καρχηδονίοις οὕτως ἐπολέμει, ὃ δὲ Σκιπίων, ἐπεὶ οἱ πάντα εὐτρεπῇ γεγένητο ἐν Σικελίᾳ, ἔθυε Διὶ καὶ Ποσειδῶνι καὶ ἐς Λιβύην ἀνήγετο ἐπὶ νεῶν μακρῶν μὲν δύο καὶ πεντήκοντα, φορτίδων δὲ τετρακοσίων· κέλῃτες τε καὶ λέμβοι πολλοὶ συνείποντο αὐτῷ. ^[5]

Lib 51 καὶ στρατιὰν ἦγε πεζοὺς μὲν ἑξακισχιλίους ἐπὶ μυρίοις, ἵππεας δὲ χιλίους καὶ ἑξακοσίους. ἐπήγετο δὲ καὶ βέλη καὶ ὅπλα καὶ μηχανήματα ποικίλα καὶ ἀγορὰν πολλήν.

Lib 52 καὶ Σκιπίων μὲν ὧδε διέπλει, Καρχηδόνιοι δὲ καὶ Σύφαξ πυνθανόμενοι ἔγνωσαν ἐν τῷ παρόντι ὑποκρίνασθαι τε <πρὸς> Μασσανάσσην καὶ ἐς φιλίαν ὑπαγαγέσθαι, μέχρι ὅτου Σκιπίωνος ἐπικρατήσαιεν.

Lib 53 ὃ δ' οὐκ ἠγνόει μὲν ἑξαπατῶμενος, ἀντενεδρεύων δὲ καὶ μηνύων πάντα τῷ Σκιπίωνι ἦκε πρὸς τὸν Ἀσρούβαν ὡς συνηλλαγμένος μετὰ τῶν ἰδίων ἱππέων. καὶ ἐστρατοπέδευον οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων Ἀσρούβας τε καὶ Σύφαξ καὶ Μασσανάσσης περὶ Ἰτύκην πόλιν, ἐς ἣν ὁ Σκιπίων καταχθεὶς ὑπ' ἀνέμων καὶ αὐτὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ αὐτήν. ^[5]

Lib 54 οὐ πολὺ δ' ἀπεῖχεν ὁ Ἀσρούβας αὐτοῦ, στρατιὰν ἔχων ἐς δισμυρίους πεζοὺς καὶ ἵππεας ἑπτακισχιλίους καὶ ἐλέφαντας ἑκατὸν ἐπὶ τεσσαράκοντα.

Lib 55 Σύφαξ μὲν οὖν, εἴτε δείσας, εἴτε ἄπιστος ἐς ἑκατέρους γιγνόμενος παρὰ μέρος, ἐσκήψατό τι λυπεῖν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοὺς ὁμόρους βαρβάρους καὶ ἀνεζεύγνυνεν ἐς τὰ οἰκεία· Σκιπίων δὲ κατ' ὀλίγους ἔπεμπεν ἐπιχειρεῖν τῷ Ἀσρούβᾳ, καὶ τινες αὐτῷ καὶ τῶν πόλεων προσεχώρουν. ^[5]

Lib 56 νυκτὸς δὲ λαθὼν ὁ Μασσανάσσης ἦκεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Σκιπίωνος καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ἐδίδασκε τῆς ἐπιούσης ἕς τι χωρίον ἀπὸ τριάκοντα σταδίων Ἰτύκης, ἔνθα πύργος ἔστιν Ἀγαθοκλέους, ἔργον τοῦ Συρακοσίων τυράννου, μὴ πλείους πεντακισχιλίων ἐνεδρεῦσαι. ^[5]

Lib 57 ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν Ἀσρούβαν ἔπειθε τὸν ἵπαρχον Ἄννων ἀπέμψαι τό τε πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ἐπισκεψόμενον καὶ ἐς Ἰτύκην ἐσδραμούμενον, μή τι πλησιαζόντων πολεμίων νεωτερίσειαν· καὶ αὐτὸς ὑπισχνεῖτο, εἰ κελεύοιτο, ἔψεσθαι.

Lib 58 Ἄννων μὲν δὴ χιλίους ἦγεν ἐπιλέκτους ἱππέας Καρχηδονίους καὶ Λιβύων τι πλῆθος, Μασσανάσσης δὲ Νομάδας τοὺς ἑαυτοῦ· ὥς δ' ἐπὶ τὸν πύργον ἀφίκοντο καὶ ὁ Ἄννων ἐξίππευσεν ἐς τὴν Ἰτύκην σὺν ὀλίγοις, μέρος τι τῆς ἐνέδρας ἐξεφαίνετο, καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐκέλευσε τὸν τεταγμένον ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσι τῶν Καρχηδονίων ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς, ὥς οὔσιν ὀλίγοις, καὶ αὐτὸς ἐκ βραχέος εἶπετο ὡς ἐπιβοηθήσων. ^[5]

Lib 59 ἐν μέσῳ δὲ τῶν Λιβύων γενομένων ἢ τε πλείων ἐνέδρα κατεφαίνετο, καὶ συνηκόντισαν αὐτοὺς ἑκατέρωθεν οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Μασσανάσσης πλὴν τετρακοσίων, οἱ ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι.

Lib 60 Μασσανάσσης δ', ἐπεὶ τοῦτο ἔξετετέλεστο, ἀπῆντα τῷ Ἄννωνι κατὰ σπουδὴν ὡς φίλος ἐπανίων καὶ συλλαβὼν αὐτὸν ἀπῆγεν ἐς τὸ τοῦ Σκιπίωνος στρατόπεδον καὶ ἀντέδωκεν Ἀσρούβᾳ τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ. Σκιπίων δὲ καὶ Μασσανάσσης τὴν χώραν ἐπόρθουν καὶ Ῥωμαίων ἐξέλυον, ὅσοι δεθέντες ἔσκαπτον ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐξ Ἰβηρίας ἢ Σικελίας ἢ ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἰταλίας πεμφθέντες ὑπὸ Ἀννίβου. ^[5]

Lib 62 πολιορκοῦσι δ' αὐτοῖς πόλιν μεγάλην, ἣ ὄνομα ἦν Λόχα, καὶ πολλὰ δεινὰ πάσχουσιν οἱ μὲν Λοχαῖοι προστιθεμένων τῶν κλιμάκων ἐπεκηρυκεύοντο ἐκλείψειν τὴν πόλιν ὑπόσπονδοι, καὶ ὁ Σκιπίων ἀνεκάλει τῇ σάλπιγγι τὴν στρατιάν· ἢ δ' οὐχ ὑπήκουεν ὑπὸ ὀργῆς ὧν ἐπεπόνθεσαν, ἀλλ' ἐπιβάντες τοῖς τείχεσι καὶ γυναῖκα καὶ παιδία κατέσφαττον· ὃ δὲ τοὺς μὲν ἔτι ὄντας

Λοχαίων ἀφῆκεν ἀπαθεῖς, τὴν δὲ στρατιὰν τὴν λεῖαν ἀφείλετο καὶ τοὺς λοχαγούς, ὅσοι συνεζήμαρτον, ἐκλήρωσεν ἐν τῷ μέσῳ καὶ τρεῖς τοὺς λαχόντας ἐκόλασε θανάτῳ. ^[5]

Lib 64 καὶ τάδε πράξας αὐθις ἐλεηλάτει. Ἀσρούβας δ' αὐτοὺς ἐνήδρευε, Μάγωνα μὲν τὸν ἵππαρχον ἐπιπέμψας ἐκ μετώπου, αὐτὸς δὲ ὀπισθεν ἐπιών· οἱ δ' ἐν μέσῳ γενόμενοι τὸ ἔργον ἐμερίσαντο καὶ ἐς ἐκατέρους αὐτῶν ἐκάτερος ἐπιστραφεῖς πεντακισχιλίους τῶν Λιβύων ἀπέκτειναν καὶ χιλίους καὶ ὀκτακοσίους ἔλαβον αἰχμαλώτους, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰς πέτρας κατήραζαν. ^[5]

Lib 66 καὶ ὁ Σκιπίων εὐθὺς ἐπὶ τοῖσδε προσέβαλλεν Ἰτύκη κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, δύο μὲν πεντήρεσιν ἐξευγμέναις πύργον ἐπιθείς, ὅθεν τριπλήχη βέλη καὶ λίθους μεγάλους ἐς τοὺς πολεμίους ἤφειε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλύπει, πολλὰ δ' ἀντέπασχε θραυομένων τῶν νεῶν, χῶματα δ' ἐπαίρων μέγιστα καὶ κριοῖς τὸ τεῖχος, ὅτε προσπελάσειε, τύπτων δρεπάνοις τε περισπῶν, ὅσαι βύρσαι περὶ αὐτὸ καὶ ἄλλα σκεπαστήρια ἦν. ^[5]

Lib 67 οἱ δὲ τὰ μὲν χῶματα ὑπετάφρευον καὶ τὰ δρέπανα βρόχοις παρήγον καὶ τοὺς κριοὺς τῆς ὀρμῆς ἐξέλυον, ἐπιβάλλοντες ἐπικαρσίας δοκοῦς· εἰς δὲ τὰς μηχανὰς ἐξεπήδων μετὰ πυρός, ὅτε πνεῦμα φυλάξιαν ἐς αὐτὰς ἐπίφορον· ὅθεν ὁ Σκιπίων ἀπογνοὺς οὕτως αἰρήσειν τὴν πόλιν ἐς πολιορκίαν αὐτῆς καθίστατο. Σύφαξ δέ, τῶν γιγνομένων πυνθανόμενος, ἤκε μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ οὐ μακρὰν ἐστάθμευεν ἀπὸ Ἀσρούβου. ^[5]

Lib 69 ἔτι δ' ὑποκρινόμενος εἶναι φίλος ἐκατέροις καὶ τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνωκώς, μέχρι νῆές τε ἕτεραι ναυπηγούμεναι πρὸς τῶν Καρχηδονίων ἐπιγένοιτο καὶ μισθοφόροι τινὲς Κελτῶν καὶ Λιγύων ἐπέλθοιεν, ἐπεχείρει διαιτᾶν διαλύσεις· καὶ ἐδικαίου μήτε Ῥωμαίους Λιβύης μήτε Καρχηδονίους Ἰταλίας ἐπιβαίνειν ἐπὶ πολέμῳ, ἔχειν δὲ Ῥωμαίους Σικελίαν καὶ Σαρδῶ καὶ εἴ τινας ἄλλας νήσους ἔχουσι, καὶ Ἰβηρίαν· ἣν δὲ τις ἀπειθῇ, τοῖς πειθομένοις ἔφη συμμαχήσειν.

Lib 71 ἅμα δὲ ταῦτ' ἔπρασσε καὶ Μασσανάσσην ἐπεῖρα μεταθέσθαι πρὸς αὐτόν, τὴν τε Μασσυλίαν ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιώσῃν ὑπισχνόμενος καὶ τῶν θυγατέρων τριῶν οὐσῶν δώσῃν ἐς γάμον, ἣν ἂν ἐθέλῃ.

Lib 72 ἔφερε δ' ὁ ταῦτα λέγων χρυσίον, ἵνα, εἰ μὴ πείσειε, δῶν τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ τῷ κτείνειν Μασσανάσσην ὑπισχνουμένῳ. ὁ μὲν δὴ μὴ πείθων ἔδωκε τινὶ τὸ χρυσίον ἐπὶ τῷ φόνῳ· ὁ δὲ λαβὼν ἔδειξε τῷ Μασσανάσση καὶ τὸν δόντα ἤλεγξε. Σύφαξ δ', οὐ προσδοκῶν ἔτι λήσῃν, φανερώς τοῖς Καρχηδονίοις συνεμάχει πόλιν τε ἐν μεσογείῳ θολοῦντα, Ῥωμαίων παρασκευὴν καὶ σῖτον πολὺν ἔχουσαν, ἐκ προδοσίας εἴλε καὶ τοὺς φρουροῦντας αὐτὴν ἐκτείνειν, οὐκ ἐθέλησαντας ἀπελθεῖν ὑποσπόνδους, συμμαχίαν τε ἄλλην πολλὴν Νομάδων μετεπέμπετο. ^[5]

Lib 74 καὶ οἱ μισθοφόροι παρήσαν αὐτοῖς ἤδη, καὶ νῆες εὐτρεπῶς εἶχον, ὥστε ἔγνωστο πολεμεῖν Σύφακα μὲν ὀρμώμενον ἐπὶ τοὺς πολιορκοῦντας Ἰτύκην, Ἀσρούβαν δ' ἐπὶ τὸ Σκιπίωνος στρατόπεδον· τὰς δὲ ναῦς ἔδει ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεῖν καὶ γίνεσθαι ταῦτα τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἅπαντα ὁμοῦ, ἵνα μὴ διαρκέσειαν αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὴν ὀλιγότητα. ^[5]

Lib 75 ὧν ἤδη νυκτὸς οὔσης ὁ Μασσανάσσης παρὰ τινων Νομάδων πυθόμενος μετέδωκε τῷ Σκιπίωνι. ὁ δὲ ἔδεισε καὶ ἠπόρει, μὴ ἐς πολλὰ αὐτῷ διαιρούμενος ὁ στρατὸς ἀσθενέστερος ἐς πάντα γίγνηται.

Lib 76 τοὺς οὖν ἡγεμόνας αὐτίκα νυκτὸς ἐπὶ τὴν σκέψιν ἐκάλει καὶ ἀπορούντων ἀπάντων ἐπὶ πολὺ σύννους γενόμενος εἶπεν· “τόλμης καὶ ταχυτήτος ἡμῖν, ὦ φίλοι, δεῖ καὶ μάχης ἐξ ἀπογνώσεως. φθάσωμεν ἐπελθόντες τοῖς πολεμίοις. ὅσα δ' ἐν τῷδε πλεονεκτήσομεν, μάθετε ἤδη. ^[5]

Lib 77 ἐκείνους μὲν ἐκπλήξει τὸ ἀδόκητον τῆς ἐφόδου καὶ τὸ παράδοξον τοῦ ἔργου, τῶν ὀλιγωτέρων προεπιχειρούντων· ἡμεῖς δ' οὐκ ἐς πολλὰ διηρημένη τῇ στρατιᾷ χρησόμεθα, ἀλλὰ ἀθρόα, οὐδ'

ἐπάξομεν αὐτήν ἅπασι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' οἷς ἂν ἐπιλεξώμεθα πρῶτοις. σταθμεύουσι δ' ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστοι, καὶ ἐσμεν αὐτοῖς κατὰ μέρος ἰσόμαχοι, τόλμη δὲ καὶ εὐτυχία προύχομεν. ^[5]

Lib 78 καὶ ἦν ὁ θεὸς δῶ τῶν πρῶτων ἐπικρατῆσαι, τῶν ἄλλων καταφρονήσομεν. οἷς δ' ἐπιχειρητέον ἐστὶ πρῶτοις καὶ τίς ὁ καιρὸς ἢ τρόπος ἔσται τῆς ἐπιχειρήσεως, ἦν ἀρέσκη, τὰ τῆς γνώμης ἐρῶ. ^[5]

Lib 79 ” συνθεμένων δὲ πάντων, “ὁ μὲν καιρὸς,” εἶπεν, “εὐθύς ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦδε τοῦ συλλόγου, νυκτὸς ἔτι οὐσης, ὅτε καὶ τὸ ἔργον ἐστὶ φοβερώτερον καὶ ἀνέτοιμα τὰ ἐκείνων καὶ οὐδεὶς τῶν συμμάχων αὐτοῖς δύναται βοηθεῖν ἐν σκότῳ, φθάσομέν τε οὕτως αὐτῶν τὰ βουλευόμενα μόνως, ἐγνωκότων ἡμῖν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἐπιθέσθαι. ^[5]

Lib 80 τριῶν δ' αὐτοῖς ὄντων στρατοπέδων, αἱ μὲν νῆες εἰσι πόρρῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ναυσὶ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν, Ἀσρούβας δὲ καὶ Σύφαξ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων.

Lib 81 καὶ τούτοις Ἀσρούβας μὲν ἐστὶ τὸ τοῦ πολέμου κεφάλαιον, Σύφαξ δὲ οὐκ ἂν νυκτὸς ἐπιτολμήσειε τῷ πόνῳ, βάρβαρος ἀνὴρ καὶ τρυφῆς γέμων καὶ δέους.

Lib 82 φέρε οὖν, ἡμεῖς μὲν ἐπὶ Ἀσρούβαν μετὰ παντὸς ἴωμεν τοῦ στρατοῦ, Μασσανάσσην δὲ τόνδε ἐπιτάξωμεν ἐφεδρεύειν τῷ Σύφακι, ἦν ἄρα καὶ παρὰ δόξαν ἐξίη τοῦ στρατοπέδου.

Lib 83 πεζοὶ δὲ χωρῶμεν ἐπὶ τὸν χάρακα τοῦ Ἀσρούβου καὶ περιστάντες ἐπιχειρῶμεν ἐκ παντὸς μέρους σὺν ἐλπίδι τε χρηστῇ καὶ τόλμῃ θραсуτάτῃ τούτων γὰρ τὰ παρόντα δεῖται μάλιστα. τοὺς δ' ἰππέας (οὐ γὰρ ἔστιν αὐτοῖς χρῆσθαι νυκτὸς ἔτι οὐσης) προπέμψω πορρωτέρῳ κυκλοῦσθαι τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἵνα, εἰ μὲν βιασθείημεν, ὑποδέχοιντο ἡμᾶς καὶ ἐς φίλιους καταφεύγοιμεν, εἰ δ' ἐπικρατοίημεν, ἐκφεύγοντας ἐκείνους διώκοιεν καὶ διαχρῶντο. ^[5]

Lib 84 ” ταῦτ' εἰπὼν καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐκπέμψας ὀπλίσαι τὸν στρατὸν αὐτὸς ἐθύετο Τόλμη καὶ Φόβῳ, μηδὲν ὥς ἐν νυκτὶ πανικόν οἱ γενέσθαι, ἀλλὰ τὸν στρατὸν αὐτῷ θρασυτάτῳ τε .

Lib 86 .. μάλιστα ὀφθῆναι. τρίτης δὲ ἤδη φυλακῆς ἡρέμα τῇ σάλπιγγι ὑπεσήμαινε, καὶ μετὰ σιγῆς βαθυτάτης στρατὸς τοσοῦτος ἐβάδιζεν, ἕως οἱ μὲν ἵππεῖς περιέστησαν ἐν κύκλῳ τοὺς πολεμίους, οἱ πεζοὶ δ' ἐπὶ τὴν τάφρον αὐτῶν ἀφίκοντο.

Lib 87 βοῇ δὲ τότε παμμιγεῖ καὶ σάλπιγξιν ἀθρόαις καὶ βυκανήμασιν ἐς κατάπληξιν χρώμενοι τοὺς μὲν φύλακας ἐξέωσαν ἐκ τῶν φυλακτηρίων, τὴν δὲ τάφρον ἔχουν καὶ τὰ σταυρώματα διέσπων· οἱ δ' εὐτολμότατοι προδραμόντες ἐνέπρησάν τινας σκηνάς. ^[5]

Lib 88 καὶ οἱ Λίβυες μετ' ἐκπλήξεως ἀνεπήδων τε ἐξ ὕπνου καὶ τὰ ὅπλα μετελάμβανον καὶ ἐς τὰς τάξεις ἀτάκτως ἐφέροντο καὶ τῶν παραγγελλομένων διὰ τὸν θόρυβον οὐ κατήκουον, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ τὸ ἀκριβὲς τῶν γιγνομένων εἰδότος.

Lib 89 ἀναπηδῶντας οὖν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὀπλιζομένους ἔτι καὶ ταρασσομένους κατελάμβανον καὶ σκηνὰς πλέονας ἐνεπίμπρασαν καὶ τοὺς ἐν ποσὶν ἀνήρουν.

Lib 90 τοῖς δ' ἦν ἡ τε βοή τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ ὄψις καὶ τὰ ἔργα φοβερώτατα ὥς ἐν νυκτὶ καὶ ἀγνωσίᾳ τοῦ γινομένου κακοῦ· ἡγούμενοί τε εἰλήφθαι τὸ στρατόπεδον καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐμπερησμένων σκηνῶν δεδιότες ἐξέπιπτον ἐκόντες ἐξ αὐτῶν καὶ ἐς τὸ πεδίον ὥς ἀσφαλέστερον ἐωθοῦντο· ὅθεν κατὰ μέρος, ὅπῃ τύχοιεν, ἀκόσμως διεδίδρασκον καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίων ἰππέας, οἱ κύκλῳ περιεστήκεσαν, ἐμπίπτοντες ἀπέθνησκον. Σύφαξ δέ, νυκτὸς μὲν ἔτι τῆς βοῆς αἰσθόμενος καὶ τὸ πῦρ ὁρῶν, οὐκ ἐπεξήλθεν, ἀλλὰ τῶν ἰππέων τινὰς ἐπικουρεῖν ἔπεμψεν Ἀσρούβᾳ, οἷς ὁ Μασσανάσσης ἐπιπεσὼν ἄφνω πολὺν ἐργάζεται φόνον. ^[5]

Lib 92 ἅμα δ' ἡμέρᾳ μαθὼν ὁ Σύφαξ Ἀσρούβαν μὲν ἤδη φυγόντα, τῆς δὲ στρατιᾶς αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπολωλότας, τοὺς δ' εἰλημμένους ὑπὸ τῶν πολεμίων, τοὺς δὲ διερριμμένους καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῇ παρασκευῇ Ῥωμαίους ἔχοντας ἀνεξεύγνυε φεύγων ἐς τὰ μεσόγεια μετὰ

θορύβου, πάντα καταλιπών, οἰόμενος εὐθὺς ἀπὸ τῆς Καρχηδονίων διώξεως αὐτῷ τὸν Σκιπίωνα ἐπανιόντα ἐπιστήσεσθαι· ὅθεν καὶ τοῦδε τὸν χάρακα καὶ τὴν ἐν αὐτῷ παρασκευὴν εἶλε Μασσανάσσης. ^[5]

Lib 93 καὶ Ῥωμαῖοι διὰ τόλμης μιᾶς, ἐν ὀλίγῳ μέρει νυκτός, δύο στρατοπέδων καὶ δύο στρατῶν πολὺ μειζόνων ἐκράτησαν ὁμοῦ.

Lib 94 ἀπέθανον δὲ Ῥωμαίων μὲν ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας, τῶν δ' ἐχθρῶν ὀλίγῳ δέοντες τρισμύριοι· καὶ αἰχμάλωτοι ἐγένοντο δισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι. τῶν δὲ ἱππέων ἑξακόσιοι ἐπανιόντι τῷ Σκιπίωνι ἑαυτοὺς παρέδωκαν. καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν ἀνήρηντο, οἱ δὲ ἐτέτρωοντο. ^[5]

Lib 95 Σκιπίων δέ, ὄπλων τε καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἐλέφαντος πολλοῦ καὶ ἵππων ἄλλων τε καὶ Νομαδικῶν κεκρατηκῶς καὶ διὰ μιᾶς τῆσδε νίκης, λαμπροτάτης δὴ γενομένης, ἐς γόνυ τὰ Καρχηδονίων καταβαλὼν ἅπαντα, ἀριστεῖα τῷ στρατῷ διεδίδου καὶ τῶν λαφύρων τὰ ἀξιολογώτατα ἐς Ῥώμην ἔπεμπε. καὶ τὸν στρατὸν ἐγύμναζε φιλοπόνως, προσδοκῶν Ἀννίβαν τε αὐτίκα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Μάγωνα ἀπὸ Λιγυστίνων ἐπελεύσεσθαι. ^[5]

Lib 97 καὶ Σκιπίων μὲν περὶ ταῦτα ἦν, Ἀσρούβας δέ, ὁ στρατηγὸς ὁ Καρχηδονίων, ἐν μὲν τῇ νυκτομαχίᾳ μεθ' ἱππέων πεντακοσίων τετρωμένος εἰς Ἀνδᾶν κατέφυγεν, ἔνθα μισθοφόρους τέ τινες ἐκ τῆς μάχης ἐκπεσόντας καὶ Νομάδας συνέλεγε καὶ δούλους εἰς ἐλευθερίαν συνεκάλει· πυθόμενος δ', ὅτι Καρχηδόνιοι θάνατον αὐτοῦ κατέγνωσαν ὡς κακῶς ἐστρατηγηκός καὶ Ἄνωνα τὸν Βουμίλχαρος εἶλοντο στρατηγεῖν, ἴδιον αὐτοῦ τὸν στρατὸν ἐποίει καὶ κακούργους προσελάμβανε καὶ ἐλίζετο ἐς τὰς τροφὰς καὶ ἐγύμναζεν, οὓς εἶχεν, ἀμφὶ τρισχιλίους ἱππείας, πεζοὺς δὲ ὀκτακισχιλίους, ὡς ἐν μόνῳ τῷ μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχων. ^[5]

Lib 99 ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιῶν Ῥωμαίους ὁμοῦ καὶ Καρχηδονίους ἐπὶ πολὺ ἐλάνθανε, Σκιπίων δ' ἐπῆγεν αὐτῇ Καρχηδόνι τὸν στρατὸν ὠπλισμένον καὶ σοβαρῶς ἐς μάχην προukaλεῖτο, οὐδενὸς ἐξιόντος.

Lib 100 Ἀμίλχαρ δὲ ὁ ναύαρχος ναυσὶν ἑκατὸν ἐσπευσμένως εἰς τὸν ναύσταθμον ἀνήγετο τοῦ Σκιπίωνος, ἐλπίσας αὐτόν τε φθάσειν ἐπανιόντα καὶ τὰς οὐσας ἐκεῖ Ῥωμαίων εἴκοσι τριῆρεις ῥαδίως ταῖς ἑκατὸν αἰρήσειν.

Lib 101 καὶ ὁ Σκιπίων ἰδὼν αὐτοῦ τὸν ἀπόπλουν προύπεμπέ τινα τὸν ἔσπλουν τοῦ λιμένος ἐμφράξαι στραγγύλοις πλοίοις ἐπ' ἀγκυρῶν ἐκ διαστήματος, ἵνα ὡς διὰ πυλῶν αἱ τριῆρεις ἐκθέοιεν, ὅτε καιρὸς εἴη, καὶ τὰ πλοῖα τοῖς κέρασι συνδῆσαι τε καὶ ἀρμόσαι πρὸς ἄλληλα, ἵνα ἀντὶ τείχους ᾗ. ^[5]

Lib 102 καταλαβὼν δὲ τὸ ἔργον ... ἤπτετο τοῦ πόνου. καὶ βαλλομένων τῶν Καρχηδονίων ἀπὸ τε τῶν πλοίων καὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους αἱ νῆες ἐθραύοντο καὶ καμοῦσαι περὶ ἐσπέραν ἀπέπλεον.

Lib 103 ἀπιούσαις δ' αὐταῖς αἱ Ῥωμαίων ἐπέκειντο, ἐκθέουσαι τε διὰ τῶν διαστημάτων καί, ὅτε βιάζοιντο, ὑποχωροῦσαι· μίαν δὲ καὶ ἀνεδήσαντο κενὴν ἀνδρῶν καὶ πρὸς τὸν Σκιπίωνα ἀνήγαγον. μετὰ δὲ τοῦτο ἐχείμαζον ἄμφω.

Lib 104 καὶ Ῥωμαῖοις μὲν ἦν ἐκ θαλάσσης ἀγορὰ δαψιλῆς, Ἴτυκαῖοι δὲ καὶ Καρχηδόνιοι λιμώττοντες ἐλήστευον τοὺς ἐμπόρους, μέχρι Ῥωμαίων νῆες ἄλλαι, πεμφθεῖσαι τῷ Σκιπίωνι, ἐφώρμουν τοῖς πολεμίοις καὶ τὰς ληστρικὰς ἐκώλυνον. οἱ δ' ἔκαμνον ἤδη σφόδρα τῷ λιμῷ. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, ἐγγὺς ὄντος Σύφακος, Μασσανάσσης ἤτησεν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ τὸ τρίτον τῆς Ῥωμαϊκῆς παρὰ Σκιπίωνος καὶ λαβὼν, ἡγουμένου τῶν Ῥωμαίων Λαιλίου, τὸν Σύφακα ἐδίωκεν. ^[5]

Lib 106

ὁ δὲ ὑπέφευγεν, μέχρι καθορώμενος περί τινι ποταμῷ συνετάσσετο ἐς μάχην. οἱ μὲν οὖν Νομάδες ἐκατέρωθεν, ὥσπερ ἔθος αὐτοῖς, πολλὰ καὶ ἀθρόα ἠφίεσαν ἐπ' ἀλλήλοις, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προβαλλόμενοι τὰς ἀσπίδας ἐπήεσαν.

Lib 107 Σύφαξ δὲ Μασσανάσσην ἰδὼν ἵετο ἐπὶ αὐτὸν ὑπὸ ὀργῆς· ὁ δ' ἀντεπήλασεν γεγηθώς, καὶ ἀγῶνος πολλοῦ περὶ ἄμφω γενομένου τραπέντες οἱ τοῦ Σύφακος ἐς φυγὴν τὸν ποταμὸν ἐπέρων, ἔνθα τις αὐτοῦ τὸν Σύφακος ἵππον ἔβαλεν· ὁ δ' ἀπεσεύσατο τὸν δεσπότην, καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐπιδραμὼν εἶλεν αὐτόν τε Σύφακα καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ τῶν υἱῶν. ^[5]

Lib 108 καὶ τοῦσδε μὲν εὐθὺς ἔπεμπε Σκιπίωνι, ἀπέθανον δ' ἐν τῇ μάχῃ Σύφακος μὲν ἐς μυρίουσ ἀνδρας. Ῥωμαίων δὲ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, Μασσανάσσης δὲ τριακόσιοι. καὶ αἰχμάλωτοι Σύφακος ἐγένοντο τετρακισχίλιοι. τούτων ἦσαν Μασσύλιοι δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν εἰς Σύφακα ἀπὸ Μασσανάσσης μεταστάντων· καὶ αὐτοὺς ὁ Μασσανάσσης ἐπὶ τῷδε ἤτησεν παρὰ Λαιλίου καὶ λαβῶν κατέσφαξεν.

Lib 110 μετὰ δὲ τοῦτο Μασσυλίους καὶ τὴν χώραν τὴν Σύφακος ἐπήεσαν, τοὺς μὲν αὖθις εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν Μασσανάσσης καθιστάμενοι, τοὺς δὲ προσποιούμενοί τε καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτῶν καταστρεφόμενοι.

Lib 111 ἀφίκοντο δ' αὐτοῖς καὶ ἐκ Κίρτης πρέσβεις, τὰ βασιλεία τοῦ Σύφακος παραδιδόντες, ἰδίᾳ δὲ πρὸς Μασσανάσσην ἕτεροι παρὰ Σοφωνίβας, τῆς Σύφακος γυναικός, τὴν ἀνάγκην τοῦ γάμου διηγούμενοι.

Lib 112 Σοφωνίβαν μὲν οὖν ἄσμενος εἶχε λαβὼν ὁ Μασσανάσσης· καὶ αὐτήν, ἐπανιὼν πρὸς Σκιπίωνα αὐτός, ἐν Κίρτῃ κατέλιπε, προορώμενος ἄρα τὸ μέλλον.

Lib 113 Σκιπίων δ' ἤρετο Σύφακα· “τίς σε δαίμων ἔβλαψε, φίλον ὄντα μοι καὶ αὐτὸν ἐπὶ Λιβύην ἐλθεῖν προτρέψαντα, ψεύσασθαι μὲν θεούς, οὓς ὤμοσας, ψεύσασθαι δὲ μετὰ τῶν θεῶν Ῥωμαίους καὶ μετὰ Καρχηδονίων ἀντὶ Ῥωμαίων ἐλέσθαι πολεμεῖν, τῶν ἐπὶ Καρχηδονίους οὐ πρὸ πολλοῦ σοι βεβοηθηκότων;” ὁ δ' εἶπεν· “Σοφωνίβα, Ἀσρούβα θυγάτηρ, ἥς ἐγὼ ἦρων ἐπ' ἐμῷ κακῷ. ^[5]

Lib 114 φιλόπατρις δ' ἐστὶν ἰσχυρῶς καὶ ἱκανὴ ἅπαντά τινα πείσαι, πρὸς ἃ βούλεται. αὕτη με καὶ ἐκ τῆς ὑμετέρας φιλίας ἐς τὴν <τῆς> ἑαυτῆς μετέθηκε πατρίδος καὶ ἐς τόδε συμφορᾶς ἐκ τοσσησδε εὐδαιμονίας κατέβαλεν. ^[5]

Lib 115 σοὶ δὲ παραινῶ (χρὴ γάρ, ὑμέτερον γενόμενον καὶ Σοφωνίβας ἀπηλλαγμένον, νῦν γε ὑμῖν εἶναι βέβαιον)· φύλασσε Σοφωνίβαν, μὴ Μασσανάσσην ἐς ἃ βούλεται, μεταγάγῃ. οὐ γὰρ δὴ, μὴ τὸ γυναιὸν ποτε ἔλῃται τὰ Ῥωμαίων, ἐλπίζειν ἄξιον· οὕτως ἐστὶν ἰσχυρῶς φιλόπολις. ^[5]

Lib 116 ” ταῦθ' ὁ μὲν ἔλεγεν, εἴτ' ἀληθεύων, εἴτε ζηλοτυπούμενος καὶ Μασσανάσσην ἐς τὰ μέγιστα βλάπτων· ὁ δὲ Σκιπίων Σύφακα μὲν, συνετόν τε φαινόμενον καὶ τῆς χώρας ἔμπειρον, ἐπὶ τὰ κοινὰ ἐπήγετο καὶ γνώμης καὶ συμβουλῆς μετεδίδου, οἷόν τι καὶ Κροίσῳ τῷ Λυδῷ Κῦρος ἐχρήτο· Λαιλίου δ' ἀφικομένου καὶ ταῦτά περὶ τῆς Σοφωνίβας πυθέσθαι παρὰ πολλῶν λέγοντος ἐκέλευσε τὸν Μασσανάσσην τὴν Σύφακος γυναῖκα παραδοῦναι. παραιτουμένου δὲ ἐκείνου καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ἄνωθεν, ὡς ἐγένετο, διηγουμένου τραχύτερον ὁ Σκιπίων ἐκέλευεν αὐτὸν μηδὲν ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαφύρων, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον καταθέντα αἰτεῖν καὶ πείθειν, εἰ δύναίτο. ^[5]

Lib 118 ὥχετο οὖν ὁ Μασσανάσσης μετὰ τινων Ῥωμαίων παραδώσων αὐτοῖς τὴν Σοφωνίβαν. κρύφα δὲ αὐτῇ φέρων φάρμακον πρῶτος ἐνέτυχεν καὶ τὰ παρόντα προύθηκεν, ἥ πιεῖν ἢ Ῥωμαίοις δουλεύειν ἐκοῦσαν, οὐδέν τε εἰπὼν ἔτι ἐξήλασεν τὸν ἵππον.

Lib 119

ἡ δέ, τῇ τροφῷ δείξασα τὴν κύλικα καὶ δεηθεῖσα μηδὲν ὀδύρασθαι καλῶς ἀποθανοῦσαν, ἔπιεν τοῦ φαρμάκου. καὶ αὐτὴν ὁ Μασσανάσσης τοῖς ἥκουσι Ῥωμαίων ἐπιδείξας καὶ θάψας βασιλικῶς ὑπέστρεφεν πρὸς Σκιπίωνα.

Lib 120 ὁ δὲ αὐτὸν ἐπαινέσας τε καὶ παρηγορήσας, ὅτι πονηρᾶς γυναικὸς ἀπηλλάγη, ἐστεφάνωσε τῆς ἐφόδου τῆς ἐπὶ Σύφακα καὶ ἐδωρήσατο πολλοῖς.

Lib 121 ἀχθέντος δ' ἐς Ῥώμην τοῦ Σύφακος, οἱ μὲν ἡξίουσαν περισώζειν ἄνδρα ἐν Ἰβηρίᾳ φίλον καὶ σύμμαχον αὐτοῖς γενόμενον, οἱ δὲ κολάζειν, ὅτι τοῖς φίλοις ἐπολέμησεν. ὁ δὲ ὑπὸ λύπης νοσῶν ἀπέθανεν. Ἀσρούβας δὲ ἐπειδὴ καλῶς τοὺς συνόντας ἐγύμνασεν, ἔπεμπε τινα πρὸς Ἄννων, τὸν στρατηγὸν τῶν Καρχηδονίων, ἀξιῶν αὐτῷ τὸν Ἄννον κοινωνῆσαι τὴν στρατηγίαν καὶ ὑποδεικνύς, ὅτι πολλοὶ Σκιπίωνι συνείσιν Ἰβηρες ἄκοντες, οὓς ἐάν τις χρυσίῳ καὶ ὑποσχέσεται διαφθεῖρη, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσουσι τὸ Σκιπίωνος. ^[5]

Lib 122 ἔφη δὲ καὶ αὐτός, εἰ προμάθοι τὸν καιρὸν, ἥξειν ἐπὶ τὸ ἔργον.

Lib 123 ταῦτα μὲν Ἀσρούβας· ὁ δὲ Ἄννων ἐς μὲν τὸν Ἀσρούβαν ἐπανούργει, τοῦ δ' ἐγχειρήματος οὐκ ἀπῆλπισεν, ἀλλ' ἄνδρα πιστὸν μετὰ χρυσίου καθάπερ αὐτόμολον εἰς τὸ Σκιπίωνος στρατόπεδον κατέπεμψεν, ὃς πιθανὸς ὢν ἐντυχεῖν ἐκάστῳ διέφθειρε πολλοὺς ἡμέραν τε συνθέμενος αὐτοῖς ἐπανῆλθεν. καὶ τὴν ἡμέραν ὁ Ἄννων τῷ Ἀσρούβᾳ μετέφερεν. ^[5]

Lib 124 Σκιπίωνι δὲ θυομένῳ κίνδυνον τὰ ἱερὰ ἐδήλου ἐμπρησμοῦ· καὶ περιπέμψας εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον, εἴ ποῦ τι λάβρον εὔρισκε πῦρ, κατέπαυεν.

Lib 125 καὶ αὖθις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐθύετο. ὥς δ' οὐκ ἀνίει τὰ ἱερὰ τὸν ἐμπρησμὸν ὑποδεικνύοντα, ὁ μὲν ἐβάρυθύμει καὶ μεταστρατοπεδεῦσαι διεγνώκει, ἱππέως δὲ Ῥωμαίου θεράπων Ἰβηρ, ὑπονοήσας τι περὶ τῶν συνθεμένων, ὑπεκρίνατο συνειδέναι, ἕως τὸ πᾶν ἔμαθεν καὶ ἐμήνυσε τῷ δεσπότη· ὁ δὲ αὐτὸν ἐς τὸν Σκιπίωνα ἤγαγεν, καὶ τὸ πλῆθος ἡλέγχετο· καὶ πάντας ὁ Σκιπίων ἔκτεινεν καὶ ἐξέριψε πρὸ τοῦ στρατοπέδου. ^[5]

Lib 126 αἰσθησὶς δ' ἦν Ἄννωνι μὲν ὀξεῖα πλησίον ὄντι, καὶ οὐκ ἦλθεν ἐπὶ τὸ συγκείμενον, Ἀσρούβας δ' ἀγνοῶν ἀφίκετο. ὥς δὲ τὸ πλῆθος εἶδε τῶν νεκρῶν, εἶκασε τὸ συμβᾶν καὶ ἀνεχώρει. καὶ αὐτὸν ὁ Ἄννων ἐς τὸ πλῆθος διέβαλλεν, ὥς ἀφίκοιτο Σκιπίωνι διδοὺς ἑαυτόν, ὁ δὲ οὐ λάβοι. Ἀσρούβας μὲν δὴ καὶ ἐκ τοῦδε τοῖς Καρχηδονίοις ἦν μάλλον διὰ μίσους· ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Ἀμίλχαρ μὲν ἄφνω ταῖς Ῥωμαίων ναυσὶν ἐπιπλεύσας μίαν ἔλαβεν τριήρη καὶ φορτίδας ἕξ, Ἄννων δ' ἐπιθέμενος τοῖς πολιορκουσὶν Ἰτύκην ἀπεκρούσθη. ^[5]

Lib 128 Σκιπίων δέ, χρονίου τῆς πολιορκίας οὔσης, ταύτην μὲν διέλυσεν οὐδὲν ἀνύων, τὰς δὲ μηχανὰς ἐς Ἰπῶνα πόλιν μετετίθει· καὶ οὐδενὸς οὐδ' ἐνταῦθα προκόπτοντος αὐτῷ, κατακαύσας ὥς ἄχρηστα τὰ μηχανήματα τὴν χώραν ἐπέτρεχεν, τοὺς μὲν εἰς φιλίαν ἐπαγόμενος, τοὺς δὲ ληζόμενος. Καρχηδόνιοι δ' ἐπὶ ταῖς κακοπραγίαις δυσφοροῦντες αἰροῦνται στρατηγὸν αὐτοκράτορα Ἀννίβαν, τὸν δὲ ναύαρχον ἔπεμπον ἐπὶ νεῶν, ἐπισπέρχειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν διάβασιν. ^[5]

Lib 130 ἅμα δὲ ταῦτ' ἔπρασσον καὶ ἐς τὸν Σκιπίωνα περὶ εἰρήνης ἐπρεσβεύοντο, ἡγούμενοι τούτοις πάντως <ἄν> ἐνὸς τυχεῖν, ἢ τὴν εἰρήνην ἔξειν, ἢ χρόνον διατρίψειν, ἕως ἀφίκοιτο ὁ Ἀννίβας.

Lib 131 Σκιπίων μὲν οὖν αὐτοῖς ἀνοχάς τε ἔδωκεν, καὶ τὴν δαπάνην τοῦ στρατοῦ λαβὼν πρεσβεύειν ἐφῆκεν ἐς Ῥώμην· οἱ δὲ ἐπρέσβευον καὶ τειχῶν ἐκτὸς ἐστάθμευον, ὥς ἔτι πολέμιοι, ἀχθέντες τε ἐπὶ τὴν βουλήν ἐδέοντο συγγνώμης τυχεῖν.

Lib 132 τῶν δὲ βουλευτῶν οἱ μὲν τῆς Καρχηδονίων ἀπιστίας ὑπεμίμησκον, ὁσάκις συνθοῖντο καὶ παραβαίεν ὅσα τε Ἀννίβας δράσειε δεινὰ Ῥωμαίους καὶ τοὺς Ῥωμαίων συμμάχους ἔν τε Ἰβηρίᾳ

καὶ Ἰταλίᾱ· οἱ δὲ τὸ τῆς εἰρήνης χρησίμον οὐ Καρχηδονίοις μᾶλλον ἢ σφίσιν ὑπεδείκνυνον ἔσεσθαι, τῆς Ἰταλίας τοσοῖσδε πολέμοις ἐκτετρυμένης, τό τε τοῦ μέλλοντος περιδεῆς ἐπεξήρσαν, ἐπιπλευσομένων ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα αὐτίκα σὺν μεγάλοις στρατοῖς Ἀννίβου τε ἐξ Ἰταλίας καὶ Μάγωνος ἐκ Λιγύων καὶ Ἄννωνος ἀπὸ Καρχηδόνας. ^[5]

Lib 134 ἐφ' οἷς ἀποροῦσα ἡ βουλὴ συμβούλους ἔπεμψε τῷ Σκιπίωνι, μεθ' ὧν ἔμελλε κρινεῖν τε καὶ πράξειν, ὅ τι δοκιμάσειεν συνοίσειν.

Lib 135 ὁ δὲ ἐς τὴν εἰρήνην τοῖς Καρχηδονίοις ἐπὶ τοῖσδε συνέβη· Μάγωνα μὲν ἀποπλεῖν ἐκ Λιγύων αὐτίκα καὶ τοῦ λοιποῦ Καρχηδονίους μὴ ξενολογεῖν μηδὲ ναῦς ἔχειν μακρὰς πλείους τριάκοντα μηδὲ πολυπραγμονεῖν τι πέραν ὧν ἔχουσιν ἐντὸς τῶν λεγομένων Φοινικίδων τάφρων, ἀποδοῦναι δὲ Ῥωμαίοις, ὅσους αἰχμαλώτους αὐτῶν ἔχουσι καὶ αὐτομόλους, ἀργυρίου τε αὐτοῖς τάλαντα χίλια καὶ ἑξακόσια ἐσενεγκεῖν ἐν χρόνῳ, ἔχειν δὲ Μασσανάσσην Μασσυλίου τε καὶ τῆς Σύφακος ἀρχῆς, ὅσα δύναιτο. ^[5]

Lib 136 τάδε μὲν συνέθεντο ἀλλήλοις, καὶ πρέσβεις διέπλεον, οἱ μὲν ἐς Ῥώμην, τοὺς ὑπάτους ὀρκιοῦντες, οἱ δ' ἀπὸ Ῥώμης ἐς Καρχηδόνα, καὶ τὰ τέλη τῶν Καρχηδονίων αὐτοῖς ὤμνουν.

Lib 137 Μασσανάσση δὲ Ῥωμαῖοι χαριστήρια τῆς συμμαχίας στέφανόν τε ἀπὸ χρυσοῦ καὶ σφραγίδα χρυσοῦν ἔπεμπον καὶ ἐλεφάντινον δίφρον καὶ πορφύραν καὶ στολὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ ἵππον χρυσοφάλαρον καὶ πανοπλίαν. γιγνομένων δ' ἔτι τούτων ὁ Ἀννίβας ἄκων ἐς Καρχηδόνα ἔπλει, τὴν ἐς τοὺς ἄρχοντας ἀπιστίαν τοῦ δήμου καὶ ταχυεργίαν ὑφορώμενος. ^[5]

Lib 139 ἀπιστῶν δ' ἔτι τὰς σπονδὰς ἔσεσθαι καί, εἰ γένοιτο, εὖ εἰδὼς οὐκ ἐς πολὺ βεβαίους ἐσομένας ἐς Ἀδρυμητὸν Λιβύης κατήγετο πόλιν καὶ σῖτον συνέλεγεν ἐπὶ τε ὠνὴν ἵππων περιέπεμπεν, καὶ τὸν δυνάστην τῶν Νομάδων τῶν καλουμένων Ἀρεακιδῶν ἐς φιλίαν ὑπήγετο. ^[5]

Lib 140 καὶ τετρακισχιλίους ἱππέας αὐτομόλους αὐτῷ προσφυγόντας, οἱ Σύφακος ὄντες τότε ἐγίγνοντο Μασσανάσσου, κατηκόντισεν ὑποπτεύσας τοὺς δ' ἵππους διέδωκε τῷ στρατῷ.

Lib 141 ἦλθε δὲ καὶ Μεσότυλος αὐτῷ δυνάστης ἕτερος μετὰ χιλίων ἱππέων καὶ Οὐερμινᾶς, Σύφακος υἱὸς ἕτερος, ἔτι τῶν πλεόνων τῆς πατρώας ἀρχῆς ἐπικρατῶν. πόλεις τε Μασσανάσσου τὰς μὲν ὑπήγετο, τὰς δ' ἐβιάζετο.

Lib 142 Νάρκην δ' ἐνήδρευσεν ὧδε. ἀγορᾷ χρώμενος ἐσέπεμπεν ὡς ἐς φίλους, ὅτε δ' ἔδοξεν ἐπιθέσθαι, πλείους ἔπεμπε ξιφίδια ἐπικρύπτοντας, οἷς εἴρητο τὰ δίκαια ποιεῖν ἐς τοὺς πιπράσκοντας, μέχρι σαλίγγων ἀκούσειαν, τότε δ' ἐπιχειρεῖν τοῖς ἐντυχοῦσι καὶ τὰς πύλας οἱ φυλάσσειν. οὕτω μὲν ἔάλω Νάρκη, Καρχηδονίων δὲ ὁ δῆμος, ἄρτι τὰς συνθήκας πεποιημένοι καὶ Σκιπίωνος αὐτοῖς ἔτι παρόντος, οὕτω τῶν ιδίων πρέσβων ἀπὸ Ῥώμης ἀνεστροφότων, ἀγορὰν Σκιπίωνος ὑπ' ἀνέμων κατενεχθεῖσαν ἐς Καρχηδόνα διήρπασαν καὶ τοὺς παραπέμποντας αὐτὴν ἔδησαν, πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπειλούσης καὶ παραινούσης μὴ λύειν συνθήκας ἄρτι γεγεννημένας. ^[5]

Lib 143 οἱ δὲ καὶ ταῖς συνθήκαις ἐπεμέμφοντο ὡς ἀδίκως γενομέναις καὶ τὸν λιμὸν ἔφασαν ἐνοχλεῖν ὑπὲρ τὰς παραβάσεις.

Lib 144 Σκιπίων μὲν οὖν οὐκ ἡξίου πολέμου κατάρχειν μετὰ σπονδὰς, ἀλλ' ἥτει δίκας ὡς φίλους ἀμαρτόντας· οἱ δὲ καὶ τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ κρατεῖν ἐπενόουν, ἕως ἀφίκοντο αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ῥώμης.

Lib 145 ἀλλὰ τοῦσδε μὲν Ἄννων τε ὁ Μέγας καὶ Ἀσρούβας ὁ Ἐριφος ἐξείλοντο τοῦ πλήθους καὶ προὔπεμπον δύο τριήρεσιν· ἕτεροι δὲ Ἀσρούβαν τὸν ναύαρχον ἔπεισαν, ὁρμοῦντα περὶ τὴν Ἀπόλλωνος ἄκραν, ὅταν ἀποστῶσιν αἱ προπομποὶ τριήρεις, ἐπιθέσθαι τοῖς τοῦ Σκιπίωνος. ^[5]

Lib 146 καὶ ὁ μὲν ἐπέθετο, καὶ τῶν πρέσβεων τινες ἐκ τοξευμάτων ἀπέθανον· οἱ δὲ λοιποὶ τιτρωσκόμενοι τε καὶ ἐρέσσοντες ἔφθασαν ἐς τὸν λιμένα τοῦ σφετέρου στρατοπέδου καὶ

ἐξήλαντο τῆς νεῶς ἤδη λαμβανομένης. παρὰ τοσοῦτον ἦλθον αἰχμάλωτοι γενέσθαι. ὧν οἱ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι πυθόμενοι τοὺς πρέσβεις τοὺς Καρχηδονίων, οἱ περὶ τῆς εἰρήνης ἔτι παρήσαν, ἐκέλευον ἀποπλεῖν αὐτίκα ὡς πολεμίους. ^[5]

Lib 147 καὶ οἱ μὲν ἐξέπλεον καὶ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐς τὸ τοῦ Σκιπίωνος στρατόπεδον κατήγοντο· Σκιπίων δὲ τῷ ναυάρχῳ, πυθομένῳ περὶ αὐτῶν, ὅ τι δέοι ποιεῖν, “οὐδὲν ὅμοιον”, ἔφη, “ταῖς Καρχηδονίων ἀπιστίαις, ἀλλ’ ἀπόπεμπε ἀπαθεῖς.

Lib 149 ” μαθοῦσα δὲ ἡ γερουσία τὸν δῆμον ὠνείδιζε τῇ συγκρίσει καὶ συνεβούλευε καὶ νῦν δεηθῆναι Σκιπίωνος τὰ μὲν συγκείμενα φυλάσσειν, δίκας δὲ τῶν ἡμαρτημένων παρὰ Καρχηδονίων λαβεῖν.

Lib 150 οἱ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ γερουσίᾳ δυσχεραίνοντες ἐκ πολλοῦ διὰ τὴν κακοπραγίαν, ὡς οὐκ εὖ τὰ συμφέροντα προορωμένη, καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν δημοκόπων ἐρεθιζόμενοί τε καὶ ἐς ἀλόγους ἐλπίδας ἐπαιρόμενοι τὸν Ἀννίβαν ἐκάλουν μεθ’ ἧς ἔχει στρατιᾶς. ^[5]

Lib 151 ὁ δέ, ὁρῶν τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, Ἀσρούβαν αὐτοὺς ἐκέλευε σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει καλεῖν. Ἀσρούβας μὲν δὴ τῆς καταδίκης αὐτῷ λυθείσης παρεδίδου τὸν στρατὸν Ἀννίβᾳ καὶ οὐδ’ ὡς ἐπιφαίνεσθαι τοῖς Καρχηδονίοις ἐθάρρει, ἀλλ’ ἐκρύπτετο ἐν τῇ πόλει· Σκιπίων δὲ ναῦς τῇ Καρχηδόνι ἐπιστήσας εἶργεν αὐτοὺς ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης, οὐκ εὐποροῦντας οὐδ’ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀσπόρου διὰ τὸν πόλεμον γενομένης. ^[5]

Lib 153 τῶν δ’ αὐτῶν ἡμερῶν Ἀννίβου καὶ Σκιπίωνος ἵππομαχία γίνεται περὶ Ζάμαν, ἐν ᾗ Σκιπίων ἐπλεονέκτει· καὶ ταῖς ἐπιούσαις ἀκροβολίσματα ἦν ἐς ἀλλήλους, ἕως αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων Ἀννίβαν ἰσχυρῶς τε ἀπορούμενον καὶ περιμένοντα ἀγορὰν φερομένην νυκτὸς ἔπεμψε Θέρμον χιλίарχον ἐπὶ τοὺς ἄγοντας αὐτήν. ^[5]

Lib 154 καὶ λόφον ὁ Θέρμος ἐν στενῇ διόδῳ καταλαβὼν ἔκτεινε τῶν Λιβύων ἐς τετρακισχιλίους καὶ ἐζώγρησεν ἑτέρους τοσοῦσδε καὶ τὴν ἀγορὰν ἦκε φέρων τῷ Σκιπίωνι. ὁ δ’ Ἀννίβας, εἰς ἔσχατον ἀφιγμένος ἀπορίας καὶ τὸ παρὸν ἐπινοῶν, ὅπως δύναίτο διαθέσθαι, πρέσβεις ἐς Μασσανάσσην ἔπεμπε, ὑπομιμνήσκων τε τῆς ἐν Καρχηδόνι διατριβῆς καὶ παιδεύσεως καὶ παρακαλῶν ἔτι οἱ συναγαγεῖν ἐς συνθήκας Σκιπίωνα· τὰ γὰρ πρότερα τοῦ δήμου καὶ τῶν ἀνοητοτέρων τοῦ δήμου ἁμαρτήματα γενέσθαι. ^[5]

Lib 156 ὁ δὲ τῷ ὄντι θετραμμένος τε καὶ πεπαιδευμένος ἐν Καρχηδόνι καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως αἰδούμενός τε καὶ φίλος ὧν ἔτι πολλοῖς ἐκεῖθεν ἐδεήθη τοῦ Σκιπίωνος καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς αὐθις ἐς τοιάσδε συνθήκας, ὥστε Καρχηδονίους τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας, οὓς ἔλαβον Ῥωμαίοις ἀγορὰν φέροντας, ἀποδοῦναι καὶ τὰ ἡρπασμένα ἅπαντα ἢ τῶν ἀπολωλότων τιμὴν, ἢν ἂν ὀρίσῃ Σκιπίων, ποινὴν τε τοῦ ἀδικήματος χίλια τάλαντα εἰσενεγκεῖν. ^[5]

Lib 157 τάδε μὲν ἦν τὰ συγκείμενα· καὶ γενομένων ἀνοχῶν, μέχρις αὐτὰ μάθωσι Καρχηδόνιοι, ὁ μὲν Ἀννίβας ἐξ ἀέλπτου περιεσώζετο, Καρχηδονίων δ’ ἡ μὲν βουλὴ τὰ συμβάντα ὑπερησπάζετο καὶ παρεκάλει τὸν δῆμον ἐμμεῖναι τοῖς ἐγνωσμένοις, τὴν τε κακοπραγίαν σφῶν τὴν ἐς ἅπαντα διηγουμένη καὶ τὴν παροῦσαν ἀπορίαν στρατοῦ τε καὶ χρημάτων καὶ ἀγορᾶς· οἱ δέ, οἷον ὄχλος, ἀφρόνως ἡγοῦντο τοὺς στρατηγοὺς σφῶν δι’ ἑαυτοὺς ταῦτα Ῥωμαίοις συντίθεσθαι, ἵνα δι’ ἐκείνων δυναστεύσωσι τῆς πατρίδος· ὁ καὶ Ἀννίβαν νῦν καὶ Ἀσρούβαν οὐ πρὸ πολλοῦ ποιῆσαι τε καὶ τὸ στρατόπεδον νυκτὸς ἐγχειρίσαντα τοῖς πολεμίοις μετ’ ὀλίγον καὶ ἑαυτὸν ἐθελῆσαι τῷ Σκιπίωνι ἐνδοῦναι, ἐπὶ τῷδε προσπελάσαντα, κρύπτεσθαί τε νῦν ἐν τῇ πόλει. ^[5]

Lib 159 βοῆς δ’ ἐπὶ τούτῳ καὶ θορύβου γενομένου τὴν ἐκκλησίαν τινὲς καταλιπόντες ἐζήτουν Ἀσρούβαν περιόντες. ὁ δ’ ἔφθασε μὲν ἐς τὸν τοῦ πατρὸς τάφον καταφυγὼν καὶ φαρμάκῳ διαχρησάμενος αὐτόν· οἱ δὲ κάκεῖθεν αὐτοῦ τὸν νέκυν ἐξελόντες καὶ τὴν κεφαλὴν [αὐτοῦ] ἀποτεμόντες περιέφερον ἐπὶ δόρατος ἀνὰ τὴν πόλιν. Ἀσρούβας μὲν δὴ καὶ τὸ πρῶτον ἀδίκως

- ἐξεπεπτώκει καὶ τὸ δεύτερον ψευδῶς διεβέβλητο ὑπὸ ἄννωνος καὶ τότε πρὸς Καρχηδονίων οὕτως ἀνήρητο καὶ οὕτως ἀποθανῶν ὑβρίζετο· Καρχηδόνιοι δὲ ἐπέστελλον Ἀννίβα λῦσαι τὰς ἀνοχὰς καὶ πολεμεῖν Σκιπίωνι, κρῖναι δ' ὅτι τάχιστα τὸν πόλεμον μάχῃ διὰ τὴν ἀπορίαν. ^[5]
- Lib 161 ὁ μὲν δὴ πέμψας ἔλυσε τὰς ἀνοχὰς, καὶ Σκιπίων Πάρθον τε, μεγάλην πόλιν, αὐτίκα προσπεσὼν εἶλε καὶ πλησίον Ἀννίβου μετεστρατοπέδευεν. ^[5]
- Lib 162 ὁ δὲ ἀνεξεύγνυνεν, τρεῖς τοῖς Ῥωμαίοις κατασκόπους ἐπιπέμψας, οὓς ὁ Σκιπίων ἔλαβεν τε καὶ οὐκ ἔκτεινεν, ὥσπερ ἔθος τοὺς κατασκόπους κτείνειν, ἀλλ' ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὰς ὀπλοθήκας καὶ τὰ μηχανήματα περιαχθῆναι κελεύσας καὶ τὴν στρατιὰν γυμναζομένην ἰδεῖν ἀπέλυσε φράζειν Ἀννίβα περὶ ἐκάστων. ^[5]
- Lib 163 ὁ δὲ ἡξίωσεν ἔτι συνελθεῖν ἐς λόγους Σκιπίωνι καὶ συνελθὼν ἔλεγε Καρχηδονίους ἀγανακτῆσαι τῇ πρότερον εἰρήνῃ διὰ τὰ χρήματα καί, εἰ τοῦτο ἐκλυθεῖν, Σικελίας δὲ μόνον ἀξιοῖεν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Ἰβηρίας καὶ νήσων, ὧσων ἄρχουσι, κρατεῖν, ἔσεσθαι τὰς συνθήκας βεβαίους. ^[5]
- Lib 164 ὁ δὲ “πολύ”, ἔφη, “κέρδος Ἀννίβα τῆς φυγῆς ἔσται τῆς ἐξ Ἰταλίας, εἰ ταῦτα προσλάβοι παρὰ Σκιπίωνος.” καὶ ἀπηγόρευε πέμπειν ἔτι πρὸς αὐτόν. διαπειλησάμενοί τε ἀλλήλοις ἀνεξεύγνυνον ἑκάτερος ἐς τὸ αὐτοῦ στρατόπεδον. πόλις δ' ἐγγὺς ἦν Κίλλα καὶ παρ' αὐτὴν λόφος εὐφυῆς ἐς στρατοπεδεῖαν, ὃν ἐπινοῶν ὁ Ἀννίβας προλαβεῖν ἔπεμπέ τινας διαγράφειν τὸ στρατόπεδον, καὶ εὐθὺς ἀναστήσας ἐβάδιζεν ὡς ἔχων τὸν λόφον. ^[5]
- Lib 166 Σκιπίωνος δ' αὐτὸν φθάσαντός τε καὶ προλαβόντος, ἀποληφθεὶς ἐν πεδίῳ μέσῳ καὶ ἀνύδρῳ διετέλει τὴν νύκτα πᾶσαν ὀρύσσων φρέατα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ διαμώμενος τὴν ψάμμον ὀλίγον καὶ θολερὸν ἔπινον ἐπιμόχθως ἀθεράπευτοί τε καὶ ἄσιτοι, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἔνιοι, διενυκτέρευσαν. ^[5]
- Lib 167 ὣν ὁ Σκιπίων αἰσθανόμενος προσέβαλεν ἅμα ἔφ' ἑκατομμύσιον ἐξ ὁδοῦ καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἀνυδρίας. Ἀννίβας δ' ἤχθετο μὲν, οὐχ, ὅτε βούλοιο, συνιῶν ἐς μάχην, ἐώρα δέ, εἴτε μένοι κατὰ χώραν, κακοπαθήσων ὑπὸ τῆς ἀνυδρίας, εἴτε φεύγοι, τὰ φρονήματα τῶν ἐχθρῶν ἀναστήσων καὶ πολλὰ πεισόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐπικειμένων. ὅθεν ἀναγκαῖον ἦν αὐτῷ μάχεσθαι. ^[5]
- Lib 168 καὶ παρέτασεν αὐτίκα ἄνδρας μὲν ἐς πεντακισμυρίους, ἐλέφαντας δὲ ὀγδοήκοντα. ἴστη δὲ πρῶτους μὲν τοὺς ἐλέφαντας, ἐκ διαστημάτων, ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, φοβερώτατα σκευάσας.
- Lib 169 καὶ ὑπ' αὐτοῖς ἦν τὸ τρίτον τῆς στρατιᾶς, Κελτοὶ καὶ Λίγυες· τοξόται τε αὐτοῖς ἀναμεμίχато πάντῃ καὶ σφενδονῆται Μαυρούσιοι τε καὶ Γυμνήσιοι.
- Lib 170 τούτων δ' ὀπισθεν ἡ δευτέρα τάξις ἦν, Καρχηδόνιοι τε καὶ Λίβυες. τρίτοι δ', ὅσοι ἐξ Ἰταλίας εἶποντο αὐτῷ· οἷς δὴ καὶ μάλιστα ὡς πλέον δεδιόσιν ἐθάρρει. ἡ δ' ἵππος περὶ τὰ κέρατα ἦν.
- Lib 171 οὕτω μὲν Ἀννίβας ἐξέτασσε, Σκιπίωνι δ' ἦσαν <πεζοὶ μὲν> ἀμφὶ τοὺς δισμυρίους καὶ τρισχιλίους, ἵππεῖς δ' Ἰταλῶν καὶ Ῥωμαίων χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. συνεμάχει δὲ Μασσανάσσης ἵππεῦσι Νομάσι πολλοῖς καὶ Δακάμας ἕτερος δυνάστης ἵππεῦσιν ἑξακοσίοις.
- Lib 172 τὸ μὲν οὖν πεζὸν ἐς τρεῖς καὶ ὅδε τάξεις ἐπέταττεν ὁμοίως Ἀννίβα, λόχους δ' ὀρθίους ἐποιεῖτο πάντας, ἵνα δι' αὐτῶν οἱ ἵππεῖς εὐχερῶς διαθέοιεν.
- Lib 173 ἐφίστη δ' ἐκάστῳ λόχῳ προμάχους κατὰ μέτωπον, οἱ ξύλα παχέα διπήχεα μάλιστα, πυκνὰ καὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν σεσιδηρωμένα, ἔμελλον ὡς καταπέλτας ἐκ χειρὸς ἐς τοὺς ἐλέφαντας ἐπιόντας ἀφήσειν.
- Lib 174 παρήγγελτο δ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις πεζοῖς ἐκκλίνειν τὴν ὁρμὴν τῶν θηρίων καὶ περιθέοντας ἀκοντίζειν ἐς αὐτὰ συνεχῶς καὶ προσπελάζοντας, ὅτε δύναιτο, ὑποτέμνειν τὰ νεῦρα.

- Lib 175 οὕτω μὲν οἱ πεζοὶ διετετάχατο τῷ Σκιπίωνι· τοὺς δ' ἰππέας τοὺς μὲν Νομαδικοὺς ἐπέστησε τοῖς κέρασιν, εἰθισμένους τὴν τῶν ἐλεφάντων ὄψιν καὶ ὁδμὴν φέρειν, τοὺς δὲ Ἱταλικοὺς διὰ τὸ ἄηθες ὀπίσω πάντων, ἐτοίμους ἐπελθεῖν διὰ τῶν διαστημάτων, ὅτε τὴν πρώτην τῶν ἐλεφάντων ὁρμὴν ὑπομείνειαν οἱ πεζοί. ^[5]
- Lib 176 παρ' ἕκαστον δὲ τῶν ἰππέων τῶνδε ὑπηρέτης ἦν πολλὰ ἀκόντια φέρων, οἷς ἐπενόει τὰ θηρία ἀμύνεσθαι. οὕτω μὲν αὐτῷ καὶ ἡ ἵππος εἶχεν, παρεδίδους δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Λαιλίῳ, τὸ δὲ λαιὸν Ὀκταοῦι.
- Lib 177 ἐν δὲ τοῖς μέσοις ἦσθην αὐτός τε καὶ Ἀννίβας, κατὰ δόξαν ἀλλήλων, ἔχοντες ἀμφ' αὐτοὺς ἰππέας ἐπικουρεῖν, ὅπη τι πονοῦμενον ἴδοιεν, ὁ μὲν Ἀννίβας τετρακισχιλίους, ὁ δὲ Σκιπίων δισχιλίους καὶ τοὺς τριακοσίους Ἱταλοὺς, οὓς αὐτὸς ὥπλισεν ἐν Σικελίᾳ. ἐπεὶ δὲ ἔτοιμα ἦν αὐτοῖς, ἐπέτρεχε τοὺς ἰδίους ἐπισπέρχων ἑκάτερος, ὁ μὲν Σκιπίων τοὺς θεοὺς κατακαλῶν ἐν ὄψει τῶν στρατευομένων, ἐς οὓς οἱ Καρχηδόνιοι παρεσπονθήκεσαν, ὁσάκις ἔλυον τὰ συγκεείμενα, καὶ τὴν στρατιὰν ἀξιῶν μὴ ἐς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ἀφορᾶν, ἀλλ' ἐς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἣ καὶ πρότερον τῶνδε τῶν ἐχθρῶν πλειόνων ὄντων ἐπεκράτησαν ἐν τῇδε τῇ γῇ· εἰ δ' ἔστι καὶ τοῖς νικήσασιν ἐπὶ τῷ μέλλοντι φόβος ἢ δέος ἢ ἀμφιβολία, πόσω ταῦτα τοῖς νενικημένοις πλεονάζειν ἀνάγκη. ^[5]
- Lib 179 οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων ἠρέθιζε τε καὶ παρηγόρει τῆς ὀλιγότητος ὁ δ' Ἀννίβας τῶν τε ἐν Ἱταλίᾳ γεγονότων ἔργων ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς, ὡς λαμπρὰ καὶ μεγάλα πράξειαν, οὐκ ἐπὶ Νομάσιν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσιν Ἱταλοῖς κατὰ τὴν Ἱταλίαν, καὶ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐχθρῶν αὐτόθεν ἐστὼς ἐπεδείκνυεν καὶ παρεκάλει μὴ χεῖρους ὀλιγωτέρων ἐν οἰκείᾳ γῇ πλέονας ὄντας ὀφθῆναι. ^[5]
- Lib 180 τὸν δὲ κίνδυνον τοῦ παρόντος ἀγῶνος καὶ τὸ μέγεθος ἑκάτερος τοῖς ἰδίοις ὑπερεπῆρεν, Ἀννίβας μὲν, ὅτι Καρχηδόνα καὶ Λιβύην ἅπασαν ὁ ἀγὼν ὅδε κρινεῖ, ἡ δούλην εὐθύς ἡσσωμένων εἶναι ἢ εἰς τὸ ἔπειτα ἄρχειν ἀπάντων, ὧν ἐπεκράτουν, Σκιπίων δ', ὅτι νικωμένοις μὲν οὐδ' ἀναχώρησίς ἐστιν ἀσφαλής, ἐπικρατοῦσι δὲ ἀρχὴ μεγάλη προσγίγνεται καὶ ἀνάπαυλα πόνων τῶν παρόντων καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπόπλους καὶ ἐς τὸ μέλλον εὐκλεία. οὕτω παροξύνας τοὺς ἰδίους ἑκάτερος ἐς τὸν ἀγῶνα συνήεσαν, Ἀννίβας μὲν σαλπίγγων κατάρξας, Σκιπίων δ' ἀντηχεῖν κελεύσας. ^[5]
- Lib 182 συνιόντων δ' αὐτῶν οἱ μὲν ἐλέφαντες κατῆρχον τῆς μάχης, ἐς τὸ φοβερώτατον ἐσκευασμένοι καὶ τοῖς κέντροις ἐξοτρυνόμενοι πρὸς τῶν ἐπικαθημένων· περιθέοντες δ' αὐτοὺς οἱ Νομάδες ἰππεῖς ἐσηκόντιζον ἀθρόως, μέχρι τρωθέντας τε καὶ φεύγοντας καὶ δυσπειθῶς ἔτι ἔχοντας ἀπήγαγον ἐκ τῆς μάχης οἱ ἐπιβάται. ^[5]
- Lib 183 καὶ τότε μὲν ἦν περὶ τοὺς ἀμφὶ τὰ κέρατα ἐλέφαντας· οἱ δ' ἐν μέσῃ τῇ φάλαγγι τοὺς Ῥωμαίων πεζοὺς κατεπάτουν, ἀπείρους τε μάχης τοιαῶς ὄντας καὶ βαρεῖς ὑπὸ τῆς ὀπλίσεως καὶ παρ' αὐτὸ φεύγειν εὐκόλως ἢ διώκειν οὐ δυναμένους, ἕως ὁ Σκιπίων τοὺς ἰππέας τοὺς Ἱταλικούς, ὀπίσω τεταγμένους καὶ κουφότερον ἐσκευασμένους, ἐπαγαγὼν ἀποβῆναι τῶν ἵππων ταρασσομένων ἐκέλευσεν καὶ τοὺς ἐλέφαντας περιθέοντας ἐσακοντίζειν. ^[5]
- Lib 184 πρῶτός τε αὐτὸς ἀποβὰς ἔτρωσε τὸν προπηδῶντα τῶν ἐλεφάντων. θαρρησάντων δὲ τῶν ἄλλων καὶ τιτρωσκόντων ἤδη πανταχόθεν αὐτοῦς, καὶ οἶδε ὑπεχώρουν καί, γενομένης τῆς μάχης καθαρᾶς θηρίων, ὁ ἀγὼν ἐγίγνετο μόνων ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. ^[5]
- Lib 185 τὸ μὲν οὖν δεξιὸν τὸ Ῥωμαίων, οὗ Λαίλιος ἐπεστάται, τρέπεται τοὺς ἐναντίους Νομάδας, Μασσανάσσου βαλόντος αὐτῶν τὸν δυνάστην Μασσάθην· ὁξέως δ' αὐτοὺς ὁ Ἀννίβας ἐπιδραμὼν συνέτασσε τὴν μάχην.
- Lib 186 τὸ δὲ λαιόν, ἔνθα Ῥωμαίων μὲν Ὀκταοῦιος ἐπεστάται, τῶν δὲ πολεμίων Κελτοὶ καὶ Λίγυες ἦσαν, ἐπόνει μάλα καρτερῶς ἑκατέροις. καὶ Σκιπίων μὲν ἔπεμπε Θέρμον τὸν χιλίαρχον

- ἐπικουρεῖν μετ' ἐπιλέκτων Ἀννίβας δ', ἐπεὶ τὸ λαιὸν συνέστησεν, ἐς τοὺς Λίγυας καὶ Κελτοὺς μεθίππευεν, ἐπάγων ἅμα τὴν δευτέραν τάξιν Καρχηδονίων τε καὶ Λιβύων. ^[5]
- Lib 187 κατιδὼν δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων ἀντιπαρῆγε μεθ' ἑτέρου στίφους. δύο δὲ στρατηγῶν ἀρίστων ἐς ἄγωνα συνιόντων ἕρις ἦν τῶν ὑφ' ἑκατέρῳ λαμπρὰ καὶ δέος, καὶ προθυμίας οὐδετέροις τι ἐνέλιπεν, σφοδροῦ καὶ ὀξέος ὄντος πόνου τε καὶ παρακελεύσεως. ^[5]
- Lib 188 μακρᾶς δὲ καὶ ἀκρίτου τῆς μάχης οὔσης οἱ στρατηγοί, τοὺς κάμνοντας ἐλεοῦντες, ὥρμων ἐπ' ἀλλήλους ὥς ἐν σφίσι τῆς κρίσεως ταχύτερας ἐσομένης.
- Lib 189 καὶ ἠκόντισαν ὁμοῦ, Σκιπίων μὲν Ἀννίβου τὴν ἀσπίδα, ὁ δ' Ἀννίβας ἔτυχε τοῦ ἵππου. καὶ ὁ ἵππος ὑπὸ τῆς πληγῆς ἐξέφερεν ὀπίσω τὸν Σκιπίωνα, μέχρι περιβάς ἕτερον ἵππον αὐθις ἐς τὸν Ἀννίβαν ἠκόντισεν. ἀλλ' ἀπέτυχεν αὐτοῦ καὶ τότε, τὸν δὲ ἵππεά τὸν ἐγγὺς ἔβαλεν. ^[5]
- Lib 190 ἦκε δ' ἐν τούτῳ καὶ Μασσανάσσης πυθόμενος. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν στρατηγὸν ὀρῶντες στρατιωτικῶς σφῶν ὑπερμαχόμενον, καρτερώτερον <ἔτι> τοῖς πολεμίοις ἐνέπεσον καὶ ἐτρέψαντο καὶ φεύγοντας ἐδίωκον· οὐδὲ προσιππεύοντος αὐτοῖς τοῦ Ἀννίβου καὶ δεομένου στήναι καὶ τῆς μάχης αὐθις ἐς πεῖραν ἐλθεῖν ἔτι ἐπείθοντο. ^[5]
- Lib 191 ἀπογνοὺς οὖν αὐτῶν ὁ Ἀννίβας τοὺς ἐξ Ἰταλίας οἱ συνελθόντας, ἐφεδρεύοντας ἔτι καὶ ἀτρεμοῦντας, ἦγεν ἐπὶ τὴν μάχην, ἐλπίσας Ῥωμαίοις ἅτε διώκουσιν ἀσυντακτοτέροις ἐπιπεσεῖσθαι.
- Lib 192 οἱ δὲ τὸ ἐνθύμημα αὐτοῦ θεασάμενοι μετὰ σπουδῆς ἀλλήλους ἐκ τῆς διώξεως ἀνεκάλουν καὶ συνετάσσοντο αὐθις ἐς μάχην. οὔτε δὲ ἵππων σφίσι παρόντων οὔτε ἀκοντίων ἔτι ὄντων ξίφεσιν ἐς ἀλλήλους ἐχρῶντο καὶ συνεπλέκοντο.
- Lib 193 φόνος τε ἦν πολὺς ἐνθάδε μάλιστα καὶ τραύματα μέγιστα καὶ πιπτόντων στόνος καὶ ἀναιρούντων μεγαλαυχία, μέχρι ποτὲ καὶ τούσδε ἐτρέψαντο [οἱ Ἰταλοὶ] καὶ φεύγουσιν εἶποντο, κρίσις τε ἦν λαμπρὰ τοῦ πολέμου. καὶ ὁ Ἀννίβας, ἐν τῇ φυγῇ θεασάμενος ἱππέων Νομάδων πλῆθος συνεστῶς, προσδραμὼν ἡξίου μὴ προλιπεῖν αὐτὸν καὶ πείσας ἐπῆγε τοῖς διώκουσιν, ἐλπίσας ἐργάσεσθαι τινα παλινδίωξιν. ^[5]
- Lib 195 πρώτοις δὲ Μασσυλίοις ἐντυχὼν ἐμάχετο, καὶ μόνος ἦν ἔτι οὗτος ὁ ἀγὼν Μασσανάσσου καὶ Ἀννίβου συνεστῶτων. φερομένων δὲ καὶ τῶνδε ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ προθυμίας ἐς μὲν τὴν ἀσπίδα ὁ Μασσανάσσης ἠκόντισε βαλὼν, ὁ δὲ Ἀννίβας καὶ τότε ἔτυχε τοῦ ἵππου. ^[5]
- Lib 196 καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐκπεσὼν πεζὸς ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ὥρμα τόν τε ἐπελαύνοντά οἱ πρὸ τῶν ἄλλων ἱππεά βαλὼν ἀπέκτεινεν.
- Lib 197 καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀκόντια ἐς τὸν ἐλεφαντιστὴν ἐκδεχόμενος ἐν τῶν ἐμπεπηγότων ἐξεῖλκε καὶ ἀκοντίσας ἐς τὸν Ἀννίβαν αὐθις οὐδ' ὥς ἐπετύγχανεν, ἀλλὰ τὸν ἐγγὺς ἱππεά καὶ ὧδε ἀπέκτεινεν. ἕτερον δ' ἐξέλκων ἐς τὸν βραχίονα ἐτρώθη καὶ ὑπεχώρησεν ἐκ τῆς μάχης ἐπ' ὀλίγον. ^[5]
- Lib 198 Σκιπίων δὲ πυθόμενος ἔδεισε περὶ τῷ Μασσανάσσει καὶ ἐς τὸ ἔργον ἠπείγετο· καὶ εὔρε τὸν Μασσανάσσην ἐς τὴν μάχην αὐθις ἐπὶ ἵππου φερόμενον ἑτέρου, τὸ τραῦμα ἐπιδήσαντα.
- Lib 199 ὃ τε ἀγὼν ἦν ἴσος αὐθις αὐτοῖς καὶ πάνυ καρτερός, αἰδουμένων τοὺς στρατηγοὺς ἑκατέρων, ἕως ὁ Ἀννίβας ἐπὶ τινος λόφου θεασάμενος Ἰβήρας καὶ Κελτοὺς συνεστῶτας ἐξίππευσεν ὥς κακείνους ἐπάξων.
- Lib 200 τότε γὰρ οἱ μαχόμενοι, τῆς μὲν αἰτίας οὐ συνιέντες, τὴν δ' ἀποχώρησιν αὐτοῦ φυγὴν ὑπολαβόντες εἶναι, τὸν ἀγῶνα μεθῆκαν ἐκόντες καὶ ἔφυγον ἀκόσμως, οὐχ ἥπερ ἐώρων Ἀννίβαν, ἀλλ' ὅπη τύχοιεν ἕκαστοι.
- Lib 201

καὶ οἱ μὲν οὕτω διελύθησαν, Ῥωμαῖοι δ' αὐτούς, ὡς τετελεσμένης τῆς μάχης, ἐδίωκον ἀτάκτως, οὐδ' αὐτοὶ τῆς Ἀννίβου προαιρέσεως συνιέντες. ὁ δ' ἐπανήει πεφραγμένος Ἰβηρσι καὶ Κελτοῖς ἀπὸ τοῦ λόφου.

Lib 202 καὶ ὁ Σκιπίων αὖθις ἐκ τῆς διώξεως τοὺς Ῥωμαίους ἀνεκάλει μετὰ σπουδῆς, καὶ παρέτασσε πολὺ πλείονας τῶν ἀπὸ τοῦ λόφου καταβεβηκότων· ὅθεν αὐτῶν οὐ δυσχερῶς περιεγίνετο. Ἀννίβας δέ, καὶ τῆσδε τῆς πείρας τελευταίας γενομένης ἀποτυχῶν, ἔφευγεν ἤδη σαφῶς ἀπογνοὺς ἅπαντα.

Lib 203 καὶ αὐτὸν ἐδίωκον ἱππεῖς ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Μασσανάσσης, περιώδυνος ὢν ἐκ τοῦ τραύματος αἰεὶ τε πλησιάζων καὶ μέγα ποιούμενος αἰχμάλωτον Ἀννίβαν ἀγαγεῖν Σκιπίωνι. ^[5]

Lib 204 τὸν δὲ νύξ ἐρύσατο, καὶ σκοταῖος μετ' εἴκοσιν ἱππέων, τῶν δυνηθέντων σὺν αὐτῷ συνανύσαι τὸν δρόμον, ἐς πόλιν κατέφυγεν, ἧ ὄνομα Θῶν, ἔνθα Βρεττίων ἔγνω καὶ Ἰβήρων ἱππέας πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἥττης συμπεφευγότας.

Lib 205 δεῖσας οὖν περὶ μὲν τῶν Ἰβήρων ὡς βαρβάρων ταχυέργων, περὶ δὲ Βρεττίων ὡς Ἰταλῶν ὁμοεθνῶν Σκιπίωνι, μὴ ἐς συγγνώμην ὦν ἐξήμαρτον ἐς τὴν Ἰταλίαν, προσαγάγωσιν αὐτὸν τῷ Σκιπίωνι, λαθὼν ἐξέφυγε μεθ' ἑνὸς ἱππέως, ᾧ μάλιστ' ἐπίστευε. ^[5]

Lib 206 σταδίου δ' ἀνύσας ἐς τρισχιλίους δύο νυξί τε καὶ ἡμέραις, ἤκεν ἐς πόλιν ἐπὶ θαλάσσης Ἀδρυμητόν, ἔνθα τι μέρος ἦν αὐτῷ στρατιᾶς σιτοφυλακοῦν. περιέμπων δ' ἐς τὰ πλησίον καὶ τοὺς ἐκ τῆς μάχης διαφυγόντας ἀναλαμβάνων ὅπλα καὶ μηχανήματα εἰργάζετο. Σκιπίων δὲ νίκην ἀρίστην νενικηκὼς τὰ μὲν ἄχρηστα τῆς λείας ἐνέπιμπρη διαζωσάμενος αὐτός, ὥσπερ εἰώθασι Ῥωμαίων οἱ στρατηγοί, χρυσίου δ' ἐς Ῥώμην τάλαντα δέκα καὶ ἀργυρίου δισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἐλέφαντα εἰργασμένον καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμπε καὶ Λαίλιον ἐξαγγελοῦντα περὶ τῆς νίκης, ἐπὶ νεῶν. ^[5]

Lib 208 ..., τὰ δὲ λοιπὰ ἀποδόμενος τὴν τιμὴν ἐπιδιεῖλε τῷ στρατῷ καὶ δῶρα τοῖς ἀριστεύουσιν ἐδίδου καὶ Μασσανάσσην ἐστεφάνου καὶ τότε. καὶ τὰς πόλεις ἐπιὼν ἐχειροῦτο. τὸ μὲν δὴ τέλος τῆς Ἀννίβου τε καὶ Σκιπίωνος ἐν Λιβύῃ μάχης, τότε πρῶτον ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθόντων, τοῦτ' ἦν, ἀπέθανον δὲ Ῥωμαίων μὲν δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, Μασσανάσσου δ' ἔτι πλείονες καὶ τῶν πολεμίων δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι.

Lib 210 αἰχμάλωτοι δ' ἐλήφθησαν ὀκτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. καὶ Ἰβηρες ἠὲ τομόλησαν πρὸς Σκιπίωνα τριακόσιοι καὶ Νομάδες πρὸς Μασσανάσσην ὀκτακόσιοι. οὐπω δὲ οὔτε Καρχηδόνιοι τῶνδε οὔτε Ῥωμαῖοι πυθόμενοι, οἱ μὲν ἐπέστελλον Μάγωνι, ξενολογοῦντι ἔτι Κελτούς, ἐσβαλεῖν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰ δύναιτο, ἢ ἐς Λιβύην μετὰ τῶν μισθοφόρων καταπλεῦσαι, οἱ δέ, τῶνδε τῶν γραμμάτων ἀλόντων καὶ ἐς Ῥώμην κομισθέντων, στρατιὰν ἄλλην καὶ ἵππους καὶ ναῦς καὶ χρήματα ἔπεμπον τῷ Σκιπίωνι. ^[5]

Lib 212 ὁ δὲ ἤδη τῇ Καρχηδόνι κατὰ μὲν τὴν γῆν <ἐπ> ἔπεμπε Ὀκτάουιον, ταῖς δὲ ναυσὶν αὐτὸς ἐπέπλει.

Lib 213 καὶ οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ἥσσαν Ἀννίβου πυθόμενοι πρέσβεις ἐπὶ κελητίου προσέπεμπον τῷ Σκιπίωνι, ὦν ἡγοῦντο Ἀννων τε ὁ Μέγας λεγόμενος καὶ Ἀσρούβας ὁ Ἐριφος· οἱ τὸ κηρύκειον ὑψηλὸν ἔστησαν ἐπὶ τῆς πύρας καὶ τὰς χεῖρας ὠρεγον ἐς τὸν Σκιπίωνα ἱκετῶν τρόπον. ^[5]

Lib 214 ὁ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἤκειν ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐλθοῦσιν ἐφ' ὑψηλοῦ προκαθήμενος ἐχρημάτιζεν. οἱ δὲ μετ' οἰμωγῆς ἑαυτοὺς ἐρρίπτουν ἐς τὸ ἔδαφος, καὶ τῶν ὑπηρετῶν ἀνιστάντων καὶ λέγειν κελευόντων, ὃ τι θέλοιεν, Ἀσρούβας ὁ Ἐριφος εἶπεν· “ἐμοὶ μὲν ἔστιν, ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ Ἀννωνι τῷδε καὶ ὅσοι Καρχηδονίων ἔμφορες, καθαρεῦειν ἁμαρτημάτων, ὦν

ἡμῖν ἐπικαλεῖτε· τοὺς γὰρ πρέσβεις ὑμῶν, ἐς οὓς ἐξήμαρτεν ἡ πατρίς ἄκουσα ὑπὸ λιμοῦ, περιεσώζομεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπέμπομεν. ^[5]

Lib 216 χρὴ δ' ὑμᾶς μηδὲ Καρχηδονίων καταγινώσκειν ἀπάντων, οἳ γε τὴν εἰρήνην καὶ πρότερον ἤτησαν καὶ λαβόντες προθύμως ὤμνουν.

Lib 217 εἰσὶ δ' αἱ πόλεις ἐπὶ τὸ χεῖρον εὐεπίστρεπτοι, καὶ τὸ πρὸς χάριν αἰεὶ παρὰ τοῖς πλήθεσιν ἐπικρατεῖ. ἃ καὶ ἡμεῖς ἐπάθομεν, οὔτε πείσαι δυνηθέντες τὸ πλῆθος οὔτ' ἐπισχεῖν διὰ τοὺς ἐκεῖ μὲν διαβάλλοντας ἡμᾶς, παρὰ δ' ὑμῖν τὴν παρρησίαν ἀφηρημένους.

Lib 218 μὴ δὴ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας εὐπειθείας ἢ εὐβουλίας, ὧς Ῥωμαῖοι, τὰ παρ' ἡμῖν κρίνετε, ἀλλ' εἴ τω καὶ τὸ πεισθῆναι τοῖς ἐπιτρίβουσιν ἀδίκημα εἶναι δοκεῖ, τὸν λιμὸν ὑπίδεσθε καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣ γέγονεν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ πάθους. ^[5]

Lib 219 οὐ γὰρ δὴ τῶν αὐτῶν ἔργον ἐκούσιον ἦν ἄρτι μὲν περὶ εἰρήνης παρακαλεῖν καὶ χρήματα τοσαῦτα διδόναι καὶ τῶν νεῶν τῶν μακρῶν πλήν ὀλίγων ἀφίστασθαι καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀρχῆς ὑμῖν παρίεναι καὶ περὶ τῶνδε ὁμνῦναι τε καὶ ὀρκοῦν πέμψαντας ἐς Ῥώμην, ἔτι δ' ὄντων τῶν ἡμετέρων πρέσβων παρ' ὑμῖν ἐκόντας ἀμαρτεῖν. ^[5]

Lib 220 ἀλλὰ μάλιστα μὲν θεῶν τις ἔβλαψε καὶ ὁ χειμῶν ὁ τὴν ἀγορὰν ὑμῶν ἐς Καρχηδόνα καταγαγών· ἐπὶ δὲ τῷ χειμῶνι ὁ λιμὸς ἡμᾶς ἀφείλετο μὴ καλῶς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων φρονῆσαι, πάντων ἐνδεεῖς ὄντας. οὐδὲ λογισμὸν αἰτεῖν ἄξιον παρὰ πλήθους ἀσυντάκτου καὶ ἀτυχοῦντος. ^[5]

Lib 221 εἰ δὲ καὶ ὧς ἀδικεῖν ὑμῖν δοκοῦμεν, οὐκ ἀτυχεῖν, ὁμολογοῦμεν καὶ δι' αὐτὸ καὶ παρακαλοῦμεν. ἔστι δὲ τῶν μὲν οὐδὲν ἀμαρτόντων δικαιολογία, τῶν δ' ἀμαρτόντων παράκλησις.

Lib 222 ἐφ' ἣ ταχύτερός ἐστιν ὁ τῶν εὐτυχοῦντων ἔλεος, τὰ ἀνθρώπεια ὑφορωμένων, ὅταν αἰσθωνταὶ διὰ τὰς αἰφνιδίους μεταβολὰς παρακαλοῦντας τοὺς ἐχθρὸς ἀδικεῖν δυναμένους.

Lib 223 οἷς καὶ ἡ Καρχηδονίων πόλις, ἢ τῆς Λιβύης μεγίστη καὶ δυνατωτάτη ναυσὶ καὶ χρήμασιν ὁμοῦ καὶ ἐλέφασιν καὶ στρατῷ πεζῷ τε καὶ ἵππικῷ καὶ ὑπηκόοις πολλοῖς, ἐπτακοσίοις ἔτεσιν ἀνθήσασα καὶ Λιβύης πάσης καὶ ἄλλων ἐθνῶν καὶ νήσων καὶ θαλάσσης τοσσηδε. ἄρξασα καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐς ἀμφήριστον ἐπὶ πλεῖστον ἐλθοῦσα, νῦν οὐκ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ταῖς ναυσὶν οὐδ' ἐν τοῖς ἐλέφασιν καὶ ἵπποις οὐδ' ἐν τοῖς ὑπηκόοις, ὧν πάντων ὑμῖν ἀφίσταται, τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ὑμῖν ἔχει τοῖς προπεπονθόσι κακῶς. ^[10]

Lib 224 ἃ χρὴ θεωροῦντας ὑμᾶς καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς νέμεσιν φυλαττομένους μετριοπαθῶς χρῆσθαι ταῖς εὐπραξίαις καὶ τῆς σφετέρας αὐτῶν, ὧς Ῥωμαῖοι, μεγαλοφροσύνης καὶ τῆς Καρχηδονίων ποτε τύχης ἄξια πράσσειν τάς τε τοῦ δαιμονίου μεταβολὰς ἀνεπιφθόνως ἐν ταῖς ἡμετέραις συμφοραῖς διατίθεσθαι, ἵνα καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀναμάρτητα ἦ τὰ ὑμέτερα ὑμῖν καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀξιέπαινα πάντα. ^[5]

Lib 225 οὐ γὰρ δὴ, μὴ μετάθωνταί γε καὶ νῦν οἱ Καρχηδόνιοι, δέος ἐστίν, οἳ τοσήνδε μετάνοιαν καὶ δίκην τῆς πρὶν ἀγνωμοσύνης ὑφίστανται. ἔστιν δ' ἀναμαρτησίας τοῖς μὲν σώφροσιν ἢ εὐβουλία φυλακή, τοῖς δ' ἀμαρτοῦσι τὸ προπαθεῖν καὶ μεταγνῶναι. βεβαιότερους τε εἰκὸς ἐστὶν τοὺς νενουθετημένους γε εἶναι τῶν ἀπειράτων. ^[5]

Lib 226 οὐδ' ἄξιον Καρχηδονίοις ὑμᾶς ὡμότητα καὶ ἀμαρτίαν ἐπικαλοῦντας ταῦτα μιμεῖσθαι· τοῖς μὲν γὰρ ἀτυχοῦσιν ἐτέρων ἀμαρτημάτων ἄρχουσιν ὑπὸ τῆς ἀπορίας αἱ συμφοραί, τοῖς δ' εὖ πράσσουσιν ἐν ἐξουσίᾳ τὸ φιλάνθρωπόν ἐστιν. ^[5]

Lib 227 οὐδ' εὐκλεές οὐδὲ συμφέρον ἐς τὴν ἀρχὴν ὑμῖν ἐστὶν πόλιν τοσήνδε καθαιρεῖν μᾶλλον ἢ περισώζειν. ἐστὲ δὲ ἀμείνονες μὲν ὑμεῖς τῶν ὑμετέρων συμφερόντων κριταί, ἡμεῖς δ' ὑμῖν ἐς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν δύο ταῦτα μάλιστα φέρομεν ἐκ πάντων, τὸ τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς ποτε

ἄξίωμα καὶ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἐς πάντα μετριοπάθειαν, ἢ μετὰ τῶν ὀπλων ἐς τοσοῦτον ὑμᾶς ἐπῆρεν ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. ^[5]

Lib 228 τίσιν δὲ συνθήκαις, ἂν ἄρα διδῶτε τὴν εἰρήνην, χρῆσόμεθα περὶ αὐτῆς, περισσὸν λέγειν τοὺς ἐφ' ὑμῖν τὰ ἑαυτῶν τιθεμένους.” τοσαῦτ' εἰπὼν ὁ Ἑριφος ἐπέκλαυσεν.

Lib 229 ὁ δὲ Σκιπίων μεταστησάμενος αὐτοὺς ἐβουλεύετο μετὰ τῶν ἀρίστων ἐπὶ πολὺ. ὥς δ' ἔκρινεν, ἐσκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγεν ὧδε· “ἐστὲ μὲν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοι, πολλάκις ἐς σπονδὰς ἡμῶν ὑβρίσαντες καὶ τὰ τελευταῖα νῦν καὶ ἐς πρεσβείας ἀμαρτόντες οὕτω φανερώς καὶ ἀθεμίτως, ὥς μήτε ἐξαρνεῖσθαι μήτε ἀντιλέγειν, ὅτι μὴ τῆς ἐσχάτης ἐστὲ τιμωρίας ἄξιοι.

Lib 231 τί δὲ δεῖ κατηγορεῖν τῶν ὁμολογούντων; ἐς ἰκεσίας καταφεύγετε οἱ μὴδ' ὄνομα Ῥωμαίων ὑπολιπόντες ἄν, εἰ ὑμεῖς ἐκρατήσατε. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν οὐδέποθ' ὑμῖν ὅμοια ποιήσομεν, ἐπεὶ καὶ τοὺς πρέσβεις ὑμῶν, ἔτι ὄντας ἐν Ῥώμῃ, παρεσπονδηκότων ὑμῶν καὶ ἐς πρέσβεις ἀμαρτόντων, ἢ τε πόλις ἀπέλυσε, κἀγὼ καταχθέντας ἐς τὸ στρατόπεδον πρὸς ὑμᾶς ἤδη πολεμοῦντας ἀπέπεμψα ἀπαθεῖς.

Lib 233 χρὴ δ' ὑμᾶς, καταγινώσκοντας αὐτῶν, ὅ τι ἂν λάβητε, κέρδος ἡγεῖσθαι. λέγω δ', ἃ μοι δοκεῖ, καὶ ἡ σύγκλητος ἐπιψηφιεῖ, ἃ ἂν δοκιμάσῃ.

Lib 234 δίδομεν ὑμῖν τὴν εἰρήνην ἔτι καὶ νῦν, ὧς Καρχηδόνιοι, ἣν τὰς τε ναῦς τὰς μακρὰς παραδιδώτε Ῥωμαίοις χωρὶς δέκα μόνων καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ὅσους ἔχετε, καὶ ὅσα ἡρπάσατε πρῶην ἢ τὴν τῶν ἀπολωλότων τιμὴν, ἐμοῦ τὰ ἀμφίβολα κρίνοντος, καὶ αἰχμάλωτα πάντα καὶ αὐτομόλους καὶ ὅσους Ἀννίβας ἐξ Ἰταλίας ἤγαγεν. ^[5]

Lib 235 ταῦτα μὲν ἐν τριάκοντα ἡμέραις, ἂφ' οὗ ἂν ἡ εἰρήνη κριθῇ· ἐν δ' ἐξήκοντα ἡμέραις Μάγωνα χρὴ Λιγύων ἀποστῆναι καὶ τὰς φρουρὰς ὑμᾶς ἐξαγαγεῖν ἐκ τῶν πόλεων, ὅσαι τῶν Φοινικίδων τάφρων ἐκτός εἰσι, καὶ ὅσα αὐτῶν ἔχετε ὄμηρα, ἀποδοῦναι καὶ ἐς Ῥώμην ἐκάστου ἔτους ἀναφέρειν Εὐβοϊκὰ τάλαντα διακόσια ἐπὶ πεντήκοντα ἐνιαυτούς. καὶ μήτε ξενολογεῖν ἀπὸ Κελτῶν ἢ Λιγύων ἔτι μήτε Μασσανάσῃ μηδὲ ἄλλῳ Ῥωμαίων φίλῳ πολεμεῖν μηδὲ στρατεύειν τινὰ Καρχηδονίων ἐπ' ἐκείνους ἀπὸ γε τοῦ κοινοῦ. ^[5]

Lib 236 τὴν δὲ πόλιν ὑμᾶς ἔχειν καὶ τὴν χώραν, ὅσην ἐντὸς τῶν Φοινικίδων τάφρων εἴχετε ἐμοῦ διαπλέοντος ἐς Λιβύην. ^[5]

Lib 237 Ῥωμαίων τε εἶναι φίλους καὶ συμμάχους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἣν ἀρέσκη ταῦτα τῇ βουλῇ. ἀρεσάντων δέ, Ῥωμαίους ἀναχωρεῖν ἐκ Λιβύης πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέραις.

Lib 238 ἀνοχὰς δὲ ἦν ἐθέλητε λαβεῖν, ἔστε πρεσβεύσητε ἐς Ῥώμην, δώσετε μὲν ἡμῖν αὐτίκα ὄμηρα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν παῖδας, οὓς ἂν αὐτὸς ἐπιλέξωμαι, δώσετε δὲ ἐς δαπάνην τῇ στρατιᾷ τάλαντα ἄλλα χίλια καὶ ἄγοράν. καὶ γενομένων τῶν σπονδῶν ἀπολήψεσθε τὰ ὄμηρα.” ταῦτα τοῦ Σκιπίωνος εἰπόντος οἱ μὲν πρέσβεις ἔφερον ἐς Καρχηδόνα τοὺς λόγους, συνιόντος δὲ τοῦ πλήθους ἐς ἐκκλησίαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοῖς μὲν ἀρίστοις ἐδόκει τὰ προτεινόμενα δέξασθαι καὶ μὴ περὶ τινων ἀπειθοῦντας κινδυνεύειν περὶ ἀπάντων, τὸ δ' ἀγοραῖον πλῆθος, οὐ τὸ παρὸν δεινὸν ἐκλογιζόμενοι μᾶλλον ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ὧν ἔχουσιν, τοσήνδε οὔσαν, ἡπείθουν καὶ ἡγανάκτουν, εἰ ἐν λιμῷ τὸν σῖτον οἱ ἄρχοντες αἰροῦνται Ῥωμαίοις ἀντὶ τῶν πολιτῶν ἐς τὰς ἀνοχὰς παρασχεῖν, ἐφ' ἑκαστόν τε αὐτῶν συνιστάμενοι πᾶσιν ἡπείλουν τὰς οἰκίας αὐτῶν διαρπάσειν καὶ καταπρήσειν. ^[5]

Lib 241 τέλος δ' ἔγνωσαν Ἀννίβαν, ἔχοντα μὲν ἤδη πεζοὺς ἐξακισχιλίους, ἵππεάς δὲ πεντακοσίους, σταθμεύοντα δ' ἐν πόλει Μαρθαμά, σύμβουλον ἐπὶ τοῖς παροῦσι καλεῖν. ὁ δ' ἦκε καὶ τῶν μετρίων δεδιότων, μὴ φιλοπόλεμος ἀνὴρ ἐπιτρίψῃ τὸ πλῆθος, πάννυ σεμνῶς ἐκέλευε τὴν εἰρήνην δέχεσθαι. ὁ δὲ δῆμος καὶ τόνδε ὑπὸ ὀργῆς μανιώδους ἐβλασφήμει καὶ πᾶσιν ἡπείλει,

μέχρι τῶν γνωρίμων τοὺς μὲν ἐς Μασσανάσσην καταφυγεῖν, τοὺς δὲ ἐς αὐτοὺς Ῥωμαίους αὐτομολῆσαι, τῆς πόλεως ἀπογνόντας. ^[5]

Lib 243 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, πυθόμενοι σῖτον πολὺν ἐς ἐμπόριόν τι ὑπ' Ἀννίβα σεσωρεῦσθαι, ὀλκάδας ἐπ' αὐτὸν ἐξέπεμπον καὶ ναῦς μακράς, ἐγνωκότες, εἰ τὸν σῖτον λάβοιεν, ἐκστρατεῦσαι καὶ ὑπομεῖναι πᾶν, ὃ τι ἂν ἡ τύχη κρίνῃ, μᾶλλον ἢ Ῥωμαίοις δουλεύειν ἐκόντες. ^[5]

Lib 244 ἐπεὶ δὲ ἄνεμός τε καὶ χειμὼν τὰς ναῦς συνέτριψαν, ἀπογνόντες ἀπάντων ἐμέμφοντο τοῖς θεοῖς ὥς ἐπιβουλεύουσι καὶ συνετίθεντο τῷ Σκιπίωνι καὶ ἐπρεσβεύοντο ἐς Ῥώμην. καὶ ὁ Σκιπίων ἔπεμπε τοὺς συμβουλευσόντας κυροῦν τὰ συγκείμενα. ^[5]

Lib 245 λέγεται δὲ τοῦτο ἐσηγήσασθαι τῇ τε πόλει συμφέρειν ὑπολαβὼν καὶ πυθόμενος Γανῖον Κορνήλιον Λέντλον τὸν ὕπατον ἐφεδρεῦειν αὐτοῦ τῇ στρατηγίᾳ, τὴν δόξαν οὐκ ἐθέλων ἐτέρου γενέσθαι. προσέταξε γοῦν λέγειν τοῖς ἀπιοῦσιν, ὅτι βραδυνόντων Ῥωμαίων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ συνθήσεται. οἱ δὲ πάνυ μὲν ἡδοντο κεκρατηκότες πόλεως τοσαύτης, ἢ πολλὰ καὶ δεινὰ πρότερον αὐτοὺς ἐδεδράκει καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δευτέραν ἢ τρίτην εἶχεν ἡγεμονίαν· οἱ σύμβουλοι δ' ἐστασίαζον, οἱ μὲν ἔτι σὺν ὀργῇ χαλεπαίνοντες τοῖς Καρχηδονίοις, οἱ δὲ ἐλεοῦντες αὐτοὺς ἤδη καὶ ἀξιοῦντες ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς τὸ σφέτερον εὐπρεπῶς διατίθεσθαι. ^[5]

Lib 248 ὑπαναστὰς δέ τις τῶν Σκιπίωνος φίλων εἶπεν· “οὐ περὶ τῆς Καρχηδονίων σωτηρίας ἐστὶν ἡμῖν ἢ φροντίς, ὧ ἄνδρες, ἀλλὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἕς τε θεοὺς πίστεως καὶ πρὸς ἀνδρῶν εὐφημίας, μὴ Καρχηδονίων αὐτῶν ὠμότερα πράξωμεν, οἱ Καρχηδονίοις ὠμότητα ἐπικαλοῦμεν, καὶ μετριοπαθείας αἰεὶ φροντίσαντες ἐπὶ τῶν βραχυτέρων ἀμελήσωμεν ἐν τοῖς μείζουσιν· ἃ μὴδὲ λαθεῖν ἔνεστι διὰ τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἐς ἅπασαν γῆν περιελεύσεται καὶ νῦν καὶ ὕστερον, ἣν πόλιν περιώνυμον καὶ θαλασσοκράτορα ἀνέλωμεν, ἢ καὶ νήσων ἥρξε πολλῶν καὶ θαλάσσης ὅλης καὶ Λιβύης ὑπὲρ ἡμῶν ἔν τε τοῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγῶσι πολλὰ καὶ τύχης καὶ δυνάμεως ἔργα ἐπεδείξατο. ^[5]

Lib 250 οἷς ἔτι μὲν φιλονεικοῦσιν ἐρίζειν ἔδει, πεσόντων δὲ φεῖδεσθαι, καθὰ καὶ τῶν ἀθλητῶν οὐδεὶς τὸν πεσόντα ἔτι τύπτει καὶ τῶν θηρίων τὰ πολλὰ φεῖδεται τῶν καταπεσόντων. καλὸν δ' ἐν τοῖς εὐτυχίμασι νέμεσιν θεῶν φυλάσσεσθαι καὶ ἀνθρώπων φθόνον. εἰ δέ τις, ὅσα ἔδρασαν ἡμᾶς, ἀκριβῶς ἐκλογίζεται, αὐτὸ μάλιστα ἐστὶ τοῦτο τῆς τύχης τὸ φοβερώτατον, εἰ περὶ μόνῃς ἄρτι σωτηρίας παρακαλοῦσιν οἱ πόσα καὶ πηλίκαι δεδυνημένοι δρᾶσαι καὶ οὐ πρὸ πολλοῦ περὶ τε Σικελίας καὶ Ἰβηρίας καλῶς ἀγωνισάμενοι. ^[5]

Lib 252 ἀλλ' ἐκείνων μὲν δίκας ἔδοσαν, τῶν δὲ τελευταίων παραβάσεων λιμὸν αἰτιῶνται, κακὸν ἀνθρώποις ἐπιπονώτατον, ὃ πάντας ἐξαιρεῖν δύναται λογισμούς. ἐγὼ δ' οὐκ ἐρῶ μὲν οὐδὲν ὑπὲρ Καρχηδονίων (οὐ γὰρ ἄξιον), οὐδ' ἄγνοῶ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἄλλας συνθήκας πρὸ τῶνδε παραβῆναι· ἃ δ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ποιοῦντες οἱ πατέρες ἡμῶν ἐς τότε τύχης προῆλθον, εἰδότες ὑμᾶς ἀναμνήσω.

Lib 254 τῶν γὰρ γειτόνων ἡμῖν τῶνδε πάντων ἐν κύκλῳ πολλάκις ἀποστάντων καὶ σπονδὰς συνεχῶς λυσάντων οὐ κατεφρόνησαν, οὐ Λατίνων, οὐ Τυρρηνῶν, οὐ Σαβίνων.

Lib 255 τοὺς τε αὖ μετ' ἐκείνους περιοικοῦντας ἡμῖν Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους καὶ Καμπανοὺς καὶ ὅσα ἄλλα τῆς Ἰταλίας ἐς σπονδὰς ὕβρισεν, εὐσταθῶς ἔφερον.

Lib 256 καὶ τὸ Σαυνιτῶν γένος τρὶς μὲν φιλίας καὶ συνθηκῶν καταφρονῆσαν, ἔτεσι δ' ὀγδοήκοντα μεγίστους ἡμῖν πολέμους πεπολεμηκὸς οὐκ ἀνέστησαν, οὐδὲ τοὺς ἄλλους, ὅσοι Πύρρον προσηγάγοντο κατὰ τῆς Ἰταλίας.

Lib 257 οὐδ' ἡμεῖς, τὰ ἔναγχος ταῦτα, τοὺς Ἰταλῶν Ἀννίβα προσθεμένους διεφθείραμεν, οὐδὲ Βρεττίους, οἱ μέχρι τέλους αὐτῷ συνηγωνίσαντο, ἀλλὰ γῇ μόνη ζημιώσαντες εἰάσαμεν ἔχειν τὰ

ὑπόλοιπα, ὥς εὐσεβὲς ὁμοῦ καὶ ἐς εὐτυχίαν ἡμῖν χρήσιμον μὴ ἀφανίζειν ἀνθρώπων γένη μᾶλλον ἢ νουθετεῖν. τί οὖν παθόντες ἐπὶ Καρχηδονίων ἀλλάξωμεν τὴν φύσιν, ἧ χρώμενοι μέχρι νῦν εὐτυχοῦμεν; ὅτι μείζων ἐστὶν ἢ πόλις αὕτη; δι' αὐτὸ μέντοι καὶ τοῦτο μᾶλλον ἔτι φειδοῦς ἀξία. ^[5]

Lib 258 ἀλλ' ὅτι πολλάκις παρεσπόνδησεν εἰς ἡμᾶς; καὶ γὰρ ἕτεροι καὶ σχεδὸν ἅπαντες.

Lib 259 ἀλλ' ὅτι μικρὰν νῦν ὑφίστανται τιμωρίαν; ὧν νῆές τε πᾶσαι χωρὶς δέκα παραιροῦνται, καὶ τοὺς ἐλέφαντας, οἷς ἰσχύουσι, παραδιδόασιν καὶ τάλαντα Εὐβοϊκὰ μύρια τελοῦσι καὶ πόλεων ἀπασῶν ἀφίστανται καὶ χώρας, ὅσας ἄρχουσιν ἐκτὸς τῶν Φοινικίδων τάφρων, καὶ στρατολογεῖν αὐτοῖς ἀπηγόρευται, καὶ ὅσα λιμώττοντες ἤρπασαν, ἀποδιδόασιν ἔτι λιμώττοντες, καὶ τῶν ἀμφιλόγων ἐστὶν αὐτοῖς Σκιπίων ὁ πολεμήσας κριτής. ^[5]

Lib 260 ἐγὼ μὲν καὶ τοῦ μεγέθους τῶνδε καὶ τοῦ πλήθους ἐπαινῶ τὸν Σκιπίωνα καὶ ὑμᾶς ἀξιῶ φείσασθαι διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν τῶν ἀνθρωπείων μεταβολήν, οἷς εἰσιν ἔτι νῆες, πρὶν συνθώμεθα, πολλὰ καὶ πλῆθος ἐλεφάντων, καὶ Ἀννίβας στρατηγικώτατος ἀνὴρ ἤδη στρατιὰν ἔχει, καὶ Μάγων ἐκ Κελτῶν καὶ Λιγύων ἐτέρους ἄγει πολλούς, καὶ Οὐερμινᾶς ὁ Σύφακος αὐτοῖς συμμαχεῖ καὶ ἄλλα Νομάδων ἔθνη, δούλους τε ἔχουσι πολλούς. ^[5]

Lib 261 καὶ ἦν ἀπογνώσι τὰ παρ' ἡμῶν, ἀφειδῶς ἅπασιν χρήσονται. χαλεπώτερον δ' οὐδὲν ἀφειδίας ἐν μάχαις, ἐν αἷς καὶ τὸ δαιμόνιον ἀνώμαλον καὶ ἐπίφθονόν ἐστιν.

Lib 262 ἂ καὶ Σκιπίων ἔοικεν ὑφορώμενος ἐπιστεῖλαι μὲν ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἐπειπεῖν δ', ὅτι καὶ βραδυνόντων συνθήσεται. εἰκὸς δ' ἐκεῖνον καὶ τάδε ἄμεινον ἡμῶν ἐκλογίζεσθαι καὶ πλεον τι συνορᾶν, ὄντα ἐπὶ τῶν ἔργων.

Lib 263 λυπήσομέν τε ἀκυροῦντες αὐτοῦ τὴν παραίνεσιν, ἄνδρα φιλόπολιν καὶ στρατηγὸν ἐξαίρετον, ὃς οὐδ' ἐς Λιβύην ἡμᾶς ὀρμωμένους παρέξενέ τε καὶ στρατιὰν οὐ λαβὼν αὐτῷ συνεστήσατο καὶ τὰ ἐκεῖ προήγαγεν ἡμῖν, ἐς ὅσον οὐκ ἠλπίζομεν. ὃ καὶ θαυμάζειν ἄξιον, ὅτι ῥαθύμως ἔχοντες ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ πολέμου νῦν ἔχετε φιλονεικῶς καὶ ἀμέτρως. εἰ δέ τις ταῦτα μὲν ἡγείται καλῶς ἔχειν, δέδιδε δέ, μὴ καὶ νῦν τὰς σπονδὰς παραβῶσιν οἱ Καρχηδόνιοι, μάλιστα μὲν εἰκὸς αὐτοῦς ἤδη σπονδῶν φυλακῆς αἰσθάνεσθαι, πολλὰ ἐκ τῶν παραβάσεων παθόντας, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐς τὸ μέλλον ποιήσεσθαι περὶ πολλοῦ, ἐξ ἀσεβείας ἐς γόνυ πεσόντας· οὐκ ἔστι δὲ τῶν αὐτῶν συμβούλων ἄρτι μὲν καταφρονεῖν τῶν Καρχηδονίων ὥς οὐδὲν ἔτι ἰσχυόντων, δεδιέναι δ' αὐθις ὥς ἀποστήναι δυναμένους. ^[5]

Lib 265 ἡμῖν δὲ τὸ φυλάσσειν αὐτοὺς ἐς τὸ μὴ πάλιν αὐξῆσαι τοῦ νῦν ἀνελεῖν εὐχερέστερόν ἐστι· νῦν μὲν γὰρ ἐξ ἀπογνώσεως μαχέσονται, ὕστερον δ' αἰεὶ δεδιότας τηρήσομεν.

Lib 266 ἄλλες δὲ κακῶν ἔξουσι καὶ χωρὶς ἡμῶν, οἷς οἳ τε περίοικοι πάντες ἐπικεῖσονται, δυσμεναίνοντες τῆς ποτε βίας, καὶ Μασσανάσσης, ἀνὴρ πιστότατος ἡμῖν, ἐφεδρεύσει παρὼν αἰεὶ. εἰ δ' ἄρα τις καὶ τῶνδε πάντων καταφρονεῖ, ὅπως δ' αὐτὸς ἐκδέξεται τὴν Σκιπίωνος ἀρχήν, τὸ ἑαυτοῦ μόνον σκοπεῖ καὶ πιστεύει καὶ τὰ τῆς τύχης αὐτῷ ἐς τέλος ἀπαντήσιν, τί καὶ χρυσόμεθα τῇ πόλει λαβόντες αὐτήν, ἣν καὶ λάβωμεν; ἀνελοῦμεν ἄρδην, ὅτι σῖτον ἡμῶν καὶ ναῦς ἤρπασαν· ἂ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀξιοῦσιν ἀποδοῦναι. ^[5]

Lib 268 ἢ τοῦτο μὲν οὐ πράξομεν, νέμεσίν τε θεῶν φυλασσόμενοι καὶ ψόγον ἀνθρώπων, Μασσανάσσης δ' ἔχειν δώσομεν; ἀλλ' εἰ καὶ φίλος ἐστίν, οὐ χρὴ στερροποιεῖν οὐδ' ἐκεῖνον ἀμέτρως, ἡγεῖσθαι δὲ τὴν ἔριν αὐτῶν τὴν ἐς ἀλλήλους τῷ Ῥωμαίων κοινῷ συμφέρειν. ἀλλ' ἐς προσόδους τὴν χώραν ἀνήσομεν; ἀλλ' ἢ φυλάζουσα στρατιὰ τὴν πρόσοδον ἀναλώσει· πολλῆς γάρ, ὥς ἐν πολλοῖς περιόικοις καὶ πᾶσι βαρβάρους, δεησόμεθα. ^[5]

Lib 269

ἀλλ' ἀποίκους πέμψομεν ἐς μέσους τοσούσδε Νομάδας· οἱ τῶν μὲν βαρβάρων ἰσχυόντων ἀεὶ
δεινὰ πείσονται, ἣν δ' ἐπικρατήσωσιν αὐτῶν, ἐς τὸ μέλλον ἡμῖν ἔσονται φοβεροὶ καὶ
ἐπίφθονοι, χώραν τοσὴνδε καὶ πολὺν κρεῖττονα τῆς ἡμετέρας ἔχοντες.

Lib 271 ἄ καὶ αὐτά μοι δοκεῖ συνιδὼν ὁ Σκιπίων κελεύειν ἡμῖν δέχεσθαι τὰς Καρχηδονίων
παρακλήσεις. πειθώμεθα οὖν καὶ τοῖς δεομένοις καὶ τῷ στρατηγῷ.” ὁ μὲν οὕτως εἶπεν,
Πούπλιος δὲ Κορνήλιος, Κορνηλίου Λέντλου συγγενής, τοῦ τότε ὄντος ὑπάτου καὶ τὸν
Σκιπίωνα διαδέξεσθαι προσδοκῶντος, ἀντέλεγεν οὕτως· “τὸ μὲν συμφέρον ἐστὶ μόνον ἐν τοῖς
πολέμοις, ὧ ἄνδρες, χρήσιμον· καὶ ὅσω δυνατὴν ἔτι καὶ νῦν ἀποφαίνουσιν οὗτοι τὴν πόλιν,
φυλάσσασθαι χρὴ τὴν ἀπιστίαν αὐτῆς μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἰσχὺν προανελεῖν, ἐπεὶ μὴ τὴν
ἀπιστίαν δυνάμεθα.

Lib 274 οὐδεὶς δ' ἡμῖν καιρὸς ἐς τὸ λῦσαι τὸν ἀπὸ Καρχηδονίων φόβον ἐπιτηδειότερός ἐστι τοῦ
παρόντος, ἐν ᾧ πάντων εἰσὶν ἀσθενεῖς καὶ ἄποροι, πρὶν αὐθις αὐτῶν ἐς ἐκάτερον αὐξῆσαι.

Lib 275 οὐ μέντοι καὶ τὸν τοῦ δικαίου λογισμὸν ἂν περιφύγοιμι οὐδ' ἀμετρίας μοι δοκῶ δόξαν
οἴσεσθαι τὴν πόλιν ἐπὶ Καρχηδονίοις, οἱ παρὰ μὲν τὰς εὐπραξίας ἀδικοῦσι καὶ ἐνυβρίζουσιν ἐς
ἅπαντας, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς παρακαλοῦσιν, ἂν δὲ τύχωσιν, εὐθύς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις
μετατίθενται. ^[5]

Lib 276 καὶ οὔτε σπονδῶν ἐστὶν αὐτοῖς αἰδῶς οὔτε λόγος ὄρκων· οὐς οὗτος ἀξιοῖ περισώζειν διὰ
νέμεσιν θεῶν καὶ ἀνθρώπων φθόνον.

Lib 277 ἐγὼ δ' αὐτοὺς ἡγοῦμαι τοὺς θεοὺς ἐς τόδε τὴν Καρχηδόνα περιενεγκεῖν, ἵνα δῶσί ποτε δίκην
τῆς ἀσεβείας, οἱ καὶ περὶ Σικελίαν καὶ Ἰβηρίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Λιβύῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς
καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας αἰεὶ συνετίθεντο καὶ παρώρκουν καὶ δεινὰ καὶ σχέτλια ἔδρων.
ὧν τὰ ἀλλότρια ὑμῖν πρὸ τῶν ἡμετέρων διέξειμι, ἵνα εἰδῇτε πάντας ἐφησησομένους
Καρχηδονίοις, εἰ δίκην δοῖεν. οὗτοι Ζακανθαίους, πόλιν Ἰβηρίας ἐπιφανῆ, σφίσι τε αὐτοῖς
ἔνσπονδον καὶ φίλην ἡμῖν, ἡβηδὸν ἔκτειναν οὐδὲν ἀδικοῦντας. ^[5]

Lib 278 οὗτοι Νουκερίαν ὑπήκοον ἡμῶν ἐπὶ συνθήκῃ λαβόντες καὶ ὁμόσαντες σὺν δύο ἱματίοις
ἕκαστον ἀπολύσειν τὴν μὲν βουλὴν αὐτῶν ἐς τὰ βαλανεῖα συνέκλεισαν καὶ ὑποκαίοντες τὰ
βαλανεῖα ἀπέπνιξαν, τὸν δὲ δῆμον ἀπιόντα κατηκόντισαν. Ἀχερρανῶν δὲ τὴν βουλὴν ἐν
σπονδαῖς ἐς τὰ φρέατα ἐνέβαλον καὶ τὰ φρέατα ἐπέχωσαν. ^[5]

Lib 279 Μᾶρκόν τε Κορνήλιον ὑπάτον ἡμέτερον ὅρκους ἀπατήσαντες ἤγαγον μὲν ὥς ἐπισκεψόμενον
αὐτῶν τὸν στρατηγὸν ἄρρωστοῦντα, συναρπάσαντες δ' ἀπήγαγον ἐς Λιβύην ἐκ Σικελίας
αἰχμάλωτον μετὰ δύο καὶ εἴκοσι νεῶν. ἔκτειναν δὲ καὶ Ῥῆγλον αἰκισάμενοι, στρατηγὸν ἕτερον
ἡμῶν, ὑπὸ εὐορκίας ἐπανελθόντα πρὸς αὐτούς. ^[5]

Lib 280 ὅσα δ' Ἀννίβας ἢ πολεμῶν ἢ ἐνεδρεύων ἢ παρορκῶν ἕς τε πόλεις καὶ στρατόπεδα ἡμῶν καὶ
λήγων ἐς τοὺς συμμάχους ἔδρασε τοὺς αὐτοῦ, τὰς τε πόλεις πορθῶν καὶ τοὺς αὐτῷ
συστρατευσαμένους κατακαίνων, μακρὸν ἂν εἴη καταλέγειν, πλὴν ὅτι τετρακόσια ἡμῶν
ἀνέστησεν ἄσθη. ^[5]

Lib 281 τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἡμῶν τοὺς μὲν ἐς τάφρους καὶ ποταμοὺς ἐμβαλόντες ὥς γεφύραις
ἐπέβαινον, τοὺς δὲ τοῖς ἐλέφασιν ὑπέβαλλον, τοὺς δ' ἀλλήλοις μονομαχεῖν ἐκέλευον,
ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς συνιστάντες καὶ πατέρας υἱοῖς.

Lib 282 τὰ δ' ἔναγχος ταῦτα, περὶ εἰρήνης ἐπρέσβευον ἐνταῦθα καὶ παρεκάλουν καὶ ὥμνουν, καὶ οἱ
πρέσβεις αὐτῶν ἔτι παρήσαν, ἐν δὲ Λιβύῃ τὰς ναῦς ἡμῶν διήρπαζον καὶ τοὺς στρατιώτας
κατέδεον. τοσοῦτον αὐτοῖς καὶ ἀνοίας διὰ τὴν ὠμότητα περίεστι. τούτοις οὖν τίς ἐστὶν ἔλεος ἢ
μετριοπάθεια παρ' ἐτέρων, τοῖς οὐδὲν μέτριον οὐδ' ἡμερον ἐς οὐδένας εἰργασμένοις· τοῖς,

ὥσπερ ἔφη Σκιπίων, εἰ ἐλάβοντο ἡμῶν, οὐδ' ἂν ὄνομα Ῥωμαίων ὑπολιποῦσιν; ἀλλὰ πίστις ἐστὶ βέβαιος ἢ δεξιὰ. ^[5]

Lib 284 ποία; τίς σπονδή, τίς ὄρκος, ὃν οὐκ ἐπάτησαν; τίς δὲ συνθήκη καὶ χάρις, ἐς ἣν οὐχ ὕβρισαν; μὴ μιμησώμεθα, φησὶν, αὐτούς.

Lib 285 τίνα γὰρ συνθήκην ἡμεῖς λύομεν, οἱ μήπω τι συνθέμενοι; ἀλλὰ τὴν ὠμότητα, φησὶν, αὐτῶν μὴ μιμησώμεθα. φίλους οὖν καὶ συμμάχους ποιησόμεθα τοὺς ὠμοτάτους; οὐδέτερα τούτων ἄξια.

Lib 286 ἀλλ' ἐπιτρεψάτωσαν ἡμῖν αὐτοὺς νόμῳ νενικημένων, ὥς πολλοὶ σφᾶς ἐπέτρεψαν, σκεψόμεθα δ' ἡμεῖς. καὶ ὅ τι ἂν δώμεν, εἴσονται χάριν, οὐχὶ συνθήκην νομίζοντες εἶναι.

Lib 287 διαφέρει δὲ τούτοις ἐκάτερον ὥδε. μέχρι μὲν συντίθενται, παραβήσονται, καθάπερ καὶ πάλαι, πρόφασιν αἰεὶ τίνα τῶν συνθηκῶν φέροντες ὥς ἐν αὐταῖς ἡλαττωμένοι· τὰ δ' ἀμφίλογα εὐπροφάσιστα· ὅταν δὲ παραδῶσιν αὐτοὺς καὶ τὰ ὅπλα παρελῶμεθα καὶ τὰ σώματα ἐφ' ἡμῖν γένηται καὶ πεισθῶσιν, ὅτι μηδὲν αὐτοῖς ἐστὶν ἴδιον, τὰ μὲν φρονήματα αὐτῶν καταβήσεται, ἀγαπήσουσιν δ', ὅ τι ἂν παρ' ἡμῶν λάβωσιν ὥς ἀλλότριον. ^[5]

Lib 288 εἰ μὲν οὖν Σκιπίωνι ἐτέρως δοκεῖ, τὰς γνώμας ἔχετε συγκρίνειν· εἰ δὲ συνθήσεται Καρχηδονίοις χωρὶς ὑμῶν, τί καὶ ἐπέστελλεν ὑμῖν; ἐγὼ μὲν γάρ, ὥς ὑμῖν κυρίοις οὔσι περὶ τῶνδε κρῖναι, τὴν γνώμην εἶπον, ἣν νομίζω συνοίσειν τῇ πόλει.” τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Πούπλιος εἶπεν· ἡ δὲ βουλή κατὰ ἄνδρα παρ' ἐκάστου ψῆφον ἦτει, καὶ ἐς τὴν Σκιπίωνος γνώμην αἱ πλείους συνέδραμον.

^[5]

Lib 289 ἐγίνοντο οὖν αἱ συνθήκαι, τρίται αἶδε, Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πρὸς ἀλλήλους.

Lib 290 καὶ ὁ Σκιπίων ἐς αὐτὰς ἐδόκει μάλιστα τοὺς Ῥωμαίους ἐναγαγέσθαι, εἴτε τῶν εἰρημένων οὐνεκα λογισμῶν, εἴτε ὥς ἄρκοῦν Ῥωμαίοις ἐς εὐτυχίαν τὸ μόνην ἀφελέσθαι Καρχηδονίους τὴν ἡγεμονίαν· εἰσὶ γάρ, οἳ καὶ τόδε νομίζουσιν, αὐτὸν ἐς Ῥωμαίων σωφρονισμόν ἐθελῆσαι γείτονα καὶ ἀντίπαλον αὐτοῖς φόβον ἐς αἰὶ καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ποτε ἐξυβρίσειαν ἐν μεγέθει τύχης καὶ ἀμεριμνία. ^[5]

Lib 291 καὶ τόδε οὕτω φρονῆσαι τὸν Σκιπίωνα οὐ πολὺ ὕστερον ἐξεῖπε τοῖς Ῥωμαίοις Κάτων, ἐπιπλήττων παρωξυμμένοις κατὰ Ῥόδου. ὁ δὲ Σκιπίων ταῦτα συνθέμενος ἐκ Λιβύης ἐς τὴν Ἰταλίαν παντὶ τῷ στρατῷ διέπλει καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐσήλαυνε θριαμβεύων, ἐπιφανέστατα δὴ τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Lib 292 καὶ ὁ τρόπος, ᾧ καὶ νῦν ἔτι χρώμενοι διατελοῦσιν, ἐστὶ τοιόσδε.

Lib 293 ἐστεφάνωνται μὲν ἅπαντες, ἡγοῦνται δὲ σαλπικταί τε καὶ λαφύρων ἄμαξαι, πύργοι τε παραφέρονται μιμήματα τῶν εἰλημμένων πόλεων καὶ γραφαὶ καὶ σχήματα τῶν γεγονότων, εἴτα χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἀσήμαντός τε καὶ σεσημασμένος καὶ εἴ τι τοιουτότροπον ἄλλο, καὶ στέφανοι, ὅσοις τὸν στρατηγὸν ἀρετῆς ἔνεκα ἀναδοῦσιν ἢ πόλεις ἢ σύμμαχοι ἢ τὰ ὑπ' αὐτῷ στρατόπεδα. ^[5]

Lib 294 βόες δ' ἐπὶ τοῖσδε λευκοὶ καὶ ἐλέφαντες ἦσαν ἐπὶ τοῖς βουσίν, καὶ Καρχηδονίων αὐτῶν καὶ Νομάδων, ὅσοι τῶν ἡγεμόνων ἐλήφθησαν. αὐτοῦ δ' ἡγοῦνται τοῦ στρατηγοῦ ῥαβδοῦχοι φοινικοὺς χιτῶνας ἐνδεδυκότες καὶ χορὸς κιθαριστῶν τε καὶ τιτυριστῶν, ἐς μίμημα Τυρρηνικῆς πομπῆς, περιεζωσμένοι τε καὶ στεφάνην χρυσοῦν ἐπικείμενοι· ἴσα τε βαίνουσιν ἐν τάξει μετὰ ὥδης καὶ μετ' ὀρχήσεως. ^[5]

Lib 295 λυδοὺς αὐτοὺς καλοῦσιν, ὅτι, οἴμαι, Τυρρηνοὶ Λυδῶν ἄποικοι.

Lib 296 τούτων δέ τις ἐν μέσῳ, πορφύραν ποδήρη περικείμενος καὶ ψέλια καὶ στρεπτὰ ἀπὸ χρυσοῦ, σχηματίζεται ποικίλως ἐς γέλωτα ὥς ἐπορχούμενος τοῖς πολεμίοις.

Lib 297

ἐπὶ δ' αὐτῷ θυμιατηρίων πλήθος καὶ ὁ στρατηγὸς ἐπὶ τοῖς θυμιάμασιν, ἐφ' ἄρματος καταγεγραμμένου ποικίλως ἔστεπται μὲν ἀπὸ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων, ἔσταλται δ' ἐς τὸν πάτριον τρόπον πορφύραν, ἀστέρων χρυσῶν ἐννυφασμένων, καὶ σκῆπτρον ἐξ ἐλέφαντος φέρει καὶ δάφνην, ἣν αἱ Ῥωμαῖοι νομίζουσι νίκης σύμβολον. ^[5]

Lib 298 ἐπιβαίνουσι δ' αὐτῷ ἐπὶ τὸ ἄρμα παῖδες τε καὶ παρθένοι, καὶ ἐπὶ τῶν παρηόρων ἐκατέρωθεν ἦθροι συγγενεῖς. καὶ παρέπονται ὅσοι παρὰ τὸν πόλεμον ἦσαν αὐτῷ γραμματεῖς τε καὶ ὑπηρέται καὶ ὑπασπισταί.

Lib 299 καὶ μετ' ἐκείνους ἡ στρατιὰ κατὰ τε Ἰλας καὶ τάξεις, ἐστεφανωμένη πᾶσα καὶ δαφνηφοροῦσα· οἱ δὲ ἀριστεῖς καὶ τὰ ἀριστεῖα ἐπὶ κείνται. καὶ τῶν ἀρχόντων οὓς μὲν ἐπαινοῦσιν, οὓς δὲ σκώπτουσιν, οὓς δὲ ψέγουσιν· ἀφελὴς γὰρ ὁ θρίαμβος καὶ ἐν ἐξουσίᾳ λέγειν, ὅ τι θέλοιεν. ^[5]

Lib 300 ἀφικόμενος δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὁ Σκιπίων τὴν μὲν πομπὴν κατέπαυσεν, εἰστία δὲ τοὺς φίλους, ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐς τὸ ἱερόν.

Lib 301 καὶ τέλος εἶχε Ῥωμαίοις ὁ δεύτερος πρὸς Καρχηδονίους πόλεμος, ἀρξάμενος ἀπὸ Ἰβηρίας, λήξας δ' ἐν Λιβύῃ ἐς τὰς περὶ αὐτῆς Καρχηδόνας σπονδὰς. καὶ Ὀλυμπιάδες ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἦσαν ἅμφὶ τὰς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας. Μασσανάσσης δὲ Καρχηδονίοις τε μηνίων καὶ Ῥωμαίοις θαρρῶν ἐπέβαινε γῇ πολλῇ τῶν Καρχηδονίων ὥς γενομένη ποτὲ ἑαυτοῦ, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι Ῥωμαίους παρεκάλουν σφίσι Μασσανάσσην συναλλάξαι. ^[5]

Lib 302 οἱ δ' ἔπεμπον διαλλακτάς, οἷς εἴρητο συμπράσσειν, ὅσα δύναιντο, Μασσανάσση. ^[5]

Lib 303 οὕτω μὲν τὴν γῆν ἀπετέμετο Καρχηδονίων ὁ Μασσανάσσης, καὶ συνθῆκαι Καρχηδονίοις καὶ πρὸς τόνδε ἐγένοντο, αἱ διέμειναν ἐς ἑτὴ πεντήκοντα, ἐν οἷς μάλιστα ἡ Καρχηδὼν εἰρηνεύουσα ὁμαλῶς ἐς μέγα δυνάμεως καὶ εὐανδρίας ἦλθεν ἕκ τε πεδίων εὐκαρπίας καὶ θαλάσσης εὐκαιρίας. ^[5]

Lib 304 καὶ εὐθύς, οἷον ἐν ταῖς εὐτυχίαις γίγνεται, οἱ μὲν ἐρρωμαίζον, οἱ δὲ ἐδημοκράτιζον, οἷς δ' ἤρεσκε Μασσανάσσης.

Lib 305 ἡγοῦντο δὲ ἐκάστων οἱ καὶ δόξη καὶ ἀρετῇ προύχοντες, τῶν μὲν Ῥωμαϊζόντων ὁ Μέγας Ἄννων, τῶν δ' αἰρουμένων τὰ Μασσανάσσου Ἀννίβας, ὁ Ψᾶρ ἐπικαλούμενος, τῶν δὲ δημοκρατιζόντων Ἀμίλχαρ, ὃ Σαυνίτης ἐπώνυμον ἦν, καὶ Καρθάλων· οἱ φυλάξαντες Ῥωμαίους τε Κελτίβηρσι πολεμοῦντας καὶ Μασσανάσσην ἐπικουροῦντα υἱῷ πρὸς ἐτέρων Ἰβήρων συγκεκλεισμένῳ πείθουσι τὸν Καρθάλωνα, βοήθαρχον ὄντα καὶ ἐπὶ τῇδε τῇ ἀρχῇ τὴν χώραν περιιόντα, ἐπιθέσθαι τοῖς Μασσανάσσου σκηνουμένοις ἐν ἀμφιλόγῳ γῇ. ^[5]

Lib 307 ὁ δὲ καὶ ἔκτεινεν τινὰς αὐτῶν καὶ λείαν περιήλασε καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς Λίβυας ἐπὶ τοὺς Νομάδας ἤγειρεν. ἄλλα τε πολλὰ αὐτοῖς ἔργα πολέμων ἐς ἀλλήλους γίγνεται, μέχρι Ῥωμαίων ἕτεροι πρέσβεις ἐπῆλθον ἐς διαλύσεις, οἷς ὁμοίως εἴρητο Μασσανάσση βοηθεῖν ἀδήλως. ^[5]

Lib 308 καὶ ἐβεβαίωσαν οἷδε τῷ Μασσανάσση, ὅσα προειλήφει, μετὰ τέχνης ὥδε. εἶπον μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἤκουσαν, ἵνα μὴ τι ὥς ἐν δίκῃ Μασσανάσσης ἐλαττοῖτο, ἐν μέσῳ δ' ἀμφοῖν γενομένοι τὰς χεῖρας διέστησαν· καὶ τοῦτο ἦν αὐτοῖς κέλευσμα πρὸς ἀμφοτέρους ἐς διαλύσεις. ^[5]

Lib 309 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Μασσανάσσης ἡμφισβήτη καὶ τῶν λεγομένων μεγάλων πεδίων καὶ χώρας πεντήκοντα πόλεων, ἣν Τύσκαν προσαγορεύουσιν. ἐφ' οἷς πάλιν οἱ Καρχηδόνιοι κατέφυγον ἐπὶ Ῥωμαίους. οἱ δ' ὑπέσχοντο μὲν αὐτοῖς καὶ τότε πρέσβεις πέμψειν ἐς δίαιταν, διέτριψαν δέ, ἕως εἶκασαν πολλὰ τῶν Καρχηδονίων διεφθάρθαι, καὶ τότε πρέσβεις ἔπεμπον ἐτέρους <τε> καὶ Κάτωνα, οἱ εἰς τὴν ἀμφίλογον γῆν ἀφικόμενοι ἡξίουσιν σφίσι ἀμφοτέρους περὶ ἀπάντων ἐπιτρέπειν. ^[5]

- Lib 311 Μασσανάσσης μὲν οὖν, οἷα πλεονεκτῶν καὶ Ῥωμαίοις αἰεὶ θαρρῶν, ἐπέτρεπεν, οἱ Καρχηδόνιοι δ' ὑπώπτευνον, ἐπεὶ καὶ τοὺς πρότερον ᾗδεσαν οὐκ εὖ δικάσαντας. ἔφασαν οὖν τὰς συνθήκας τὰς ἐπὶ Σκιπίωνος οὐδὲν χρήζειν δικῶν οὐδὲ διορθώσεως, ὅσα μὴ ἐξ αὐτῶν παραβαίνεται μόνα. ^[5]
- Lib 312 οἱ δ' οὐκ ἀνασχόμενοι περὶ μέρους δικάζειν ἐπανήεσαν καὶ τὴν χώραν περιεσκόπουν, ἀκριβῶς τε εἰργασμένην καὶ κατασκευὰς μεγάλας ἔχουσαν. εἶδον δὲ καὶ τὴν πόλιν εἰσελθόντες, ὅση τε τὴν δύναμιν ἦν, καὶ πλῆθος, ὅσον ἠύξητο ἐκ τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ κατὰ Σκιπίωνα διαφθορᾶς. ^[5]
- Lib 313 ἐπανελθόντες τε ἐς Ῥώμην ἔφραζον οὐ ζήλου μᾶλλον ἢ φόβου γέμειν αὐτοῖς τὰ Καρχηδονίων, πόλεως δυσμενοῦς τοσῆδε καὶ γείτονος εὐχερῶς οὕτως αὐξανομένης.
- Lib 314 καὶ ὁ Κάτων μάλιστα ἔλεγεν οὐ ποτε Ῥωμαίοις βέβαιον οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν ἔσεσθαι, πρὶν ἐξελεῖν Καρχηδόνα. ὣν ἡ βουλὴ πυνθανομένη ἔκρινε μὲν πολεμεῖν, ἔτι δ' ἔχρηζε προφάσεων, καὶ τὴν κρίσιν ἀπόρρητον εἶχον.
- Lib 315 Κάτωνα δ' ἐξ ἐκείνου φασὶν ἐν τῇ βουλῇ συνεχεῖ γνώμῃ λέγειν, Καρχηδόνα μὴ εἶναι, Σκιπίωνα δὲ τὸν Νασικᾶν τὰ ἐναντία ἀξιοῦν, Καρχηδόνα ἔαν, ἐς φόβον ἄρα καὶ τόνδε Ῥωμαίων ἐκδιαιτωμένων ἤδη. Καρχηδονίων δ' οἱ δημοκρατίζοντες τοὺς τὰ Μασσανάσσου φρονοῦντας ἐξέβαλον, ἐς τεσσαράκοντα μάλιστα ὄντας, καὶ ψῆφον ἐπήνεγκαν φυγῆς καὶ τὸν δῆμον ὥρκωσαν μῆτε καταδέξεσθαι ποτε μῆτε ἀνέξεσθαι τῶν λεγόντων καταδέχεσθαι. ^[5]
- Lib 317 οἱ δ' ἐξελαθέντες ἐπὶ τὸν Μασσανάσσην κατέφυγον καὶ ἐξώτρυνον ἐς πόλεμον. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχων ἔπεμπε τῶν παίδων ἐς Καρχηδόνα Γολόσσην τε καὶ Μικίψαν, ἀξιῶν καταδέχεσθαι τοὺς δι' αὐτὸν ἐξεληλαμένους.
- Lib 318 τούτοις προσιοῦσι τὰς πύλας ὁ βοήθαρχος ἀπέκλεισε, δείσας, μὴ τὸν δῆμον οἱ συγγενεῖς τῶν φευγόντων καταδακρύσειαν. Γολόσση δὲ καὶ ἐπανιόντι Ἀμίλχαρ ὁ Σαυνίτης ἐπέθετο καὶ τινὰς μὲν ἔκτεινεν, αὐτὸν δὲ ἐθορύβησεν. ἐφ' οἷς ὁ Μασσανάσσης προφάσεις τάσδε ποιούμενος ἐπολιόρκει πόλιν Ὀρόσκοπα, καὶ τῆσδε παρὰ τὰς συνθήκας ἐφιέμενος. ^[5]
- Lib 319 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πεζοῖς μὲν δισμυρίοις καὶ πεντακισχιλίοις, ἵππεῦσι δὲ πολιτικοῖς τετρακοσίοις Ἀσρούβα τοῦ τότε σφῶν βοηθάρχου στρατηγοῦντος ἐπὶ τὸν Μασσανάσσην ἐστράτευνον. ^[5]
- Lib 320 καὶ πλησιάσασιν αὐτοῖς Ἄγασίς τε καὶ Σούβας, ταξίαρχοι τοῦ Μασσανάσσου, διενεχθέντες τι τοῖς παισὶ Μασσανάσσου, προσέδραμον ἐς αὐτομολίαν ἱππέας ἄγοντες ἐξακισχιλίου, οἷς ἐπαρθεῖς ὁ Ἀσρούβας μετεστρατοπέδευεν ἐγγυτέρω τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν ταῖς ἀκροβολίαις ἐπὶ κρεισσόνων ἦν. ^[5]
- Lib 321 ὁ δὲ Μασσανάσσης ἐνεδρεύων αὐτὸν ὑπεχώρει κατ' ὀλίγον οἷα φεύγων, ἕως προσήγαγεν ἐς πεδίον μέγα καὶ ἔρημον, οὗ πανταχόθεν ἦσαν λόφοι καὶ ἀπόκρημνα καὶ ἀγορᾶς ἀπορία. τότε δ' ἐπιστρέψας ἐστρατοπέδευεν ἐν τοῖς πεδινοῖς· ὁ δὲ Ἀσρούβας ἐς τοὺς λόφους ὡς ὀχυρωτέρους ἀνέδραμεν. ^[5]
- Lib 322 καὶ οἱ μὲν τῆς ἐπιούσης ἔμελλον ἐς χεῖρας ἥξειν, Σκιπίων δ' ὁ νεώτερος, ὁ τὴν Καρχηδόνα ὕστερον ἐλὼν, ὑποστρατευόμενος τότε Λευκόλλω Κελτίβηρσι πολεμοῦντι, ἐς τὸν Μασσανάσσην ἀφικνεῖτο, πεμφθεὶς ἐλέφαντας αἰτῆσαι, καὶ αὐτῷ Μασσανάσσης, τοῦ σώματος ὡς ἐς μάχην ἐπιμελούμενος, ἱππέας ἀπαντᾶν ἔπεμψε καὶ τῶν παίδων τισὶν ἐκέλευεν ἐλθόντα ὑποδέξασθαι. ^[5]
- Lib 323 αὐτὸς δ' ἅμ' ἔφ' τὸν στρατὸν ἐξέτασεν, ὀγδοήκοντα μὲν καὶ ὀκτὼ γεγωνὺς ἔτη, ἱππεύων δ' ἔτι καρτερῶς καὶ γυμνὸν τὸν ἵππον ἀναβαίνων, ὡς ἔθος ἐστὶ Νομάσι, καὶ στρατηγῶν καὶ μαχόμενος.

- Lib 324 εἰσὶ γὰρ Λιβύων οἱ Νομάδες εὐρωστότατοι καὶ μακροβίων ὄντων μακροβιώτατοι. αἴτιον δ' ἴσως ὃ τε χειμῶν οὐ πολὺ κρύος ἔχων, ὕφ' οὗ φθείρεται πάντα, καὶ τὸ θέρος οὐ κατακαῖον ὥσπερ Αἰθιοπίας τε καὶ Ἰνδούς. διὸ καὶ τῶν θηρίων τὰ δυνατώτατα ἦδε ἡ γῆ φέρει, καὶ οἱ ἄνδρες ἐν ὑπαίθρῳ καὶ πόνοις εἰσὶν αἰεὶ. ^[5]
- Lib 325 ὀλίγος τε ὁ οἶνος αὐτοῖς καὶ ἡ τροφή πᾶσιν ἀπλῇ τε καὶ εὐτελής.
- Lib 326 ὁ μὲν δὴ Μασσανάσσης ἐπιβὰς ἵππου διεκόσμει τὸν στρατόν, καὶ Ἀσρούβας ἀντεξῆγε τὸν ἴδιον αὐτῷ, πολὺ πλῆθος· ἥδη γὰρ καὶ τῷδε πολλοὶ προσεληλύθεισαν ἐκ τῆς χώρας.
- Lib 327 ὁ δὲ Σκιπίων ἐθεᾶτο τὴν μάχην ἀφ' ὑψηλοῦ καθάπερ ἐκ θεάτρου. ἔλεγεν τε πολλάκις ὕστερον, ἀγῶσι συνενεχθεὶς ποικίλοις, οὐποτε ὧδε ἡσθῆναι· μόνον γὰρ ἔφη τόνδε τὸν πόνον ἄφροντις ἰδεῖν, μυριάδας ἀνδρῶν συνιούσας ἐς μάχην ἑνδεκα. ἔλεγεν τε σεμνύνων δύο πρὸ αὐτοῦ τὴν τοιάνδε θέαν ἰδεῖν ἐν τῷ Τρωϊκῷ, τὸν Δία ἀπὸ τῆς Ἰδης καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἐκ Σαμοθράκης. γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐς νύκτα ἀπ' ἡοῦς καὶ πολλῶν πεσόντων ἐκατέρωθεν ἔδοξεν ἐπὶ κρεισσόνων ὁ Μασσανάσσης γενέσθαι. ^[5]
- Lib 328 καὶ αὐτῷ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τοῦ ἔργου ὁ Σκιπίων ὥφθη. ὁ δὲ αὐτὸν οἶα φίλον ἐκ πάππου περιεῖπε θεραπεύων.
- Lib 329 ὅπερ οἱ Καρχηδόνιοι μαθόντες ἐδέοντο τοῦ Σκιπίωνος πρὸς Μασσανάσσην σφᾶς συναλλάξαι. ὁ δὲ συνήγαγε μὲν αὐτούς, γιγνομένων δὲ προκλήσεων οἱ Καρχηδόνιοι τῷ Μασσανάσσει τὴν μὲν περὶ τὸ Ἐμπόριον γῆν ἔλεγον μεθήσειν καὶ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν διακόσια αὐτίκα καὶ ὀκτακόσια σὺν χρόνῳ, τοὺς δ' αὐτομόλους αἰτοῦντος οὐχ ὑπέστησαν οὐδ' ἀκοῦσαι, ἀλλ' ἄπρακτοι διεκρίθησαν. καὶ Σκιπίων μὲν ἐς Ἰβηρίαν ἔχων τοὺς ἐλέφαντας ἐπανήει, Μασσανάσσης δέ, τὸν λόφον τῶν πολεμίων περιταφρεύσας, ἐφύλασσε μηδεμίαν αὐτοῖς ἀγορὰν ἐσφένεσθαι. ^[5]
- Lib 330 οὐδ' ἄλλως ἐγγὺς ἦν οὐδέν, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ μόλις ἐκ μακροῦ σφόδρα ἐπιμόχθως ἐφέρετο ὀλίγη.
- Lib 331 Ἀσρούβας δ' εὐθὺς μὲν ἐδόκει δύνασθαι διεκπαῖσαι τοὺς πολεμίους ἐρρωμένῳ ἔτι καὶ ἀπαθεῖ τῷ στρατῷ, ἀγορὰν δ' ἔχων Μασσανάσσου πλείονα προκαλεῖσθαι τὸν Μασσανάσσην ἐνόμιζε καὶ παρέμενε, πυνθανόμενος ἅμα καὶ Ῥωμαίων ἐπιέναι πρέσβεις ἐς διαλύσεις. οἱ δ' ἦλθον μὲν, εἴρητο δ' αὐτοῖς, εἰ Μασσανάσσης ἐλασσοῖτο, λῦσαι τὴν διαφορὰν, εἰ δ' ἐπὶ κρεισσόνων εἴη, καὶ παροξῦναι. ^[5]
- Lib 332 οἱ μὲν δὴ τὸ ἑαυτῶν ἔπραξαν, ὁ δὲ λιμὸς τὸν Ἀσρούβαν καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐξέτριβε· καὶ τοῖς σώμασι πάντα ἔχοντες ἀσθενῶς βιάσασθαι μὲν οὐκέτι τοὺς πολεμίους ἐδύναντο, τὰ δ' ὑποζύγια πρῶτον, εἶτα τοὺς ἵππους ἐπὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔθουον καὶ ἱμάντας ἐψοῦντες ἡσθιον. ^[5]
- Lib 333 καὶ νόσων αὐτοὺς ἰδέαι πᾶσαι κατελάμβανον ἕκ τε πονηρίας τροφῶν καὶ ἀκινήσιας ἔργων καὶ ὥρας ἔτους· συνεκέκλειστο γὰρ ἐς ἓν χωρίον, καὶ τόδε ὃν στρατόπεδον, ὄχλος ἀνθρώπων <ἐν> Λιβύῃ θέρους.
- Lib 334 τῶν τε ξύλων αὐτοῖς ἐς τὴν ἔψησιν ἐπιλειπόντων τὰ ὅπλα κατέκαιον. καὶ τῶν ἀποθησκόντων οὐδεὶς οὐτ' ἐξεφέρετο, Μασσανάσσου τὴν φυλακὴν οὐκ ἀνιέντος, οὐτ' ἐξεκαίετο ξύλων ἀπορία. ὁ οὖν φθόρος αὐτοῖς ἦν πολὺς τε καὶ περιώδυνος, συνοῦσιν ὁδωδόσι καὶ σηπομένοις σώμασι. ^[5]
- Lib 335 τό τε πλεῖστον ἥδη τοῦ στρατοῦ διέφθαρτο· καὶ τὸ ὑπόλοιπον οὐδεμίαν σφίσιν ἐλπίδα σωτηρίας ὀρῶντες τοὺς αὐτομόλους ὑπέστησαν ἐκδοῦναι τῷ Μασσανάσσει καὶ πεντακισχίλια ἀργυρίου τάλαντα πεντήκοντα ἔτεσιν ἐσενεγκεῖν τοὺς τε φυγάδας σφῶν καταδέξασθαι παρὰ τὸ ὄρκιον καὶ αὐτοὶ διὰ μιᾶς πύλης τοὺς ἐχθροὺς καθ' ἓνα διεξελθεῖν σὺν χιτωνίσκῳ μόνῳ. ^[5]
- Lib 336

Γολόσσης δ' αὐτοῖς ἀπιοῦσι, χαλεπαίνων τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ διώξεως, εἴτε συνειδότης τοῦ πατρός, εἴτε δι' ἑαυτοῦ, Νομάδας ἱππέας ἐπέπεμψεν, οἳ οὐκ ἀμυνομένους, οὔτε ὄπλον ἔχοντας ἐς ἄμυναν οὔτε φυγεῖν ὑπ' ἀσθενείας δυναμένους, <ἔκτειναν> . ἔκ τε μυριάδων πέντε στρατοῦ καὶ ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν ὀλίγοι πάμπαν ἐς Καρχηδόνα περισώθησαν καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀσρούβας τε ὁ στρατηγὸς καὶ ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν. ^[5]

Lib 338 τοιοῦσδε μὲν ὁ Μασσανάσσου καὶ Καρχηδονίων πόλεμος ἦν, ἐκδέχεται δ' αὐτὸν ὁ τρίτος ἐν Λιβύῃ καὶ τελευταῖος Ῥωμαίων.

Lib 339 καὶ Καρχηδόνιοι τῷ Μασσανάσσου πταίσματι συμπεσόντες, ἀσθενεστάτης ὑπ' αὐτοῦ τῆς πόλεως γενομένης, αὐτόν τε Μασσανάσσην ἐδεδοίκεσαν, ἐγγὺς ἔτι ὄντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, καὶ Ῥωμαίους δυσμεναίνοντας αἰεὶ σφίσιν καὶ πρόφασιν θησομένους τὰ ἐς τὸν Μασσανάσσην γενόμενα. ^[5]

Lib 340 ὧν οὐδέτερον κακῶς ὑπενόουν· αὐτίκα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι στρατὸν ἐπήγγελλον ἐς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, τὴν μὲν χρεῖαν οὐ λέγοντες, ὥς δ' ἂν ὀξέως ἔχοιεν ἐς τὰ παραγγελλόμενα χρῆσθαι.

Lib 341 καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, νομίζοντες ἐκλύσειν τὴν πρόφασιν, ἐπεκήρυσσον Ἀσρούβα τε τῷ στρατηγήσαντι τοῦδε τοῦ πρὸς Μασσανάσσην πολέμου καὶ Καρθάλωνι τῷ βοηθάρχῳ καὶ εἴ τις ἄλλος ἐφήπτο τοῦ ἔργου, θάνατον, ἐς ἐκείνους τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου περιφέροντες. ^[5]

Lib 342 ἔς τε Ῥώμην πρέσβεις ἔπεμπον, οἳ κατηγοροῦν μὲν αὐτοῦ Μασσανάσσου, κατηγοροῦν δὲ καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ὡς ἀμυναμένων αὐτὸν ὀξέως τε καὶ προπετῶς καὶ τὴν πόλιν ἐς πρόφασιν ἔχθρας ἐμβαλόντων.

Lib 343 ὥς δέ τις τῶν βουλευτῶν τοὺς πρέσβεις ἤρετο, ὅπως οὐκ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἥσαν ἐξεκήρυξαν καὶ πρὸς ἡμᾶς οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν πρεσβεύεσθε, οἳ μὲν ἀποκρίσεως ἠπόρουν, ἡ δὲ βουλή πάλαι διεγνωκυῖα πολεμῆσαι καὶ προφάσεις ἐρεσχηλοῦσα ὧδε ἀπεκρίνατο, Καρχηδονίους οὕτω Ῥωμαίοις ἱκανῶς ἀπολογήσασθαι. ^[5]

Lib 344 πάλιν οὖν ἀγωνιῶντες ἡρώτων, εἰ δοκοῦσιν ἀμαρτεῖν, τί παθόντες ἀπολύσονται τὸ ἔγκλημα. οἳ δὲ οὕτως ἔφασαν τῷ ῥήματι· “εἰ τὸ ἱκανὸν ποιήσετε Ῥωμαίοις.

Lib 345 ” ζητούντων δ' ἐκείνων, ὃ τι εἴη τὸ ἱκανόν, οἳ μὲν ᾤοντο Ῥωμαίους ἐθέλειν τοῖς χρήμασιν προσεπιθεῖναι τοῖς ἐπὶ Σκιπίωνος ὠρισμένοις, οἳ δὲ Μασσανάσση τῆς ἀμφιλόγου γῆς μεταστῆναι.

Lib 346 ἀποροῦντες οὖν πάλιν ἐς Ῥώμην ἔπεμπον καὶ παρεκάλουν γινῶναι σαφῶς, ὃ τι ἐστὶν αὐτοῖς τὸ ἱκανόν. οἳ δὲ αὐθις ἔφασαν εἰδέναι Καρχηδονίους καλῶς καὶ εἰπόντες ἀπέπεμψαν. οἳ μὲν δὴ φόβου καὶ ἀπορίας ἥσαν ἐν τούτῳ, Ἰτύκη δέ, ἡ Λιβύης μεγίστη μετὰ Καρχηδόνα πόλις, λιμένας τε ἔχουσα εὐόρμους καὶ στρατοπέδων καταγωγὰς δασιλεῖς, ἐξήκοντα σταδίου ἀπὸ Καρχηδόνης ἀφεστῶσα καὶ καλῶς ἐς πόλεμον αὐτοῖς ἐπικειμένη, τὰ Καρχηδονίων ἄρα καὶ αὐτὴ τότε ἀπογνοῦσα καὶ τὸ πάλαι μῖσος ἐς αὐτοὺς ἐκφέρουσα ἐν καιρῷ, πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν, οἳ τὴν Ἰτύκην Ῥωμαίοις ἐπέτρεπον. ^[5]

Lib 348 ἡ δὲ βουλή, καὶ τέως ἐς τὸν πόλεμον ὁρμῶσά τε καὶ παρασκευαζομένη, πόλεως ὀχυρᾶς οὕτως καὶ ἐπικαίρου προσγενομένης ἐξέφηνέ τε τὴν γνώμην καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον, οὗπερ εἰώθασιν περὶ πολέμου σκοπεῖν, συνελθοῦσα ἐψηφίσατο Καρχηδονίοις πολεμεῖν. στρατηγούς τε τοὺς ὑπάτους αὐτίκα ἐξέπεμπον, ἐπὶ μὲν τοῦ πεζοῦ Μάρκον Μανίλιον, ἐπὶ δὲ τοῦ στόλου Λεύκιον Μάρκιον Κηνσωρίνον, οἷς ἐν ἀπορρήτῳ λέλεκτο μὴ ἀνασχεῖν τοῦ πολέμου, πρὶν Καρχηδόνα κατασκάψαι. ^[5]

Lib 350

οἱ μὲν δὴ θύσαντες ἐς Σικελίαν ἔπλεον ὥς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰτύκην διαβαλοῦντες, ναυσὶ δ' ἐφέροντο πεντήκοντα μὲν πεντήρεσιν, ἑκατὸν δ' ἡμιολίαις, ἀφράκτοις δὲ καὶ κερκούροις καὶ στρογγύλοις πολλοῖς. καὶ στρατὸν ἦγον ὀκτακισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ἐς τετρακισχιλίους, ἀρίστους ἅπαντας· ὥς γὰρ ἐς ἐπιφανῆ στρατείαν καὶ προὔπτον ἐλπίδα πᾶς τις ἀστῶν καὶ συμμάχων ὥρμα, καὶ πολλοὶ καὶ ἐθελονταὶ παρήγγελλον ἐς τὸν κατάλογον. ^[5]

Lib 352 Καρχηδονίοις δὲ προσέπεσεν ἢ τε κρίσις τοῦ πολέμου καὶ τὸ ἔργον ὁμοῦ δι' ἐνὸς ἀγγέλου· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔφερέν τε τὸ ψήφισμα τοῦ πολέμου καὶ τὰς ναῦς ἐδήλου πλεῖν ἐπὶ σφᾶς.

Lib 353 ἐκπλαγέντες οὖν ἀπεγίνωσκον αὐτῶν ἀπορίαν τε νεῶν καὶ ἀπωλείαν προσφάτω τοσσησδε νεότητος, οὐ συμμάχους ἔχοντες, οὐ μισθοφόρους ἐτοίμους, οὐ σῖτον ἐς πολιορκίαν συνενηνεγμένον, οὐκ ἄλλο οὐδέν, ὥς ἐν ἀκηρύκτῳ καὶ ταχεῖ πολέμῳ, οὐδ' αὐτοὶ διαρκεῖν δυνάμενοι Ῥωμαίοις τε καὶ Μασσανάσσει. ^[5]

Lib 354 πρέσβεις οὖν ἐτέρους ἐς Ῥώμην ἔπεμπον αὐτοκράτορας, ὅπῃ δύναιτο, τὰ παρόντα διαθέσθαι. οἷς ἡ σύγκλητος εἶπεν, ἐὰν τοῖς ὑπάτοις ἔτι οὕσιν ἐν Σικελίᾳ, τριάκοντα ἡμερῶν τῶνδε, οἱ Καρχηδόνιοι τριακοσίους τοὺς ἐνδοξοτάτους σφῶν παῖδας ἐς ὀμηρείαν παράσχωσι καὶ τᾶλλα κατακούσωσιν αὐτῶν, ἔξειν Καρχηδόνα ἐλευθέραν τε καὶ αὐτόνομον καὶ γῆν, ὅσῃν ἔχουσιν ἐν Λιβύῃ. ^[5]

Lib 355 ταῦτα μὲν ἐς τὸ φανερόν ἐψηφίσαντο καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκαν ἐς Καρχηδόνα φέρειν τὸ δόγμα, ἐν ἀπορρήτῳ δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστειλαν ἔχεσθαι τῶν ἰδίᾳ σφίσιν ἐντεταλμένων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὴν μὲν γνώμην ὑπώπτειον, οὐκ ἐπὶ συνθήκῃ βεβαίαν τὰ ὀμηρα παρέχοντες· οἷα δ' ἐν κινδύνῳ τοσῶδε τὰς ἐλπίδας, ἐν ᾧ μηδὲν ἐκλείψουσι, τιθέμενοι, σπουδῇ προλαβόντες τὴν προθεσίαν τοὺς παῖδας ἦγον ἐς Σικελίαν, γονέων τε αὐτοῖς ἐπικλαιόντων καὶ οἰκείων καὶ μάλιστα τῶν μητέρων, αἱ σὺν ὀλολυγῇ μανιώδει τῶν τέκνων ἐξήπτοντο καὶ νεῶν τῶν φερουσῶν αὐτὰ καὶ στρατηγῶν τῶν ἀγόντων ἀγκυρῶν τε ἐπελαμβάνοντο καὶ καλῶδια διέσπων καὶ ναύταις συνεπλέκοντο καὶ τὸν πλοῦν ἐκώλυον. ^[5]

Lib 357 εἰσὶ δ', αἱ καὶ μέχρι πολλοῦ τῆς θαλάσσης παρένεον, δεδακρυμέναι τε καὶ ἐς τὰ τέκνα ἀφορῶσαι.

Lib 358 αἱ δ' ἐπὶ τῆς γῆς τὰς κόμας ἐτίλλοντο καὶ τὰ στέρνα ἔκοπτον ὥς ἐπὶ πένθει· ἐδόκουν γὰρ ὄνομα μὲν ἐς εὐπρέπειαν εἶναι τὴν ὀμηρείαν, ἔργῳ δὲ τῆς πόλεως ἔκδοσιν, ἐπ' οὐδεμιᾷ συνθήκῃ τῶνδε τῶν παίδων διδομένων. καὶ πολλὰ καὶ τοῦτο ἐν ταῖς οἰμωγαῖς κατεμαντεύοντο τῇ πόλει, μηδὲν αὐτὴν ὀνήσειν τοὺς παῖδας ἐκδιδομένους. ἐν μὲν δὴ τῇ Καρχηδόνι τῶν ὀμήρων ἡ ἀναγωγὴ τοιάδε τις ἦν, ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ παραλαβόντες αὐτὰ οἱ ὑπατοὶ διέπεμπον ἐς Ῥώμην καὶ τοῖς Καρχηδονίοις ἔφασαν ἐς τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ ἐρεῖν ἐν Ἰτύκῃ. ^[5]

Lib 360 διαπλεύσαντές τε ἐς αὐτὴν ἐστρατοπέδευον, ὁ μὲν πεζός, ἔνθα πάλαι τὸ Σκιπίωνος ἦν στρατόπεδον, αἱ δὲ νῆες ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς Ἰτυκαίων.

Lib 361 ἀφικομένων δὲ κάκεῖ πρέσβεων ἐκ Καρχηδόνης οἱ μὲν ὑπατοὶ προυκάθηντο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ἡγεμόνων τε σφίσι καὶ χιλιάρχων παρεστώτων, ἡ στρατιὰ δ' ἐκατέρωθεν ἐπὶ μῆκος πολὺ ὅπλοις τε ἐπισήμοις ἐσκεύαστο, καὶ τὰ σημεῖα ἔφερον ὀρθά, ἵνα οἱ πρέσβεις τὸ πλῆθος ἐκ τούτων συμβάλοιεν. ^[5]

Lib 362 ἐπεὶ δ' οἱ μὲν ὑπατοὶ τῷ σαλπικτῇ προσέταξαν ὑποσημῆναι σιωπὴν, ὁ δὲ κήρυξ ἀνεῖπεν τοὺς Καρχηδονίων πρέσβεις προσιέναι, οἱ μὲν εἰσήγοντο διὰ στρατοπέδου μακροῦ καὶ τοῦ βήματος οὐ προσεπέλαζον, ἀλλὰ περισχοίνισμα ἦν ἐν μέσῳ, οἱ δ' ὑπατοὶ λέγειν αὐτοὺς ἐκέλευον, ὅ τι χρήζοιεν. ^[5]

Lib 363

καὶ οἱ πρέσβεις ἔλεγον ἔλεεινὰ πολλὰ καὶ ποικίλα συνθηκῶν τε περὶ τῶν σφίσι πρὸς Ῥωμαίους γενομένων καὶ Καρχηδόνος αὐτῆς χρόνου καὶ πλήθους καὶ δυνάμεως καὶ ἀρχῆς τῆς ἐς πολὺ μεγίστης ἐν γῇ καὶ θαλάσῃ γενομένης. ^[5]

Lib 364 οὐκ ἐπὶ σεμνολογίᾳ δ' ἔφασαν λέγειν· οὐ γὰρ εἶναι καιρὸν ἐν συμφοραῖς σεμνολογίας, “ἀλλ' ἐς σωφρόνισμα ὑμῖν, ὧ Ῥωμαῖοι, καὶ μετριοπάθειαν ἢ τῆς ἡμετέρας μεταβολῆς ὀξύτης ἔστω. κράτιστοι δέ, ὅσοι τοὺς πταίσαντας ἐλεοῦντες τὸ σφέτερον εὖελπι ποιοῦνται τῷ μηδὲν ἐς ἄλλας τύχας ἀμαρτεῖν. ^[5]

Lib 365 καὶ τάδε μὲν ὑμῶν ἄξια καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, ἣν προσποιεῖσθε μάλιστα ἀνθρώπων· εἰ δὲ καὶ ἀνημέρων τετυχέκειμεν ἐχθρῶν, κόρος ἐστὶν ἀτυχημάτων, ὅσα πεπόνθαμεν, οἱ τὴν ἡγεμονίαν τῆς τε γῆς καὶ θαλάσσης ἀφηρήμεθα καὶ τὰς ναῦς ὑμῖν παρεδώκαμεν καὶ ἄλλας οὐκ ἐπικτώμεθα καὶ θήρας καὶ κτήσεως ἐλεφάντων ἀπέστημεν καὶ ὄμηρα τὰ κράτιστα καὶ πάλαι καὶ νῦν παρεδώκαμεν καὶ φόρους τελοῦμεν εὐτάκτως, οἱ παρ' ἐτέρων αἰεὶ λαβόντες. ^[5]

Lib 366 καὶ τάδε ἤρκεσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, οἷς ἐπολεμήσαμεν· καὶ συνθήκας ἐπ' αὐτοῖς ἐγράψαντο ἡμῖν ὡς φίλοις τε καὶ συμμάχοις, καὶ ὄρκος ἔστιν ἐν ταῖς συνθήκαις ἀμφοῖν ὁμοῖος. κάκεῖνοι μὲν ἡμῖν, οἷς ἐπολεμήσαμεν, πιστοὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο· ὑμεῖς δ', οἷς οὐδὲ εἰς χεῖρας ἤλθομεν, τί τῶνδε τῶν συνθηκῶν αἰτιώμενοι παραβεβάσθαι τὸν πόλεμον τόνδε ὀξέως οὕτως ἐψηφίσασθέ τε καὶ ἀκηρύκτως ἐπηγάγετε ἡμῖν; πότερον οὐ δίδομεν τοὺς φόρους; ἢ ναῦς ἔχομεν ἢ τοὺς ἐπιφθόνους ἐλέφαντας; ἢ οὐ πιστοὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἐξ ἐκείνου γεγόναμεν; ἢ οὐκ ἐλεεινοὶ τῶν πέντε μυριάδων τῶν χθὲς ἀπολομένων ὑπὸ λιμοῦ; ἀλλὰ Μασσανάσση πεπολεμήκαμεν. ^[5]

Lib 368 πολλὰ γε πλεονεκτοῦντι· καὶ πάντα δι' ὑμᾶς ἐφέρομεν. ἀπαύστως δ' ἔχων καὶ ἀθεμίστως ἐς ἡμᾶς καὶ τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ καὶ ἐτράφη καὶ ἐπαιδεύθη, γῆν ἄλλην ἡμῶν ἀπέσπα περὶ τὸ Ἐμπόριον· καὶ λαβὼν καὶ τήνδε ἐπέβαινεν ἐτέρας, μέχρι τὰς συνθήκας ἡμῖν τὰς πρὸς ὑμᾶς συνέχεεν. ^[5]

Lib 369 εἰ τοῦτό ἐστιν ἢ τοῦδε τοῦ πολέμου πρόφασις, ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς ἀμυναμένους αὐτὸν ἐξεκηρύξαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς πρέσβεις ἐπέμψαμεν, οἱ περὶ τούτων ἀπελογοῦντο, καὶ ἐτέρους αὐτοκράτορας, ὅπῃ θέλετε, συνθέσθαι. τί οὖν ἔδει νεῶν καὶ στόλου καὶ στρατοῦ πρὸς ἄνδρα οὐχ ὁμολογοῦντας μὲν [μὴ] ἀμαρτεῖν, ἑαυτοὺς δὲ ὑμῖν ἐπιτρέποντας; ὅτι δὲ οὐκ ἀπατῶντες ὑμᾶς οὐδὲ μικρολογούμενοι παθεῖν, ὃ τι ἂν ζημιῶτε, ταῦτα προουτένομεν, ἐπιδέδεικται σαφῶς, ὅτε τοὺς ἀρίστους παῖδας ἐς ὀμηρείαν αἰτοῦσιν ὑμῖν εὐθύς, ὡς τὸ δόγμα ἐκέλευε, τὰς τριάκοντα προλαβόντες ἡμέρας ἀπεστείλαμεν. ^[5]

Lib 370 τοῦ δ' αὐτοῦ δόγματός ἐστιν, ἣν παράσχωμεν ὑμῖν τὰ ὄμηρα, τὴν Καρχηδόνα ἐλευθέραν ἔαν καὶ αὐτόνομον, κεκτημένην, ἃ ἔχομεν.” οἱ μὲν δὴ πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, Κηνσωρῖνος δ' ὑπαναστὰς ἀντέλεξεν ὧδε· “τὰς μὲν αἰτίας τοῦ πολέμου τί δεῖ λέγειν ὑμῖν, ὧ Καρχηδόνιοι, πρεσβεύσασιν ἐς Ῥώμην καὶ παρὰ τῆς συγκλήτου μαθοῦσιν; ὃ δὲ ἐψεύσασθε περὶ ἡμῶν, τοῦθ' ὑμᾶς ἐλέγξω.

Lib 372 καὶ γὰρ τὸ δόγμα δηλοῖ, καὶ ἡμεῖς ὑμῖν ἐν Σικελίᾳ προείπομεν τὰ ὄμηρα παραλαμβάνοντες, τὰ λοιπὰ τῶν δοξάντων ἐπικελεύουσιν ἐν Ἰτύκῃ.

Lib 373 τῶν μὲν οὖν ὀμήρων τῆς τε ταχυτήτος καὶ τῆς ἐπιλέξεως ἐπαινοῦμεν ὑμᾶς· τί δὲ ὀπλων δεῖ τοῖς εἰρηνεύουσι καθαρῶς; φέρετε· πάντα, ὅσα δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος ὑμῶν ἔχει, βέλη τε καὶ καταπέλτας, ἡμῖν παράδοτε.

Lib 374 ” ὃ μὲν οὕτως εἶπεν, οἱ δὲ πρέσβεις ἔφασαν ἐθέλειν μὲν καὶ τοῖσδε ὑπακοῦσαι, ἀπορεῖν δέ, ὅπως Ἀσρούβαν, ᾧ θάνατον ἐπεκήρυξαν, δύο μυριάδας ἀνδρῶν ἤδη συναγαγόντα καὶ αὐτῇ Καρχηδόνι παραστρατοπεδεύοντα ἀμυνοῦνται. εἰπόντων δὲ τῶν ὑπάτων, ὅτι Ῥωμαῖοι τούτων

ἐπιμελήσονται, οἳ μὲν καὶ ταῦτα δώσιν ὑπέσχοντο, καὶ συμπεμφθέντες αὐτοῖς Κορνήλιός τε Σκιπίων ὁ Νασικᾶς καὶ Γναῖος Κορνήλιος ὁ Ἰσπανὸς ἐπὶ κλησιν παρελάβανον εἴκοσι μυριάδας πανοπλιῶν καὶ βελῶν καὶ ἀκοντίων πλήθος ἄπειρον καὶ καταπέλτας ὀξυβελεῖς τε καὶ λιθοβόλους εἰς δισχιλίους. ^[5]

Lib 376 καὶ φερομένων αὐτῶν ἡ μὲν ὄψις ἦν λαμπρὰ καὶ παράλογος, ἀμαξῶν τοσῶνδε ὑπ' αὐτῶν τῶν πολεμίων ἀγομένων, οἳ δὲ πρέσβεις εἶποντο αὐτοῖς καὶ ὅσοι τῆς γερουσίας ἢ τῆς ἄλλης βουλῆς ἄριστοι ἢ ἱερεῖς ἢ ἄλλως ἐπιφανεῖς ἔμελλον τοὺς ὑπάτους ἐς ἐντροπὴν ἢ ἔλεον ἄξειν. ^[5]

Lib 377 ἐσαχθέντες δὲ αὐτῷ κόσμῳ τοῖς ὑπάτοις παρέστησαν. καὶ ὁ Κηνσωρίνος (ἦν γὰρ εἰπεῖν ἱκανώτερος τοῦ συνάρχου) ἀναστὰς καὶ τότε καὶ σκυθρωπάσας ἐπὶ πολὺ ἔλεξεν ὧδε· “τῆς μὲν εὐπειθείας ὑμᾶς, ὦ Καρχηδόνιοι, καὶ προθυμίας τῆς μέχρι νῦν ἔξ τε τὰ ὄμηρα καὶ τὰ ὄπλα ἐπαινοῦμεν, χρὴ δ' ἐν τοῖς ἀναγκαίοις βραχυλογεῖν.

Lib 378 ὑπόσθητε γενναίως τὸ λοιπὸν τῆς συγκλήτου κέλυσμα. ἔκστητε τῆς Καρχηδόνης ἡμῖν καὶ ἀνοικίσασθε, ὅπῃ θέλετε τῆς ὑμετέρας, ὀγδοήκοντα σταδίους ἀπὸ θαλάσσης· τήνδε γὰρ ἡμῖν ἔγνωσται κατασκάψαι. ^[5]

Lib 379 ” οἳ δ' ἔτι λέγοντος αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνέσχον μετὰ βοῆς καὶ τοὺς θεοὺς ὡς ἡπατημένοι κατεκάλουν πολλά τε καὶ δυσχερῆ κατὰ Ῥωμαίων ἐβλασφήμουν, ἢ θανατῶντες ἢ ἔκφρονες ὄντες ἢ τοὺς Ῥωμαίους ἐς μύσος πρέσβων διερεθίζοντες. ^[5]

Lib 380 ἔξ τε τὴν γῆν σφᾶς ἐρρίπτουν καὶ χερσὶ καὶ κεφαλαῖς αὐτὴν ἔτυπτον· οἳ δὲ καὶ τὰς ἐσθῆτας ἐπερρήγνυντο καὶ τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν ἐνύβριζον ὡς ὑπὸ ἀνοίας ἐνηδρευμένοι. ἐπεὶ δὲ ποτε αὐτοῖς ὁ οἶστρος ἔληξε, σιωπὴ πολλή καὶ κατήφεια ἦν οἷα νεκρῶν κειμένων. ^[5]

Lib 381 Ῥωμαῖοι δ' ἐξεπλήσοντο, καὶ οἳ ὕπατοι φέρειν αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ὡς ἐπὶ ἀλλοκότῳ κελεύσματι, μέχρι παύσαιντο ἀγανακτοῦντες, καλῶς εἰδότες, ὅτι τὰ μέγιστα δεινὰ αὐτίκα μὲν ἐς θρασυτητα ἐκπλήσσει, σὺν χρόνῳ δὲ καταδουλοῖ τὴν τόλμαν ἢ ἀνάγκη. ^[5]

Lib 382 ὁ καὶ τότε ἔπαθον οἱ Καρχηδόνιοι· παρὰ γὰρ τὴν σιωπὴν ἀπτομένου σφῶν τοῦ κακοῦ μᾶλλον, ἀγανακτεῖν μὲν ἔτι ἐπαύσαντο, ἀνέκλαιον δὲ καὶ κατεθρήνουν ἑαυτοὺς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἐξ ὀνομάτων καὶ τὴν πατρίδα αὐτήν, ὡς ἐξ ἄνθρωπον ἀκούουσιν λέγοντες οἰκτρὰ καὶ πολλά. οἳ δὲ ἱερεῖς καὶ τὰ τῶν ἱερῶν ὀνόματα καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς θεοὺς ἀνεκάλουν, ὡς παροῦσι κάκεινοις προφέροντες τὴν ἀπώλειαν. ^[5]

Lib 383 ἦν τε παμμιγῆς καὶ ἐλεεινὸς οἶκτος οἰμωζόντων ὁμοῦ τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια, μέχρι καὶ Ῥωμαίους αὐτοῖς ἐπιδακρῦσαι. τοὺς δὲ ὑπάτους ἐσῆει μὲν οἶκτος ἀνθρωπίνης μεταβολῆς, σκυθρωποὶ δ' ἀνέμενον καὶ τούτων κόρον αὐτοῖς ἐγγενέσθαι. ^[5]

Lib 384 ὡς δὲ καὶ ὀδυρμῶν ἔληξαν, αὖθις ἦν σιωπή.

Lib 385 καὶ λόγον αὐτοῖς διδόντες, ὡς ἡ μὲν πόλις ἐστὶν ἄνοπλος, ἔρημος, οὐ ναῦν, οὐ καταπέλτην, οὐ βέλος, οὐ ξίφος ἔχουσα, οὐκ ἄνδρας οἰκείους ἱκανοὺς ἀπομάχεσθαι, πέντε μυριάδων ἑναγχοῦ διεφθαρμένων, ξενικὸν δὲ οὐδὲν ἔστιν ἢ φίλος ἢ σύμμαχος ἢ καιρὸς ἐς ταῦτα, ἔχουσι δ' αὐτοῖς οἱ πολέμιοι καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν χώραν καὶ περικάθηνται τὸ ἅστῃ ἔνοπλοι ναυσὶ καὶ πεζῷ καὶ μηχανήμασι καὶ ἵπποις, Μασσανάσσης δ' ἐχθρὸς ἕτερος ἐν πλευραῖς, θορύβου μὲν ἔτι καὶ ἀγανακτικῆς ἐπέσχον, ὡς οὐδὲν ἐν ταῖς συμφοραῖς ὠφελούντων, ἐς δὲ λόγους αὖθις ἐτράποντο. καὶ Βάννων, ὃ Τιγίλλας ἐπώνυμον ἦν, ἐπιφανέστατος ὢν ἐν τοῖς τότε παροῦσιν, αἰτήσας εἰπεῖν, ἔλεξεν· “εἰ μὲν ἐστὶ καὶ τῶν πρότερον εἰρημένων ἔτι πρὸς ὑμᾶς, ὦ Ῥωμαῖοι, λόγος, ἐροῦμεν, οὐχ ὡς δίκαια προφέροντες (οὐ γάρ ἐστιν ἐν καιρῷ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀντιλογία), ἀλλ' ἵνα μάθητε, ὡς οὐκ ἀπροφάσιτός ἐστιν ὑμῖν ὁ ἔλεος ὁ ἐφ' ἡμῖν οὐδὲ ἄλογος. ^[5]

Lib 387

ἡμεῖς γὰρ Λιβύης ἄρχοντες καὶ θαλάσσης ὅτι πλείστης περὶ ἡγεμονίας ὑμῖν ἐπολεμήσαμεν· καὶ ταύτης ἀπέστημεν ἐπὶ Σκιπίωνος, ὅτε τὰς ναῦς ὑμῖν παρέδομεν καὶ ἐλέφαντας, ὅσους εἴχομεν, καὶ φόρους ἐταξάμεθα δώσειν καὶ δίδομεν ἐν καιρῷ. ^[5]

Lib 388 πρὸς οὖν θεῶν τῶν τότε ὁμωμοσμένων φείδεσθε μὲν ἡμῶν, φείδεσθε δὲ τῶν Σκιπίωνος ὄρκων, ὁμόσαντος ἔσεσθαι Ῥωμαίους Καρχηδονίοις συμμάχους καὶ φίλους. οὐδ' ἔστιν ἐς ταῦθ' ὅ τι ἡμάρτομεν. οὐ ναῦς ἔχομεν, οὐκ ἐλέφαντας, οὐ τοὺς φόρους ἐκλείπομεν, ἀλλὰ καὶ συνεμαχήσαμεν ὑμῖν ἐπὶ τρεῖς βασιλέας. ^[5]

Lib 389 μηδὲ τῷ παραστῇ καταγινώσκειν, εἰ ταῦτα καὶ πρόωγόν εἶπομεν, ὅτε τὰ ὅπλα ἡτεῖτε· αἵ τε γὰρ συμφοραὶ ποιοῦσι μακρολόγους, καὶ ἅμα συνθηκῶν οὐδὲν ἐν ταῖς ἱκεσίαις δυνατώτερον, οὐδ' ἔχομεν ἐς οὐδὲν ἕτερον ἀντὶ λόγων καταφυγεῖν, οἱ τὴν δύναμιν ὑμῖν ἅπασαν ἐξέδομεν. τὰ μὲν δὴ πρότερα τοιαῦτα, ὧν ὁ Σκιπίων ἐστὶν ἡμῖν, ὧ Ῥωμαῖοι, βεβαιωτῆς τῶν δὲ παρόντων ὑμεῖς, ὧ ὕπατοι, δημιουργοὶ καὶ μάρτυρές ἐστε ἡμῖν. ^[5]

Lib 390 ὄμηρα ἡτήσατε, καὶ τὰ κράτιστα ἡγάγομεν ὑμῖν. ὅπλα ἡτήσατε, καὶ πάντα ἐλάβετε, ὧν οὐδὲ οἱ ληφθέντες ἐν ταῖς πολιορκίαις ἐκόντες μεθίενται. ^[5]

Lib 391 ἐπιστεύσαμεν δὲ ἡμεῖς τῷ Ῥωμαίων ἡθελίῳ καὶ τρόπῳ· καὶ γὰρ ἡ σύγκλητος ἡμῖν ἐπέστειλεν, καὶ ὑμεῖς, τὰ ὄμηρα αἰτοῦντες, ἔφατε τὴν Καρχηδόνα αὐτόνομον ἑάσειν, εἰ λάβοιτε. εἰ δὲ προσέκειτο καὶ τὰ λοιπὰ ὑμῶν ἀνέχεσθαι κελευόντων, οὐκ εἰκὸς ἦν ὑμᾶς ἐπὶ μὲν τοῖς ὁμήροις, αἰτήματι σαφεῖ, τὴν πόλιν αὐτόνομον ἔσεσθαι προαγορευοῦσαι, ἐν δὲ προσθήκῃ τῶν ὁμήρων ποιεῖσθαι τὴν Καρχηδόνα αὐτῆς κατασκαφὴν, ἣν εἰ θέμις ὑμῖν ἐστὶν ἀνελεῖν, πῶς ἐλευθέραν ἔτι ἀφήσετε ἢ αὐτόνομον, ὥς ἐλέγετε; τὰδε μὲν εἴχομεν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν προτέρων συνθηκῶν καὶ περὶ τῶν πρὸς ὑμᾶς γενομένων. ^[5]

Lib 393 εἰ δὲ καὶ τούτων οὐκ ἀνέχεσθε, παρίεμεν ἅπαντα καί, ὃ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἐστὶ λοιπόν, ὀδυρόμεθα καὶ δεόμεθα. πολλὴ δ' ἡ ἱκεσία δι' ἀφθονίαν κακῶν· ὑπὲρ τε γὰρ πόλεως παρακαλοῦμεν ἀρχαίας, χρησιμοῖς μετὰ θεῶν συνωκισμένης, καὶ ὑπὲρ δόξης ἐπὶ μέγα προελθούσης καὶ ὀνόματος ἐπιφοιτήσαντος ἐπὶ τὴν γῆν ὅλην ὑπὲρ τε ἱερῶν τῶν ἐν αὐτῇ τοσῶνδε καὶ θεῶν οὐδὲν ἀδικούντων, οὓς μὴ πανηγύρεις ἀφέλησθε καὶ πομπὰς καὶ ἐορτὰς μηδὲ τοὺς τάφους τὰ ἐναγίσματα, οὐδὲν ὑμῖν ἔτι τῶν νεκρῶν ἐπιζημίῳ ὄντων. ^[5]

Lib 395 εἰ δὲ καὶ ἡμῶν ἐστὶν ἕλεος (φατὲ δὲ καὶ ἡμᾶς ἐλεεῖν, οἱ συγχωρεῖτε μετοικίσασθαι), φείσασθε πολιτικῆς ἐστίας, φείσασθε ἀγορᾶς, φείσασθε βουλαίας θεοῦ πάντων τε τῶν ἄλλων, ὅσα τοῖς ἔτι ζῶσι τερπνὰ καὶ τίμια.

Lib 396 τί γὰρ δὴ καὶ δέος ἐστὶν ὑμῖν ἔτι Καρχηδόνα, οἱ καὶ τὰς ναῦς ἔχετε ἡμῶν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἐπιφθόνους ἐλέφαντας; περὶ δὲ τῆς ἀνοικίσεως, εἴ τῳ δοκεῖ τοῦτο ἐς παρηγορίαν ἡμῖν προτίθεσθαι, ἔστι καὶ τόδε ἀμήχανον ἀνδράσιν ἐς ἡπείρον ἀνοικίσασθαι θαλασσοβιώτοις, ὧν ἄπειρον πλῆθος ἐργάζεται τὴν θάλασσαν.

Lib 398 δίδομεν δ' ὑμῖν ἀντίδοσιν αἰρετωτέραν ἡμῖν καὶ εὐκλεεστέραν ὑμῖν· τὴν μὲν πόλιν ἔατε τὴν οὐδενὸς ὑμῖν αἰτίαν, αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς, οὓς ἀνοικίζετε, εἰ θέλετε, διαχρήσασθε. οὕτω γὰρ ἀνθρώποις δόξετε χαλεπαίνειν, οὐχ ἱεροῖς καὶ θεοῖς καὶ τάφοις καὶ πόλει μηδὲν ἀδικούσῃ. δόξης δ' ἀγαθῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐφίεσθε, ὧ Ῥωμαῖοι, παρὰ πάντα ἔργα καὶ μετριοπάθειαν ἐν τοῖς εὐτυχήμασιν ἐπαγγέλλεσθε καὶ τοῦθ', οἷς ἂν αἰεὶ λάβητε, καταλογίζεσθε. ^[5]

Lib 400 μὴ δὴ, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσοι Καρχηδόνα ἔτι ἔχουσιν τε καὶ μὴ ποτε μνησικακήσαιεν ὑμῖν μηδὲ παισὶν ὑμετέροις, μὴ ἀγαθὴν δόξαν ὑμῶν αὐτῶν ἐν ἡμῖν πρώτοις διαβάλητε μηδὲ τοιῶνδε ἔργῳ τὴν εὐκλειαν ὑμῶν καταμιάνητε, χαλεπῶ μὲν ἐργασθῆναι, χαλεπῶ δὲ ἀκουσθῆναι παρὰ τε πρώτοις ὑμῖν ἐξ ἅπαντος τοῦ βίου γενησομένῳ. πόλεμοι γὰρ πολλοὶ μὲν Ἕλλησιν ἐγένοντο καὶ βαρβάροις, πολλοὶ δὲ ὑμῖν, ὧ Ῥωμαῖοι, πρὸς ἐτέρους· καὶ

- οὐδεὶς πω κατέσκαψε πόλιν χειράς τε πρὸ μάχης καθιεῖσαν καὶ ὄπλα καὶ τέκνα παραδοῦσαν καὶ εἴ τις ἔστιν εἰς ἀνθρώπους ἄλλη ζημία, καὶ ταύτην παθεῖν ὑπομένουσιν. ^[5]
- Lib 402 προφέροντες δ' ὑμῖν ὀρκίους θεοὺς καὶ τύχην ἀνθρωπεῖαν καὶ τὴν φοβερωτάτην τοῖς εὐτυχοῦσι Νέμεσιν δεόμεθα μήτε ἐς τὴν ὑμετέραν εὐπραγίαν ὑμᾶς ὑβρίσαι μήτε τὰς ἡμετέρας συμφορὰς ἐς ἀνήκεστον προαγαγεῖν, συγχωρήσαι δ', εἰ μὴ δίδετε τὴν πόλιν ἔχειν, ἔς γε τὴν σύγκλητον ἔτι πρεσβεῦσαι περὶ αὐτῆς καὶ δεηθῆναι. ^[5]
- Lib 403 βραχὺ δ' ὁρᾶτε τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, βάσανον μὲν ἡμῖν φέρον μακρὰν ἐν ὀλίγῳ διὰ τὴν τῶν ἐσομένων ἀμφιβολίαν· ὑμῖν δὲ τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἴσον, ἢ νῦν ἢ μετ' ὀλίγον τὰ δοκοῦντα δρᾶν, τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ φιλάνθρωπον ἐπιγίνεται." τοιαῦτα μὲν εἶπεν ὁ Βάννων, οἱ δὲ ὑπατοὶ δῆλοι μὲν ἦσαν ἐσκυθρωπαϊκότες παρὰ πάντα τὸν λόγον, ὅτι μὴδὲν ἐνδῶσουςιν αὐτοῖς, παυσαμένου δὲ ὁ Κηνσωρίνος ἔλεξεν· "περὶ μὲν ὧν ἡ σύγκλητος προσέταξεν, τί δεῖ πολλάκις λέγειν; προσέταξε γάρ, καὶ χρὴ γενέσθαι· οὐδὲ ἀναθέσθαι δυνάμεθα τὰ ἤδη κεκελευσμένα γενέσθαι. ^[5]
- Lib 405 ταῦτα δὲ εἰ μὲν ὡς ἐχθροῖς ἐπεκελεύομεν, ἔδει μόνον εἰπεῖν καὶ ποιεῖν ἀναγκάζειν· ἐπεὶ δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ, τάχα μὲν τι καὶ ἡμῶν, τὸ δὲ πλέον ὑμῶν, ὧ Καρχηδόνιοι, γίνεται, οὐκ ὀκνήσω καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑμῖν εἰπεῖν, ἣν δύνησθε πεισθῆναι μᾶλλον ἢ βιασθῆναι. ^[5]
- Lib 406 ἡ θάλασσα ὑμᾶς ἤδε, μεμνημένους τῆς ἐν αὐτῇ ποτε ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, ἀδικεῖν ἐπαίρει καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐς συμφορὰς περιφέρει. Σικελία τε γὰρ δι' αὐτὴν ἐπεχειρήσατε καὶ Σικελίαν ἀπωλέσατε· ἔς τε Ἰβηρίαν διεπλεύσατε καὶ Ἰβηρίαν ἀφήρησθε.
- Lib 407 ἔν τε ταῖς συνθήκαις ἐλήξεσθε τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ἡμετέρους μάλιστα, ἵνα λανθάνοιτε, κατεποντοῦτε, ἕως ἀλόντες ποινὴν ἡμῖν ἔδοτε Σαρδῶ. οὕτω καὶ Σαρδοὺς ἀφηρέθητε διὰ τὴν θάλασσαν, ἢ πέφυκε πείθειν ἅπαντας αἰεὶ τοῦ πλέονος ὀρέγεσθαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ταχυεργίαν. ^[5]
- Lib 408 ὁ καὶ Ἀθηναίους, ὅτε ἐγένοντο ναυτικοί, μάλιστα ηὔξησέ τε καὶ καθεῖλεν· ἔοικε γὰρ τὰ θαλάσσια τοῖς ἐμπορικοῖς κέρδεσιν, ἃ καὶ τὴν αὔξησιν ἔχει καὶ τὴν ἀπώλειαν ἀθρόαν.
- Lib 409 ἴστε γοῦν αὐτοὺς ἐκείνους, ὧν ἐπεμνήσθη, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸν Ἰόνιον ἐκτείνοντες ἐς Σικελίαν οὐ πρὶν ἀπέστησαν τῆς πλεονεξίας, πρὶν τὴν ἀρχὴν ἅπασαν ἀφαιρεθῆναι καὶ λιμένας καὶ ναῦς παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις καὶ φρουρὰν ἐνδέξασθαι τῇ πόλει καὶ τὰ τείχη σφῶν αὐτοὶ τὰ μακρὰ καθελεῖν καὶ σχεδὸν ἡπειρῶται τότε κάκεῖνοι γενέσθαι. ^[5]
- Lib 410 ὁ καὶ διέσωσεν ἐπὶ πλεῖστον αὐτούς· εὐσταθέστερος γάρ, ὧ Καρχηδόνιοι, ὁ ἐν ἡπείρῳ βίος, γεωργία καὶ ἡρεμία προσπονῶν· καὶ σμικρότερα μὲν ἴσως τὰ κέρδη, βεβαιότερα δὲ καὶ ἀκινδυνότερα καθάπαξ τὰ τῆς γεωργίας παρὰ τοὺς ἐμπόρους.
- Lib 411 ὅλως τέ μοι δοκεῖ πόλις ἡ μὲν ἐν τῇ θαλάσσει ναῦς τις εἶναι μᾶλλον ἢ γῆ, πολὺν τὸν σάλον τῶν πραγμάτων ἔχουσα καὶ τὰς μεταβολάς, ἡ δὲ ἐν τῷ μεσογείῳ καρποῦσθαι τὸ ἀκίνδυνον ὡς ἐν γῇ.
- Lib 412 διὰ τοῦτ' ἄρα καὶ τὰ πάλαι βασιλεία ὡς ἐπίπαν ἦν ἐν μέσῳ, καὶ ἀπὸ τοῦδε μέγιστα ἐγένοντο τὰ Μήδων καὶ Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ ἐτέρων.
- Lib 413 ἀλλὰ βασιλικῶν μὲν ὑποδειγμάτων παύομαι, οὐδὲν ὑμῖν ἔτι διαφερόντων· ἐς δὲ τὴν ὑμετέραν Λιβύην ἀπίδετε, ὅσαι μεσόγειοι πόλεις ἀκινδύνως βιοῦσιν.
- Lib 414 ὧν ἥς ἂν ἐθέλητε, γείτονες ἔσεσθε, ἵνα τὴν ἐρεθίζουσιν ὑμᾶς ὄψιν τε καὶ μνήμην ἀφῆτε τῶν νῦν ἐνοχλούντων κακῶν, ὅταν ἐς τὴν θάλασσαν κενὴν σκαφῶν ἀφορῶντες ἀναμιμνήσκησθε τοῦ πλήθους ὧν εἴχετε νεῶν, καὶ λαφύρων ὧν ἐφέρετε, καὶ ἐς οἷους γε τοὺς λιμένας κατήγεσθε σοβαροὶ καὶ τὰ νεώρια καὶ τὰ τῶν σκευῶν ταμιεῖα ἐνεπίμπλατε. ^[5]
- Lib 415

τί δὲ αἱ ἐν τοῖς τείχεσιν ὑποδοχαὶ στρατοπέδων τε καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων; τί δὲ θησαυροὶ τούτοις παρῳκοδομημένοι; τί ταῦτα μνημεῖα ὑμῖν ἐστίν; ἢ τί ἄλλο πλὴν ὁδύνη καὶ ἐρέθισμα ἐπανελεῖν ἐς αὐτά, εἴ ποτε δύνασθε; πάθος ἐστὶν ἀνθρώπειον τοῖς μεμνημένοις τῆς ποτὲ τύχης ἐλπίζειν τὴν τύχην ἐπανελεύσεσθαι, φάρμακον δὲ κακῶν ἀκεστήριον λήθη, ἧς οὐκ ἔνι μετασχεῖν ὑμῖν, ἢν μὴ τὴν ὄψιν ἀπόθησθε. ^[5]

Lib 416 καὶ τούτου σαφέστατος ἔλεγχος, ὅτι πολλάκις συγγνώμης καὶ συνθηκῶν τυχόντες παρεσπονδήσατε. εἰ μὲν οὖν ἔτι τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθε καὶ δυσμεναίνετε ἡμῖν ὡς ἀφρημένοι καὶ καιροφυλακεῖτε, δεῖ τῆσδε τῆς πόλεως ὑμῖν καὶ λιμένων τοιῶνδε καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν ἐς στρατοπέδου τρόπον εἰργασμένων. ^[5]

Lib 417 καὶ τί ἔτι φειδόμεθα ἐχθρῶν εἰλημμένων; εἰ δὲ τῆς μὲν ἀρχῆς ἀπέστητε καθαρῶς, οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, μόνα δ' ἐξήρησθε Λιβύης ἃ ἔχετε, καὶ τάδε ἀπροφασίστως συνέθεσθε ἡμῖν, φέρετε καὶ ἔργῳ ταῦτ' ἐπιδείξατε, ἐς μὲν Λιβύην, ἢν ἔχετε, ἀνοικισάμενοι, τῆς δὲ θαλάσσης ἐκστάντες, ἧς ἀπέστητε. ^[5]

Lib 418 μὴδ' ὑποκρίνεσθε ἐλεεῖν ἱερὰ καὶ ἐστίας καὶ ἀγορὰς καὶ τάφους· ὧν τάφοι μὲν ἔστων ἀκίνητοι, καὶ ἐναγίζετε αὐτοῖς ἐπερχόμενοι καὶ τοῖς ἱεροῖς, θύειν εἰ θέλετε, ἐπιόντες, τὰ δὲ λοιπὰ κατέλωμεν. οὐ γὰρ καὶ νεωρίοις θύετε οὐδ' ἐναγίζετε τείχεσιν.

Lib 419 ἐστίας δὲ καὶ ἱερὰ ἄλλα καὶ ἀγορὰς ἔνι καὶ μετελθόντας ἐργάσασθαι, καὶ ταχὺ κάκεῖνα ὑμῖν ἔσται πάτρια, ὧ λόγῳ καὶ τὰ ἐν Τύρῳ καταλιπόντες ἠλλάξασθε Λιβύην τὰ τε ἐπίκτητα ὑμῖν τότε γενόμενα νῦν πάτρια τίθεσθε. βραχεῖ τε λόγῳ μάθοιτε ἄν, ὡς οὐχ ὑπὸ δυσμενείας, ἀλλ' ἐπὶ βεβαίῳ τε ὁμονοίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ κοινῇ τάδε προστάσσομεν, εἰ ἀναμνησθεῖτε, ὅτι καὶ Ἄλβην ἡμεῖς, οὐκ ἐχθράν, ἀλλὰ μητρόπολιν οὖσαν, οὐδὲ δυσμεναίνοντες, ἀλλ' ὡς ἄποικοι προτιμῶντες, ἐπὶ συμφέροντι κοινῷ μετῴκισαμεν ἐς Ῥώμην, καὶ ἐλυσιτέλησεν ἀμφοτέροις. ^[5]

Lib 421 ἀλλ' εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἔτι χειρώνακτες πολλοὶ θαλασσοβίωτοι. καὶ τούτου πεφροντίκαμεν, ὡς ἂν εὐκόλως ἐπιμινύοισθε τῇ θαλάσῃ καὶ τὴν τῶν ωραίων διάθεσιν τε καὶ ἀντίληψιν ἔχοιτε εὐμαρῇ· οὐ γὰρ μακρὰν ὑμᾶς ἀπὸ θαλάσσης, ἀλλ' ὀγδοήκοντα σταδίους ἀναδραμεῖν κελεύομεν. ἡμεῖς δ' οἱ ταῦτα προστάσσοντες ὑμῖν ἑκατὸν τῆς θαλάσσης ἀπέχομεν. χωρίον δὲ ὑμῖν δίδομεν, ὃ θέλετε, ἐπιλέξασθαι καὶ μετελθοῦσιν αὐτονόμοις εἶναι. ^[5]

Lib 422 τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ προυλέγομεν, αὐτόνομον ἐάσειν Καρχηδόνα, εἰ πείθοιτο ἡμῖν· Καρχηδόνα γὰρ ὑμᾶς, οὐ τὸ ἔδαφος ἡγούμεθα.” τοσαῦτα εἰπὼν ὁ Κηνσῳρῖνος ἡσύχασε.

Lib 423 καὶ τῶν Καρχηδονίων ὑπ' ἐκπλήξεως οὐδὲν ἀποκριναμένων ἐπεῖπεν· “ἃ μὲν ἔδει πείθοντα καὶ παρηγοροῦντα εἰπεῖν, εἴρηται· τὸ δὲ πρόσταγμα τῆς βουλῆς δεῖ γενέσθαι καὶ αὐτίκα γενέσθαι. ἅπιτε οὖν· ἐστὲ γὰρ ἔτι πρέσβεις.” ὃ μὲν εἶπεν οὕτως, οἱ δ' ἐξωθούμενοι πρὸς τῶν ὑπηρετῶν καὶ τὸ μέλλον ὑπὸ Καρχηδονίων ἔσεσθαι προορῶντες ᾗτησαν αὐθις εἰπεῖν. ^[5]

Lib 424 καὶ εἰσαχθέντες ἔφασαν· “τὸ μὲν ἀπαραίτητον τοῦ κελεύσματος ὀρώμεν· οὐ γὰρ οὐδὲ πρεσβεῦσαι δίδοτε ἐς Ῥώμην. ἡμεῖς δ' ἐπανελεύσεσθαι μὲν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐλπίζομεν, ἀλλ' ὑπὸ Καρχηδονίων ἔτι λέγοντες ἀπολεῖσθαι· δεόμεθα δ' ὑμῶν, οὐχ ὑπὲρ ἐαυτῶν (ἐσμέν γὰρ πάντα παθεῖν ἔτοιμοι), ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς ἔτι Καρχηδόνας, εἰ δύναιτο καταπλαγεῖσα τὰς συμφορὰς ὑποστῆναι· περιστήσατε αὐτῇ τὰς ναῦς, ἕως ὁδεύοντες ἅπιμεν, ἵνα καὶ θεωροῦντες καὶ ἀκούοντες ὧν προσετάξατε, ἐνέγκωσιν, ἂν ἄρα δύνωνται. ^[5]

Lib 425 ἐς τοῦτο δ' ἡμῖν ἀνάγκης ἀφίεται καὶ τύχης, ὡς αὐτοὶ παρακαλεῖν ὑμᾶς τὰς ναῦς ἐπάγειν ἐπὶ τὴν πατρίδα.

Lib 426 ” οἱ μὲν δὴ τοσαῦτα εἰπόντες ἀπῆσαν, καὶ ὁ Κηνσῳρῖνος πεντήρεσιν εἴκοσι παραπλεύσας ἀνεκώχευε παρὰ τὴν πόλιν· τῶν δὲ πρέσβων οἱ μὲν ἐκ τῆς ὁδοῦ διεδίδρασκον, οἱ δὲ πλέονες ἐπορεύοντο σιγῇ. Καρχηδόνιοι δὲ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐς τοὺς πρέσβεις, ὁπότε ἤξουσιν,

- ἀφεώρων καὶ βραδύνουσιν αὐτοῖς ἤχθοντο καὶ τὰς κόμας ἐτίλλοντο· οἱ δ' ὑπὴντων ἔτι
προσιούσιν, οὐκ ἀναμένοντες, ἀλλ' ἐπειγόμενοι μαθεῖν. ^[5]
- Lib 428 σκυθρωπούς δὲ ὀρώντες ἐτύπτοντο τὰ μέτωπα καὶ διηρώτων, οἱ μὲν ὁμοῦ πάντας, οἱ δ'
ἕκαστον, ὥς εἶχεν ἕκαστός τις φιλίας ἢ γνώσεως ἐς αὐτόν, ἐπιστρέφων τε καὶ πυνθανόμενος.
ὥς δὲ οὐδεὶς ἀπεκρίνετο, ἀνώμωζον ὥς ἐπ' ὀλέθρῳ σαφεῖ.
- Lib 429 καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους ἀκούοντες συνανώμωζον αὐτοῖς, οὐκ εἰδότες μὲν οὐδέν, ὥς δ' ἐπὶ σαφεῖ
καὶ μεγάλῳ κακῷ. περὶ δὲ τὰς πύλας ὀλίγου μὲν αὐτοὺς καὶ συνεπάτουν, ἐπιπίπτοντες ἄθροοι,
ὀλίγου δὲ καὶ διέσπασαν, εἰ μὴ τοσόνδε ἔφασαν, ὅτι χρητὴ γερουσία πρότερον ἐντυχεῖν. ^[5]
- Lib 430 τότε γὰρ οἱ μὲν δίσταντο αὐτοῖς, οἱ δὲ καὶ ὠδοποιοῦν ἐπιθυμία τοῦ θάσσον μαθεῖν. ὥς δὲ ἐς τὸ
βουλευτήριον εἰσῆλθον, ἡ μὲν γερουσία τοὺς ἄλλους μετεστήσατο καὶ μόνοι συνήδρευον ἐφ'
ἑαυτῶν, τὸ δὲ πλῆθος ἔξω περιεστήκεσαν.
- Lib 431 οἱ δὲ πρέσβεις ἀπήγγελλον πρῶτα μὲν τὸ κέλευσμα τῶν ὑπάτων· καὶ εὐθὺς ἦν βοή τῆς
γερουσίας, καὶ ὁ δῆμος ἔξω συνεβόα. ὥς δὲ ἐπῆγον οἱ πρέσβεις, ὅσα ἀντέλεξαν
δικαιολογούμενοι καὶ δεόμενοι καὶ ἐς Ῥώμην πρεσβεῦσαι παραιτούμενοι, αὐθις ἦν τῆς βουλῆς
σιγὴ βαθεῖα, τὸ τέλος μαθεῖν περιμενούσης, καὶ ὁ δῆμος αὐτῇ συνεσιώπα. ^[5]
- Lib 432 ὥς δὲ ἔμαθον, ὅτι μὴδὲ πρεσβεῦειν ἐπέτρεψαν, ἡλάλαξαν ἐξαίσιον ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ δῆμος
ἐσέδραμεν ἐς αὐτούς. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἦν οἷστρος ἄλογός τε καὶ μανιώδης, οἷον ἐν τοῖς βακχείοις
πάθεισί φασι τὰς μαινάδας ἀλλόκοτα καινουργεῖν.
- Lib 433 οἱ μὲν τῶν βουλευτῶν τοὺς περὶ τῶν ὁμήρων ἐσηγησαμένους ὥς ἐξάρχους τῆς ἐνέδρας
ἠκίζοντο καὶ διέσπων, οἱ δὲ τοὺς συμβουλευσάντας περὶ τῶν ὅπλων. οἱ δὲ τοὺς πρέσβεις
κατέλευον ὥς κακῶν ἀγγέλους, οἱ δὲ καὶ περιέσυρον ἀνὰ τὴν πόλιν. ἕτεροι δὲ τοὺς Ἰταλοὺς, οἱ
ἔτι παρ' αὐτοῖς ὥς ἐν αἰφνιδίῳ καὶ ἀκηρύκτῳ κακῷ ἦσαν, ἐλυμαίνοντο ποικίλως, ἐπιλέγοντες
ὁμήρων πέρι καὶ ὅπλων καὶ ἀπάτης ἀμύνεσθαι. ^[5]
- Lib 435 οἰμωγῆς τε ἅμα καὶ ὀργῆς καὶ δέους καὶ ἀπειλῆς ἡ πόλις ἐνεπέπληστο, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς
ἀνεκάλουν τὰ φίλτατα καὶ ἐς τὰ ἱερὰ ὥς ἐς ἄστυα κατέφευγον καὶ τοὺς θεοὺς ὠνείδιζον ὥς
οὐδὲ σφίσι αὐτοῖς ἐπικουρῆσαι δυναμένους.
- Lib 436 ἕτεροι δὲ ἐς τὰς ὀπλοθήκας ἰόντες ἔκλαιον, ὀρώντες κενάς· οἱ δ' ἐς τὰ νεώρια καταθέοντες
ὠδύροντο τὰς ναῦς ὥς ἀπίστοις ἀνδράσιν ἐκδεδομένας. καὶ τὰ ὀνόματά τινες τῶν ἐλεφάντων
ἀνεκάλουν ὥς ἔτι παρόντων τοὺς τε προγόνους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλοιδόρουν, ὥς δέον μῆτε
ναῦς μῆτε ἐλέφαντας μῆτε ὁμήρους μῆτε τὰ ὅπλα παραδόντας ἀποθανεῖν σὺν τῇ πατρίδι
ὥπλισμένη. ^[5]
- Lib 437 μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐς ὀργὴν ἀνέκαιον αἱ μητέρες αἱ τῶν ὁμήρων, οἷά τινες ἐκ τραγωδίας
ἐρινύες ἐντυγχάνουσαι μετ' ὀλολυγῆς ἐκάστῳ καὶ τὴν ἑκδοσιν τῶν παίδων προφέρουσαι καὶ
τὴν ἑαυτῶν ἀπόρρησιν· ἐπεγέλων τε αὐτοῖς ὥς θεῶν ἀμυνομένων αὐτοὺς ἀντὶ τῶν παίδων. ^[5]
- Lib 438 ὀλίγον δ' ὅσον ἐσωφρόνει, τὰς πύλας ἀπέκλειε καὶ τὸ τεῖχος λίθων ἀντὶ καταπελτῶν ἐπλήρουν.
ἡ δὲ βουλὴ πολεμεῖν μὲν ἐψηφίσατο αὐτῆς ἡμέρας καὶ τοὺς δούλους ἐκήρυξεν ἐλευθέρους
εἶναι, στρατηγούς δὲ εἵλοντο τῶν μὲν ἔξω πράξεων Ἀσρούβαν, ᾧ θάνατος ἐπικήρυκτος ἦν,
ἔχοντα δισμυρίων ἥδη σύνοδον ἀνδρῶν· καὶ τις ἐξέτρεχεν αὐτοῦ δεησόμενος μὴ μνησικακῆσαι
τῇ πατρίδι ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ μὴδέ, ὣν ὑπ' ἀνάγκης ἡδικήθη Ῥωμαίων δέει, νῦν ἀναφέρειν.
^[5]
- Lib 439 ἐντὸς δὲ τειχῶν ἡρέθη στρατηγὸς ἕτερος Ἀσρούβας, θυγατριδοῦς Μασσανάσσου.
- Lib 440

ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς τοὺς ὑπάτους, αἰτοῦντες αὖθις ἡμερῶν τριάκοντα ἀνοχάς, ἵνα πρεσβεύσειαν ἐς Ῥώμην. ἀποτυχόντες δὲ καὶ τότε, ἐπὶ θαυμαστῆς ἐγίγνοντο μεταβολῆς τε καὶ τόλμης ὁτιοῦν παθεῖν μᾶλλον ἢ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν.

Lib 441 ταχὺ δὲ καὶ θάρσους ἐκ τῆς μεταβολῆς ἐπίμπλαντο. καὶ δημιουργεῖα μὲν τὰ δημόσια τεμένη καὶ ἱερὰ πάντα καὶ εἴ τι ἄλλο εὐρύχωρον ἦν, ἐγένετο· εἰργάζοντο δὲ ὁμοῦ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἡμέρας τε καὶ νυκτός, [μὴ] ἀναπαυόμενοι καὶ σῆτον αἰρούμενοι παρὰ μέρος, ἐπὶ ὄρω τακτῶ, θυρεοὺς ἑκατὸν ἡμέρας ἐκάστης καὶ ξίφη τριακόσια καὶ καταπελτικὰ βέλη χίλια, σαύνια δὲ καὶ λόγχας πεντακοσίας καὶ καταπέλτας, ὅσους δυνηθεῖεν. ἐς δὲ τὰς ἐπιτάσεις αὐτῶν ἀπέκειραν τὰς γυναῖκας τριχῶν ἐτέρων ἀπορία. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ σπουδῆς καὶ παρασκευῆς ἦσαν, οἱ δ' ὕπατοι τάχα μὲν τι καὶ ὄκνω, μὴ εὐθὺς ἐπιχειρεῖν ἐς ἔργον ἀλλόκοτον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πόλιν ἄνοπλον οὖσαν λήψεσθαι κατὰ κράτος, ὅτε θέλοιεν, ἡγούμενοι, διέμελλον ἔτι καὶ ἐνδῶσειν αὐτοὺς ἐνόμιζον ἐκ τῆς ἀπορίας, οἷον ἐν τοῖς δυσχερέσι γίνεσθαι φιλεῖ, εὐθὺς μὲν ἀντιλέγειν, προϊόντος δὲ χρόνου. ^[5]

Lib 442 καὶ λογισμοῦ φόβον ἄπτεσθαι τῶν ἀπειθούντων.

Lib 443 ἃ καὶ τῶν Καρχηδονίων τις αὐτῶν, εἰκάσας σφῶν ἤδη τὸ δέος ἄπτεσθαι, ἐτόλμησεν ὥς ἐπὶ δὴ τι ἄλλο παρελθὼν ἐς τὸ μέσον εἰπεῖν, ὅτι χρή τῶν κακῶν ἐπιλέγεσθαι τὰ μετριώτερα, ὄντας ἀνόπλους· οὕτω σαφῶς εἰπόντα τὴν γνώμην. ^[5]

Lib 444 .. Μασσανάσσης δὲ ἤχθετο Ῥωμαίοις καὶ ἔφερε βαρέως, ὅτι τὴν Καρχηδονίων δύναμιν αὐτὸς ἐς γόνυ βαλὼν ἄλλους ἑώρα τῷ ἐπιγράμματι αὐτῆς ἐπιτρέχοντάς τε καὶ οὐ κοινώσαντας αὐτῷ, πρὶν ἐπελθεῖν, ὥς ἐν τοῖς πάλαι πολέμοις ἐποιοῦν.

Lib 445 ὅμως δ' αὐτοῦ τῶν ὑπάτων ἀποπειρωμένων καὶ καλούντων ἐπὶ συμμαχίαν ἔφη τὴν συμμαχίαν πέμψειν, ὅταν αἰσθηται δεομένων. καὶ μετ' οὐ πολὺ πέμψας ἤρετο, εἴ τινος ἤδη δέονται. οἱ δὲ οὐ φέροντες αὐτοῦ τὸ σοβαρόν, ἤδη δὲ τι καὶ ἀπιστοῦντες ὥς δυσμεναίνοντι ἀπεκρίναντο προσπέμψειν, ὅτε δεηθεῖεν. ^[5]

Lib 446 περὶ δὲ ἀγορᾶς τῷ στρατῷ καὶ πάνυ ἐφρόντιζον, ἐκ μόνης ἔχοντες Ἀδρυμητοῦ καὶ Λέπτεως καὶ Θάψου καὶ Ἰτύκης καὶ Ἀχόλλης· τὰ γὰρ δὴ λοιπὰ Λιβύης ἦν ἔτι πάντα ὑπὸ Ἀσρούβα, ὅθεν ἐκεῖνος ἀγορὰν ἐς Καρχηδόνα ἔπεμπε. ὀλίγων δ' ἐς ταῦτα διατριφθεισῶν ἡμερῶν οἱ μὲν ὕπατοι προσήεσαν ἅμφω τῇ πόλει τῶν Καρχηδονίων, ἐς μάχην ἐσκευασμένοι, καὶ ἐπεχείρουν. ^[5]

Lib 448 ἦν δὲ ἡ πόλις ἐν μυχῷ κόλπου μεγίστου, χερρονήσῳ τι μάλιστα προσεοικυῖα· αὐχὴν γὰρ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἡπείρου διεῖργεν, εὖρος ὦν πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων.

Lib 449 ἀπὸ δὲ τοῦ αὐχένος ταινία στενὴ καὶ ἐπιμήκης, ἡμισταδίου μάλιστα τὸ πλάτος, ἐπὶ δυσμὰς ἐχώρει, μέση λίμνης τε καὶ τῆς θαλάσσης ... ἀπλῶ τείχει περίκρημνα ὄντα, τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐς ἡπειρον, ἔνθα καὶ ἡ Βύρσα ἦν, ἐπὶ τοῦ αὐχένος, τριπλῶ τείχει. ^[5]

Lib 450 τούτων δ' ἕκαστον ἦν ὕψος μὲν πηχῶν τριάκοντα, χωρὶς ἐπάλξεων τε καὶ πύργων, οἱ ἐκ διπλέθρου διαστήματος αὐτοῖς τετρώροφοι περιέκειντο, βάθος δὲ ποδῶν τριάκοντα, διώροφον δ' ἦν ἑκάστου τείχους τὸ ὕψος, καὶ ἐν αὐτῷ, κοίλῳ τε ὄντι καὶ στεγανῷ, κάτω μὲν ἐστάθμευον ἐλέφαντες τριακόσιοι, καὶ θησαυροὶ παρέκειντο αὐτοῖς τῶν τροφῶν, ἵπποστάσια δ' ὑπὲρ αὐτοὺς ἦν τετρακισχιλίοις ἵπποις καὶ ταμιεῖα χιλοῦ τε καὶ κριθῆς ἀνδράσιν τε καταγωγαί, πεζοῖς μὲν ἐς δισμυρίους, ἵππεῦσι δὲ ἐς τετρακισχιλίους. τοσὴδε παρασκευὴ πολέμου διετέτακτο σταθμεύειν ἐν τοῖς τείχεσι μόνους. γωνία δ', ἡ παρὰ τὴν γλῶσσαν ἐκ τοῦδε τοῦ τείχους ἐπὶ τοὺς λιμένας περιέκαμπτεν, ἀσθενὴς ἦν μόνη καὶ ταπεινὴ καὶ ἡμέλητο ἐξ ἀρχῆς. ^[10]

Lib 452

οἱ δὲ λιμένες ἐς ἀλλήλους διεπλέοντο, καὶ ἔσπλους ἐκ πελάγους ἐς αὐτοὺς ἦν εἰς εὖρος ποδῶν ἑβδομήκοντα, ὃν ἀλύσεσιν ἀπέκλειον σιδηραῖς. ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἐμπόροις ἀνεῖτο, καὶ πείσματα ἦν ἐν αὐτῷ πυκνὰ καὶ ποικίλα· τοῦ δ' ἐντὸς ἐν μέσῳ νῆσος ἦν, καὶ κρηπίσι μεγάλαις ἢ τε νῆσος καὶ ὁ λιμὴν διείληπτο. ^[5]

Lib 453 νεωρίων τε ἔγεμον αἱ κρηπίδες αἶδε ἐς ναῦς διακοσίας καὶ εἴκοσι πεπονημένων καὶ ταμιείων ἐπὶ τοῖς νεωρίοις ἐς τριηριτικά σκευή. κίονες δ' ἐκάστου νεωσοίκου προῦχον Ἴωνικοὶ δύο, ἐς εἰκόνα στοᾶς τὴν ὄψιν τοῦ τε λιμένος καὶ τῆς νήσου περιφέροντες. ^[5]

Lib 454 ἐπὶ δὲ τῆς νήσου σκηνὴ πεποιήτο τῷ ναυάρχῳ, ὅθεν ἔδει καὶ τὸν σαλπικτὴν σημαίνειν καὶ τὸν κήρυκα προλέγειν καὶ τὸν ναύαρχον ἐφορᾶν. ἔκειτο δ' ἡ νῆσος κατὰ τὸν ἔσπλουν καὶ ἀνετέτατο ἰσχυρῶς, ἵνα ὁ τε ναύαρχος τὰ ἐκ πελάγους πάντα ἐφορᾷ καὶ τοῖς ἐπιπλέουσιν ἀφανῆς ἢ τῶν ἔνδον ἢ ὄψις ἢ ἀκριβής. ^[5]

Lib 455 οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἐσπλεύσασιν ἐμπόροις εὐθύς ἦν τὰ νεώρια σύνοπτα· τεῖχος τε γὰρ αὐτοῖς διπλοῦν περιέκειτο καὶ πύλαι, αἱ τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τοῦ πρώτου λιμένος ἐς τὴν πόλιν ἐσέφερον, οὐ διερχομένους τὰ νεώρια. οὕτω μὲν εἶχεν ἡ πόλις ἡ Καρχηδονίων ἢ τότε, οἱ δ' ὕπατοι διελόμενοι τὸ ἔργον ἦσαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, Μανίλιος μὲν ἀπὸ τῆς ἡπείρου κατὰ τὸν αὐχένα, ἐγχώσων τε τὴν τάφρον καὶ βραχὺ ἐπιτείχισμα τὸ ἐπ' αὐτῇ βιασόμενος καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ ὑψηλὰ τεῖχη· Κησωρίνος δὲ κλίμακας ἔκ τε γῆς καὶ νεῶν ἐπέφερε κατὰ τὴν εὐτελῆ τοῦ τεύχους γωνίαν. ^[5]

Lib 457 ἄμφω δ' ὡς ἀνόπλων κατεφρόνουν, ἕως ἐντυχόντες ὅπλοις τε καινοῖς καὶ ἀνδρῶν προθυμίᾳ παραλόγῳ κατεπλάγησαν καὶ ὑπεχώρουν. καὶ εὐθύς αὐτοῖς τοῦτο πρῶτον ἀντεκεκρούκει, ἐλπίσασιν ἀμαχεῖ λήψεσθαι τὴν πόλιν.

Lib 458 ὡς δὲ καὶ αὐθις ἐπεχείρουν καὶ αὐθις ἀπετύγχανον, τὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων φρονήματα ἐπῆρτο, οἱ δ' ὕπατοι δεδιότες Ἀσρούβαν ὀπισθεν σφῶν ὑπὲρ τὴν λίμνην οὐκ ἐκ μακροῦ διαστήματος ἐστρατοπεδευμένον ὠχύρουν καὶ αὐτοὶ δύο στρατόπεδα, Κησωρίνος μὲν ἐπὶ τῆς λίμνης ὑπὸ τοῖς τεύχεσι τῶν πολεμίων, Μανίλιος δ' ἐν τῷ αὐχένι τῆς ἐς τὴν ἡπειρον ὁδοῦ. ^[5]

Lib 459 ὡς δὲ αὐτοῖς ἐγήγερτο τὰ στρατόπεδα, ὁ Κησωρίνος ἐπὶ ὕλῃ ἐς μηχανὰς διέπλευσεν διὰ τῆς λίμνης· καὶ ἀπέβαλεν ὑλοτόμων ἐς πεντακοσίους ἄνδρας ὅπλα τε πολλά, Ἰμίλκωνος αἰφνίδιον αὐτῷ, τοῦ Καρχηδονίων ἱπάρχου, προσπεσόντος, ᾧ Φαμέας ἐπώνυμον ἦν. κομίσας δ' ὁμῶς τινὰ ὕλην μηχανὰς ἐποίησεν καὶ κλίμακας. καὶ ἄλιν ἐπεχείρουν ἄμφω τῇ πόλει καὶ ἀπετύγχανον ὁμοίως. ^[5]

Lib 460 Μανίλιος μὲν οὖν μικρὸν ἔτι προσκαμῶν καὶ μόλις τι τοῦ προτειχίσματος καταβαλὼν ἀπέγνω μηδὲ ἐπιχειρεῖν ἔτι ταύτῃ· Κησωρίνος δὲ χώσας τι τῆς λίμνης παρὰ τὴν ταινίαν, ἵνα εὐρύτερον εἴη, δύο μηχανὰς κριοφόρους ἐπῆγε μεγάλας, τὴν μὲν ὠθουμένην ἑξακισχιλίους πεζοῖς, ἡγουμένων τῶν χιλιάρχων, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν ἐρετῶν, ἡγουμένων καὶ τοῖσδε ναυάρχων. ^[5]

Lib 462 φιλονεικίας δ', ὡς ἐν ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ ἔργῳ, τοῖς τε ὑπηρεταῖς καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν γενομένης συνέπεσέ τι τοῦ τεύχους, καὶ τὰ ἐντὸς ἤδη κατεφαίνετο. Καρχηδόνιοι δὲ καὶ ὡς αὐτοὺς ἀπώσάμενοι τὰ πεσόντα νυκτὸς ᾤκοδόμουν.

Lib 463 οὐκ ἀρκούσης δ' ἐς τὸ ἔργον αὐτοῖς τῆς νυκτός, δεδιότες περὶ τῷ ἤδη γεγονότι, μὴ καὶ τοῦτο μεθ' ἡμέραν αἱ Ῥωμαίων μηχαναὶ νεότευκτον καὶ ὑγρὸν ἔτι καταβάλοιεν, ἐξέδραμον ἐπὶ τὰ μηχανήματα τῶν πολεμίων, οἱ μὲν σὺν ὅπλοις, οἱ δὲ γυμνοὶ λαμπάδας ἡμμένας ἔχοντες, καὶ ἐνέπρησαν μὲν οὐχ ὅλα (οὐ γὰρ ἔφθασαν Ῥωμαίων ἐπιδραμόντων), ἀχρεῖα δ' ὅλα ποιήσαντες ἀνεχώρουν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ῥωμαίοις ἐπέπεσεν ὁρμὴ διὰ τοῦ πεσόντος οὐπω τελέως ἐγγεγερμένου βιάσασθαι καὶ ἐσδραμεῖν· καὶ γάρ τι πεδίον ἐντὸς ἐφαίνετο εὐφυὲς ἐς μάχην, ἐν ᾧ τοὺς ἐνόπλους ἔστησαν οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ μετώπου, τοὺς δ' ἀνόπλους αὐτοῖς ἐπέταξαν σὺν

λίθοις ὀπίσω καὶ ξύλοις ἑτέρους τε πολλοὺς διαθέντες ἐπὶ τῶν περικειμένων οἰκιῶν ἀνέμενον τοὺς ἐπερχομένους ἐσδραμεῖν. ^[5]

Lib 464 οἱ δ' ἔτι μᾶλλον ἠρεθίζοντο ὥς ὑπὸ γυμνῶν ἀνδρῶν καταφρονούμενοι καὶ θρασέως ἐπεπήδων.

Lib 465 Σκιπίων δέ, ὃς μετ' ὀλίγον εἶλεν Καρχηδόνα καὶ παρὰ τοῦτο Ἀφρικανὸς ἐπεκλήθη, χιλιάρχων τότε ὥκνει καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λόχους ἐς πολλὰ διελὼν καὶ στήσας ἐκ διαστήματος ἐπὶ τοῦ τειχίου κατιέναι μὲν εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἶα, τοὺς δὲ ἐσελθόντας ἐξωθουμένους ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων πάντοθεν αὐτοῖς ἐπιπεσόντων ὑπεδέχετο καὶ περιέσωζεν. καὶ τοῦτο πρῶτον αὐτὸν ἐπὶ δόξης ἐποίησεν, εὐβουλότερον τοῦ στρατηγοῦ φανέντα. κυνὸς δ' ἦν ἐπιτολή, καὶ τὸ Κηνσωρίνου στρατόπεδον ἐνόσει, σταθμεῦον ἐπὶ λίμνῃ σταθεροῦ καὶ βαρέος ὕδατος καὶ ὑπὸ τείχεσι μεγίστοις, οὐ καταπνεόμενον ἐκ τῆς θαλάσσης. ^[5]

Lib 466 ὅθεν ὁ Κηνσωρίνος ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς λίμνης μετεστρατοπέδευσεν.

Lib 467 καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, ὅτε γίγνοιτο πνεῦμα ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἐπίφορον, σκάφας φρυγάνων καὶ στυππίου εἶλκον ὑπὸ τοῖς τείχεσιν, οὐ καθορώμενοι τοῖς πολεμίοις, ἀπὸ κάλων· εἰ δὲ ἐπικάμπτοντες ἔμελλον γενήσεσθαι καταφανεῖς, θεῖον αὐταῖς καὶ πίσσαν ἐπιχέοντες ἀνέτεινον τὰ ἱστία καὶ πλήσαντες ἀνέμου πῦρ ἐνέβαλον ἐς τὰ σκάφη. τὰ δὲ τῷ τε ἀνέμῳ καὶ τῇ ῥοπῇ τοῦ πυρὸς ἐς τὰς Ῥωμαίων ναῦς ἐωθεῖτο καὶ ἐλυμαίνετο καὶ ὀλίγου τὸν στόλον κατέφλεξεν. ^[5]

Lib 468 μετὰ δὲ οὐ πολὺ Κηνσωρίνος μὲν ἐς Ῥώμην ὥχετο ἀρχαιρεσιάσων, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τῷ Μανιλίῳ θρασύτερον ἐπέκειντο· καὶ νυκτός, οἱ μὲν ὅπλα ἔχοντες, οἱ δὲ γυμνοί, σανίδας φέροντες ἐπετίθεσαν τῇ κατὰ σφᾶς τάφρῳ τοῦ Μανιλίου, καὶ τὸ χαράκωμα διέσπων. ^[5]

Lib 469 ἀπορουμένων δὲ ὥς ἐν νυκτὶ τῶν ἔνδον ὁ Σκιπίων ἐξέδραμεν σὺν ἱππεῦσιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου κατὰ πύλας ἄλλας, ἔνθα οὐδεὶς πόλεμος, καὶ περιδραμὼν τοὺς Καρχηδονίους κατεφόβησεν. οἱ δὲ ἀνεχώρουν ἐς τὴν πόλιν. καὶ δεύτερον ὁ Σκιπίων ἐδόκει τῷδε τῷ ἔργῳ περισῶσαι Ῥωμαίους, ἐν νυκτὶ θορυβουμένους. ὁ δὲ Μανίλιος τὸ μὲν στρατόπεδον ἔτι μᾶλλον ὠχύρου, τεῖχος τε ἀντὶ χάρακος αὐτῷ περιτιθεὶς καὶ ἐπίνειον φρούριον ἐγείρων ἐπὶ τῆς θαλάσσης διὰ τὴν καταπλέουσαν ἀγοράν· τραπεῖς δ' ἐς τὰ μεσόγαια μυρίοις πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι δισχιλίοις τὴν χώραν ἐπόρθει, ξυλευόμενός τε καὶ χορτολογῶν καὶ ἀγορὰν συλλέγων· ἡγεῖτο δ' αἰεὶ τῶν προνομευόντων χιλιάρχος ἕτερος παρ' ἑτερον. ^[5]

Lib 471 καὶ Φαμέας, ὁ ἵππαρχος ὁ τῶν Λιβύων, νέος τε ὢν ἔτι καὶ θρασύτερος ἐς μάχας, καὶ ἵπποις χρώμενος σμικροῖς καὶ ταχέσι καὶ ποηφαγοῦσιν, ὅτε μηδὲν εἶη, καὶ φέρουσι δίψος, εἰ δεήσειε, καὶ λιμόν, ὑποκρυπτόμενος ἐν λόχμαῖς ἢ φάραγξιν, ὅπῃ τι ἀμελούμενον ἴδοι, ἐφίπτατο ἐξ ἀφανοῦς ὥς τις αἰετὸς καὶ λυμηνάμενος ἀπεπήδα· ὅτε δὲ Σκιπίων ἄρχοι, οὐδαμοῦ οὐδ' ἐπεφαίνετο. ^[5]

Lib 472 ὁ γάρ τοι Σκιπίων αἰεὶ συντεταγμένους ἤγε τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ἱππέας τῶν ἵππων ἐπιβεβηκότας· ἐν τε ταῖς προνομαῖς οὐ πρὶν διέλυε τὴν σύνταξιν ἢ τὸ πεδίον, ὃ ἔμελλεν θεριεῖν, ἱππεῦσι καὶ ὀπλίταις περιλάβοι· καὶ τότε κυκλῶν αὐτὸς ἑτέραις ἴλαις ἱππέων αἰεὶ περιήει καὶ τῶν θεριζόντων τὸν ἀποσκιδνάμενον ἢ ἐξιόντα τοῦ κύκλου πικρῶς ἐκόλαζεν. ^[5]

Lib 473 ὅθεν οἱ Φαμέας οὐκ ἐπεχείρει μόνῳ. καὶ γιγνομένου τοῦδε συνεχῶς τὸ μὲν κλέος ἠύξετο τῷ Σκιπίωνι, οἱ δ' ἕτεροι χιλιάρχοι κατὰ φθόνον ἐλογοποιοῦν ξενίαν ἐκ πατέρων εἶναι Φαμέα πρὸς Σκιπίωνα, τὸν τοῦδε πάππον.

Lib 474 Λιβύων δὲ τοῖς ἐς πύργους καὶ φρούρια, ἃ πολλὰ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, καταφεύγουσιν οἱ μὲν ἄλλοι χιλιάρχοι σπενδόμενοι καὶ μεθιέντες ἐπετίθεντο ἀπιοῦσιν, ὁ δὲ Σκιπίων ἐς τὰ οἴκοι παρέπεμπεν, καὶ ἀπὸ τοῦδε οὐ πρὶν ἢ Σκιπίωνα ἀφικέσθαι συνετίθετο οὐδεὶς. ^[5]

Lib 475

τοσαύτη δόξα αὐτοῦ ἀνδρείας τε περί καὶ πίστεως καὶ παρὰ τοῖς ἰδίοις δι' ὀλίγου γεγένητο καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις.

Lib 476 ἐπανελθόντων δ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς προνομῆς ἐς τὸ στρατόπεδον οἱ Καρχηδόνιοι νυκτὸς ἐπέθεντο τῷ ἐπινείῳ· καὶ θόρυβος ἦν ποικίλος, συνεπηχούντων ἐς ἔκπληξιν τῶν ἐν ἄστει Καρχηδονίων.

Lib 477 ὁ μὲν οὖν Μανίλιος τὸν στρατὸν ἔνδον συνεῖχεν ὥς ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κακοῦ· ὁ δὲ Σκιπίων ἱππέων ἱλας δέκα λαβὼν ἐπῆγε μετὰ δάδων ἡμμένων, προειπὼν διὰ τὴν νύκτα μὴ συμπλέκεσθαι, περιτρέχειν δὲ σὺν τῷ πυρὶ καὶ τὸ πλῆθος ἐπιφαίνειν καὶ φόβον ἐμπεσουμένων παρέχειν αἰεὶ, μέχρι ταρασσόμενοι διχόθεν οἱ Καρχηδόνιοι κατεπλάγησαν καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσέφυγον. ^[5]

Lib 478 καὶ τότε τοῖς Σκιπίωνος κατορθώμασιν προσεγίγνετο. ἦν τε διὰ στόματος ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις ὡς μόνος ἄξιος Παύλου τε τοῦ πατρός, τοῦ Μακεδόνας ἐλόντος, καὶ τῶν Σκιπιώνων, ἐς οὓς κατὰ θέσιν ἀνείληπτο. Μανιλίου δὲ ἐς Νέφεριν ὀδεύοντος ἐπὶ Ἀσρούβαν ἐδυσχέraitεν ὁ Σκιπίων, ὁρῶν πάντα ἀπόκρημνα καὶ φάραγγας καὶ λόχμας καὶ τὰ ὑψηλὰ προειλημμένα. ^[5]

Lib 479 ὥς δ' ἀπὸ σταδίων τριῶν ἐγίγνοντο τοῦ Ἀσρούβα καὶ ἕς τι ρεῦμα καταβάντας ἐχρῆν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν Ἀσρούβαν, ἐνέκειτο δὴ τότε καὶ συνεβούλευε στραφῆναι ὡς ἄλλου καιροῦ καὶ μηχανῆς ἄλλης ἐπὶ τὸν Ἀσρούβαν δεομένους. ^[5]

Lib 480 ἀντιλεγόντων δὲ κατὰ ζῆλον αὐτοῦ τῶν ἐτέρων χιλιάρχων καὶ μαλακίαν καὶ οὐκ εὐβουλίαν ἡγουμένων, εἰ τοὺς πολεμίους ἰδόντες ἀναχωρήσουσιν, ἐν ᾧ καὶ καταφρονοῦντες φεύγουσιν ἐπικεῖσονται, δεύτερα τούτων ἡξίου στρατόπεδον πρὸ τοῦ ρεύματος ἐγεῖραι, ἵν', εἰ βιασθεῖεν, ἔχοιεν ἀναχώρησιν, οὐκ ὄντος αὐτοῖς νῦν οὐδ' ὅποι καταφεύγοιεν. ^[5]

Lib 481 οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἐγέλων, καὶ τὸ ξίφος τις ἠπείλησεν ἀπορρίψειν, εἰ μὴ Μανίλιος, ἀλλὰ Σκιπίων ἄρχοι. διέβαιναν οὖν ὁ Μανίλιος, οὐδὲ τᾶλλα ὧν ἐμπειροπόλεμος, καὶ αὐτῷ περάσαντι ὁ Ἀσρούβας ἀπήντα, φόνος τε ἦν πολὺς ἐξ ἐκατέρων. ^[5]

Lib 482 καὶ ὁ Ἀσρούβας, ἀναδραμὼν ἐς τὸ φρούριον, ἔνθα μηδὲν παθεῖν ἐδύνατο, ἐφήδρευεν ἀπιοῦσιν ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ σὺν μετανοίᾳ τῶν γεγονότων ἀπεχώρουν, ἄχρι μὲν ἐπὶ τὸ ρεῦμα ἐν τάξει· δυσπόρου δ' ὄντος τοῦ ποταμοῦ καὶ διαβάσεων ὀλίγων τε καὶ δυσχερῶν ἐς ἀταξίαν διηροῦντο ὑπ' ἀνάγκης. ^[5]

Lib 483 καὶ ὁ Ἀσρούβας καθορῶν ἐπέκειτο λαμπρῶς τότε μάλιστα καὶ πλῆθος ἔκτεινεν οὐδ' ἀμυνομένων, ἀλλὰ φευγόντων. ἔπεσον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τρεῖς, οἱ τὸν στρατηγὸν μάλιστα ἐπεπείκεσαν ἐς τὴν μάχην. ὁ δὲ Σκιπίων τριακοσίους ἱππέας, οὓς εἶχεν ἀμφ' αὐτὸν καὶ ὄσους ἄλλους συναγαγεῖν ἔφθασεν, διελὼν ἐς δύο τοῖς ἐχθροῖς ἐπῆγε σὺν δρόμῳ πολλῷ, παρὰ μέρος ἀκοντίζοντάς τε καὶ εὐθὺς ἀποχωροῦντας, εἴτ' αὖθις ἐπιόντας καὶ πάλιν εὐθὺς ἀποπηδῶντας· οὕτω γὰρ εἴρητο αὐτοῖς, τοὺς ἡμίσεας αἰεὶ παρὰ μέρος ἐπιέναι καὶ ἀκοντίσαντας ἀπελάνειν, ὥσπερ ἐν κύκλῳ περιόντας. ^[5]

Lib 485 γιγνομένου δὲ τοῦδε πυκνοῦ καὶ διαστήματος οὐδενὸς ὄντος οἱ μὲν Λίβυες ἐβάλλοντο συνεχῶς καὶ ἐπιστρέφοντες ἐς τὸν Σκιπίωνα ἥσσον τοῖς περῶσιν ἐπέκειντο, οἱ δ' ἔφθασαν διελθεῖν τὸ ρεῦμα. καὶ ὁ Σκιπίων ἐπ' αὐτοῖς ἀφίππευσεν βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς. ^[5]

Lib 486 σπεῖραι δ' ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ πόνου τέσσαρες ἀποσχισθεῖσαι τοῦ ρεύματος ὑπὸ τῶν πολέμιων ἕς τινα λόφον ἀνέδραμον· καὶ αὐτὰς ὁ Ἀσρούβας περιεκάθητο, ἀγνοούντων ἔτι Ῥωμαίων, ἕως ἐστάθμευσαν.

Lib 487 ἐπεὶ δ' ἔμαθον, ἠπόρουν, καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει φεύγειν καὶ μὴ κινδυνεύειν ἅπασι δι' ὀλίγους, ὁ δὲ Σκιπίων ἐδίδασκεν ἀρχομένων μὲν ἔργων εὐβουλίᾳ χρῆσθαι, κινδυνευόντων δὲ ἀνδρῶν τοσῶνδε καὶ σημείων τόλμῃ παραβόλῳ. ^[5]

Lib 488

αὐτὸς δ' ἐπιλεξάμενός τινας ἱππέων ἴλας, ἐπανοίσειν ἔφη ἐκείνους ἢ χαίρων αὐτοῖς συναπολεῖσθαι. δύο τε ἡμερῶν σιτία φέρων εὐθὺς ὤδευε, δεδιότος πάνυ τοῦ στρατοῦ, μὴ οὐδ' αὐτὸς ἐπανεέλθοι.

Lib 489 ὥς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολιορκούμενοι, τὸν μὲν ἄντικρυς αὐτοῦ δρόμῳ κατέλαβεν, καὶ μία τοὺς δύο χαράδρα διεῖργεν, οἱ δὲ Λίβυες τότε μάλιστα ἐπέκειντο τοῖς πολιορκουμένοις καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐνεενέκεσαν, ὥς οὐπω δυναμένου τοῦ Σκιπίωνος ἐπικουρεῖν ἐξ ὁδοιπορίας συντόνου. ^[5]

Lib 490 ὁ δὲ Σκιπίων, ὥς εἶδε τὰς πέζας τῶν δύο λόφων τὴν χαράδραν περιούσας, τὸν καιρὸν οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ περιέδραμε δι' αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἤδη κυκλούμενοι διέφευγον ἀκόσμως, μεθιέντος αὐτοὺς ἀπιέναι τοῦ Σκιπίωνος ἀδεῶς, πολὺ πλείονας ὄντας. οὕτω μὲν δὴ καὶ τούσδε ὁ Σκιπίων περιέσωσεν ἐν ἀπογνώσει γενομένους. ^[5]

Lib 491 καὶ αὐτὸν ἡ στρατιὰ μακρόθεν ἰδοῦσα ἐξ ἀέλπτου περισεσωσμένον τε καὶ περισώσαντα τοὺς ἐτέρους μέγα ἠλάλαξαν ἠδόμενοι καὶ δαιμόνιον αὐτῷ συλλαμβάνειν ἐδόξαζον, ὃ καὶ τῷ πάπῳ Σκιπίωνι προσημαίνειν ἐδόκει τὰ μέλλοντα. ^[5]

Lib 492 ὁ μὲν δὴ Μανίλιος ἀνεζεύγνυνεν ἐς τὸ πρὸς τῇ πόλει στρατόπεδον, πολλὴν τίσιν ὑποσχὼν τοῦ μὴ πεισθῆναι Σκιπίωνι τῆς στρατείας ἀποτρέποντι· ἀχθομένων δὲ πάντων ἐπὶ τῇ τῶν πεσόντων ἀταφίᾳ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῖς χιλιάρχοις, ὁ Σκιπίων τινὰ λύσας αἰχμάλωτα ἔπεμψε πρὸς Ἀσρούβαν καὶ παρήνει θάψαι τοὺς χιλιάρχους. ^[5]

Lib 493 ὁ δ' ἐρευνησάμενος τὰ νεκρὰ καὶ ἀπὸ τῆς σφραγίδος εὐρών (χρυσοφοροῦσι γὰρ τῶν στρατευομένων οἱ χιλιάρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων), ἔθαψεν αὐτούς, εἴτε τὸ ἔργον ἀνθρώπειον καὶ κοινὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἡγούμενος, εἴτε τὴν Σκιπίωνος δόξαν ἤδη δεδιώς τε καὶ θεραπεύων. ^[5]

Lib 494 Ῥωμαίοις δ' ἀναζευγνύουσι μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσρούβα ἐπέκειτο Φαμέας, διὰ τὸ πταῖσμα θορυβούμενοις· ἐσιοῦσι δὲ οἱ Καρχηδόνιοι, τῆς πόλεως ἐκδραμόντες, ὑπὴντων καὶ τινα καὶ τῶν σκευοφόρων διέφθειραν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ σύγκλητος ἐς τὸ στρατόπεδον ἔπεμπε τοὺς εἰσομένους καὶ μεταδύοντας αὐτῇ τὰ ἀκριβέστατα, ἐφ' ὧν ὁ τε Μανίλιος καὶ τὸ συνέδριον καὶ οἱ λοιποὶ τῶν χιλιάρχων, ἐσβεσμένου τοῦ φθόνου διὰ τὴν εὐπραγίαν, ἐμαρτύρουν τῷ Σκιπίωνι καὶ ὁ στρατὸς ἅπας καὶ τὰ ἔργα ἐπ' ἐκείνοις, ὥστ' ἐπανελθόντες οἱ πρέσβεις διεθρόνησαν ἐς ἅπαντας τὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐπίτευξιν τοῦ Σκιπίωνος καὶ τῆς στρατιᾶς τὴν ἐς αὐτὸν ὁρμήν. ^[5]

Lib 496 ἡ δὲ βουλή τούτοις μὲν ἔχαιρεν, πολλῶν δὲ γεγεννημένων πταισμάτων ἐς Μασσανάσσην ἔπεμπε καὶ παρεκάλει συμμαχεῖν αὐτὸν ἐρρωμένως ἐπὶ Καρχηδόνα.

Lib 497 ὁ δ' ὑπὸ μὲν τῶν πρέσβεων οὐ κατελήφθη, κάμνων δὲ γήρᾳ καὶ νόσῳ καὶ παῖδας ἔχων νόθους μὲν πλείονας, οἷς ἐδεδώρητο πολλὰ, γνησίους δὲ τρεῖς, οὐδὲν ἀλλήλοις τὰ ἔργα ἐοικότας, ἐκάλει τὸν Σκιπίωνα κατὰ φιλίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πάππου σύμβουλόν οἱ περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς ἀρχῆς ἐσόμενον. ὁ δὲ ἦει μὲν αὐτίκα, μικρὸν δὲ πρὶν ἐλθεῖν ὁ Μασσανάσσης ἀποψύχων ἐπέσκηψε τοῖς παισὶ πείθεσθαι τοῦ Σκιπίωνος, ὥς ἂν αὐτοῖς διαιρῇ τὰ ὄντα. ^[5]

Lib 499 καὶ ὁ μὲν τοῦτ' εἰπὼν ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ἐς πάντα ἐπιτυχής, ᾧ τὴν μὲν ἀρχὴν τὴν πατρῴαν θεὸς ἔδωκεν, ἀφαιρεθέντι πρὸς Καρχηδονίων καὶ Σύφακος, ἀναλαβεῖν καὶ προαγαγεῖν ἐπὶ μέγιστον, ἀπὸ Μαυρουσίων τῶν παρ' ὠκεανῷ μέχρι τῆς Κυρηναίων ἀρχῆς ἐς τὰ μεσόγαια, ἡμερῶσαι δὲ γῆν πολλήν, τὰ πολλὰ τῶν Νομάδων ποηφαγούντων διὰ τὸ ἀγεώργητον, θησαυροὺς τε μεγάλους χρημάτων καταλιπεῖν καὶ στρατιὰν πολλὴν γεγυμνασμένην, τῶν δ' ἐχθρῶν Σύφακα μὲν αἰχμάλωτον ἐλεῖν αὐτοχειρί, Καρχηδόνη δ' αἵτιον τῆς ἀναστάσεως γενέσθαι, ἀάμπαν ἀσθενῇ Ῥωμαίοις ὑπολιπόντα. ἔφθ δὲ καὶ τὸ σῶμα μέγας τε καὶ εὖρωστος ἐς γῆρας πολὺ καὶ μάχης ἐπειρᾶτο μέχρι τοῦ θανάτου ἵππου τε χωρὶς ἀναβολέως ἐπέβαινε. ^[10]

- Lib 500 καὶ μεγίστῳ δὴ τῷδε τεκμηριώσαι μάλιστά <τις ἂν> τὴν εὐρωστίαν αὐτοῦ· πολλῶν γὰρ αὐτῷ παίδων γιγνομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων οὐποτε μὲν ἦσαν αὐτῷ μείους τῶν δέκα, τετραετὲς δὲ παιδίον ἐνενηκοντούτης ὧν ἀπέλιπεν. ^[5]
- Lib 501 ὁ μὲν δὲ Μασσανάσσης ὥδε χρόνου τε καὶ σώματος ἔχων ἐτεθνήκει, Σκιπίων δὲ τοῖς μὲν νόθοις αὐτοῦ παισὶ προσέθηκεν ἐτέρας δωρεάς, τοῖς δὲ γνησίοις τοὺς μὲν θησαυροὺς καὶ φόρους καὶ τὸ ὄνομα τῆς βασιλείας κοινὸν ἀπέφηνεν, τὰ δ' ἄλλα διέκρινεν, ὡς ἔμελλεν ἀρμόσειν πρὸς ὃ ἐβούλετο ἕκαστος, Μικίψῃ μὲν, ὃς πρεσβύτατος ὧν εἰρηνικώτατος ἦν, Κίρτην ἐξαίρετον ἔχειν καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ, Γολόσση δέ, στρατιωτικῷ τε ὄντι καὶ δευτέρῳ καθ' ἡλικίαν, πολέμου τε καὶ εἰρήνης εἶναι κυρίῳ, Μαστανάβῃ δέ, ὃς νεώτατος ὧν ἥσκει δικαιοσύνην, δικάζειν τοῖς ὑπηκόοις τὰ ἀμφίλογα. ^[5]
- Lib 503 οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων τὴν ἀρχὴν καὶ περιουσίαν Μασσανάσσου διεῖλε τοῖς παισὶ καὶ Γολόσσην εὐθὺς ἐς συμμαχίαν ἐπήγετο· ὃ δὲ τὰς Φαμέου μάλιστα ἐνέδρας, αἱ πολλὰ Ῥωμαίους ἐλύπουν, ἐρευνώμενος ἀνέστελλεν.
- Lib 504 ἐν δέ τινι χειμασίᾳ Σκιπίων καὶ Φαμέας ἀντιπαρώδευον ἀλλήλοις, μέσσην ἔχοντες ἄβατον χαράδραν καὶ οὐδὲν ἐς ἀλλήλους δυνάμενοι. δεδιὼς δ' ὁ Σκιπίων, μή τις ἐνέδρα κατὰ τὸ πρόσθεν εἴη, προῖων κατεσκέπτετο σὺν τρισὶ φίλοις. καὶ αὐτὸν ὁ Φαμέας ἰδὼν ἀντιπροΐει μεθ' ἐνὸς φίλου. ^[5]
- Lib 505 ἐλπίσας δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων εἰπεῖν τι θέλιν ἐξίππευσε μεθ' ἐνὸς καὶ ὅδε φίλου. καὶ ὡς ἤδη κατακούειν ἐδύναντο ἀλλήλων, πρότερος εἶπεν ὁ Σκιπίων· “ὄρᾳς, ὦ Φαμέα, τὰ Καρχηδονίων οἱ προελήλυθεν· τί δὴ τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐ προνοεῖς, εἰ μὴ τῆς κοινῆς δύνασαι;” ὃ δὲ “τίς ἐστίν”, ἔφη, “μοι σωτηρία, Καρχηδονίων μὲν οὕτως ἐχόντων, Ῥωμαίων δ' ὑπ' ἐμοῦ κακὰ πολλὰ πεπονθότων;” καὶ ὁ Σκιπίων “ἐγγυῶμαί σοι”, φησιν, “εἰ πιστὸς ἐγὼ καὶ ἀξιοχρεῶς, καὶ σωτηρίαν καὶ συγγνώμην παρὰ Ῥωμαίων καὶ χάριν ἔσεσθαι. ^[5]
- Lib 506 ” ὃ δ' ἐπήνεσε μὲν ὡς ἀξιοπιστότατον ἐκ πάντων, “κρινῶ”, δ' ἔφη· “κἂν δυνατόν ἡγῶμαι, φανερόν ἔσται σοι.” καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τούτοις διεκρίθησαν, ὃ δὲ Μανίλιος, αἰδούμενος τὴν δυσπραγίαν τὴν ἐς Ἀσρούβαν αὐτῷ γενομένην, αὐθις ἐς Νέφεριν ἐστράτευε, πεντεκαίδεκα ἡμερῶν τροφὰς ἐπαγόμενος.
- Lib 508 πλησιάσας δ' ἔθετο χάρακα καὶ ὠχύρου καὶ ἐτάφρευεν, καθὰ Σκιπίων ἐν τῇ προτέρᾳ στρατείᾳ παρήγγειλεν. οὐδὲν δὲ ἀνύων ἐν αἰδοῖ μείζονι ἐγίγνετο καὶ φόβῳ τοῦ πάλιν αὐτοῖς ἀπιοῦσιν τὸν Ἀσρούβαν ἐπιθέσθαι.
- Lib 509 καὶ ὁ μὲν ἐν τῷδε ἦν ἀπορίας, ἐπιστολὴν δὲ τις ἐκ τοῦ Γολόσσου στρατοῦ ἔφερεν τῷ Σκιπίωνι. ὃ δ', ὡς εἶχε, σεσημασμένην ἐπέδειξε τῷ στρατηγῷ.
- Lib 510 καὶ λύσαντες εὗρον· “ἐς τήνδε τὴν ἡμέραν ἐγὼ μὲν τόδε τὸ χωρίον καταλήψομαι· σὺ δ' ἐλθὲ μεθ' ὅσων βούλει, καὶ τοῖς προφύλαξιν εἰπὲ δέχεσθαι τὸν νυκτὸς ἀφικνούμενον.” ἡ μὲν ἐπιστολὴ χωρὶς ὀνομάτων τοιάδ' ἐδήλου, συνῆκε δὲ ὁ Σκιπίων εἶναι παρὰ Φαμέου. ^[5]
- Lib 511 καὶ ὁ Μανίλιος ἐδεδοίκει μὲν περὶ τῷ Σκιπίωνι, μή τις ἀπάτη παρ' ἀνδρὸς γένοιτο πιθανωτάτου πάντων ἐς ἐνέδρας· εὐέλπιν δ' αὐτὸν ὁρῶν ἔπεμπε, ἐπιτρέψας περὶ μὲν τῆς σωτηρίας δοῦναι πίστιν ἀσφαλῆ τῷ Φαμέᾳ, χάριν δὲ μὴ ὀρίζειν, ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι Ῥωμαίους τὰ πρέποντα ποιήσιν. ^[5]
- Lib 512 οὐ μὴν ἐδέξεν οὐδ' ἐπαγγελίας· ὁ γάρ τοι Φαμέας, ὡς ἦκεν εἰς τὸ συγκείμενον, περὶ μὲν τῆς σωτηρίας ἔφη πιστεύειν δεξιουμένῳ Σκιπίωνι, τὰς δὲ χάριτας Ῥωμαίοις ἐπιτρέπειν.
- Lib 513 ταῦτα δ' εἰπὼν ἐξέτασσε τῆς ἐπιούσης ἐς μάχην καὶ προπηδήσας μετὰ τῶν ἱλάρχων ἐς τὸ μεσαίχιμιον ὡς ἐπὶ τινα σκέψιν ἐτέραν εἶπεν· “εἰ μὲν ἔστιν ἔτι τῇ πατρίδι βοηθεῖν, ἔτοιμός εἰμι

μεθ' ὑμῶν· εἰ δ' ἔχει τὰ ἐκείνης, ὥς ἔχει, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τῆς ἰδίας σωτηρίας προνοεῖν, καὶ πίστιν ἔλαβον ἐπὶ τε ἑμαυτῷ καὶ ὅσους πείσαιμι ὑμῶν. καιρὸς δὲ καὶ ὑμᾶς ἐπιλέγεσθαι τὰ συνοίσοντα.

[5]

Lib 514 " ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, τῶν δ' ἱλάρχων οἱ μὲν σὺν τοῖς αὐτῶν ἠὲ τομόλησαν, καὶ ἐγένοντο πάντες εἰς διακοσίους καὶ δισχιλίους ἱππέας· τοὺς δ' Ἄνων κατεκώλυσεν, ᾧ Λεῦκος ἦν ἐπὶ κλήσιν. ἐπανιόντι δὲ τῷ Σκιπίωνι μετὰ τοῦ Φαμέου ὁ στρατὸς ἀπήντα καὶ τὸν Σκιπίωνα εὐφήμεον ὥς ἐπὶ θριάμβῳ. [5]

Lib 515 Μανίλιος δ', ὑπερηδόμενός τε καὶ οὐκέτι τὴν ἐπάνοδον αἰσχροὺς ἐπὶ τῷδε ἡγούμενος οὐδ' Ἀσρούβαν ἔψεσθαι προσδοκῶν καταπεπληγμένον, ἀνεζεύγνυνεν αὐτίκα δι' ἔνδειαν, ἑπτακαίδεκάτην ἡμέραν ἀντὶ πεντεκαίδεκα ἔχων. τρισὶ δ' ἄλλαις ἐχρῆν κακοπαθοῦντα ἐπανελθεῖν. [5]

Lib 516 ὁ οὖν Σκιπίων, τὸν τε Φαμέαν καὶ Γολόσσην καὶ τοὺς ὑφ' ἑκατέρῳ λαβὼν ἱππέας, προσλαβὼν δέ τινας καὶ τῶν Ἰταλικῶν, ἐς πεδίον ἡπειχθη τὸ καλούμενον Μέγα Βάραθρον καὶ πολλὴν ἐξ αὐτοῦ λείαν τε καὶ ἀγορὰν ἦκε φέρων τῷ στρατῷ περὶ Τύνητα. [5]

Lib 517 Μανίλιος δέ, πυθόμενός οἱ διάδοχον ἐπιέναι Καλπούρνιον Πίσωνα, προέπεμπεν ἐς Ῥώμην Σκιπίωνα μετὰ Φαμέου· καὶ ὁ στρατὸς ἐπὶ τὴν ναῦν καταθέοντες εὐφήμεον τὸν Σκιπίωνα καὶ ἡῤυχοντο ὑπατον ἐς Λιβύην ἐπανελθεῖν ὥς μόνον αἰρήσοντα Καρχηδόνα. θεόληπτος γάρ τις αὐτοῖς ἦδε ἡ δόξα ἐνέπιπτεν, Σκιπίωνα μόνον αἰρήσειν Καρχηδόνα· καὶ πολλοὶ ταῦτα τοῖς οἰκείοις ἐς Ῥώμην ἐπέστελλον. [5]

Lib 518 ἡ δὲ βουλή Σκιπίωνα μὲν ἐπὶ νηὶ, Φαμέαν δ' ἐτίμησαν ἀλουργίδι καὶ ἐπιπορπῆματι χρυσῷ καὶ ἵππῳ χρυσοφαλάρῳ καὶ πανοπλίᾳ καὶ ἀργυρίου δραχμαῖς μυρίας, ἔδωκαν δὲ καὶ μνῶν ἑκατὸν ἀργύρωμα καὶ σκηνὴν καὶ κατασκευὴν ἐντελεῖ. καὶ ἐπὶ πλεονέκῳ περὶ πλεονέκῳ, εἰ τὰ λοιπὰ τοῦ πολέμου συνεκπονήσειεν αὐτοῖς. ὁ δ' ὑποσχόμενος ἐς Λιβύην διέπλευσεν ἐς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον. ἦκεν δὲ Καλπούρνιος Πίσων ὁ ὑπατος ἅμα ἦρι, καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Μαγκίνος ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν· οἱ Καρχηδονίοις μὲν οὐκ ἐπεχείρουν, οὐδὲ Ἀσρούβα, τὰς δὲ πόλεις ἐπιόντες Ἀσπίδος μὲν ἀπετύγχανον, ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης ἀποπειράσαντες, ἑτέραν δ' ἐγγὺς εἶλεν ὁ Πίσων καὶ διήπαζεν, αἰτιωμένην ἐπὶ συνθήκαις αὐτῷ προσελθεῖν. [5]

Lib 520 ἀπὸ δὲ ταύτης ἐς Ἰπάγρετα μετῆλθεν, ἡ μεγάλη τε ἦν καὶ τεῖχεσι καὶ ἀκροπόλει καὶ λιμέσι καὶ νεωρίοις ὑπ' Ἀγαθοκλέους, τοῦ Σικελιωτῶν τυράννου, κατεσκευάστο καλῶς, μέση δ' οὖσα Καρχηδόνας καὶ Ἰτύκης τὴν ἀγορὰν ἐλήστευεν τὴν Ῥωμαίοις διαπλέουσιν· ὅθεν καὶ πάνυ ἐπλούτουν. [5]

Lib 521 καὶ ὁ Καλπούρνιος ἀμύνεσθαι τε αὐτοὺς ἐπενόει καὶ τό γε κέρδος ἀφελέσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν, τὸ θέρος ὅλον ἐφεδρεύων, οὐκ ἦνυνεν, δις δὲ ἐκδραμόντες οἱ Ἰππαγρέτιοι, Καρχηδονίων αὐτοῖς συμμαχοῦντων, τὰς μηχανὰς αὐτοῦ κατέπρησαν. [5]

Lib 522 καὶ ὁ μὲν, ἄπρακτος ἐς Ἰτύκην ἐπανελθὼν, ἐχείμαζεν· οἱ Καρχηδόνιοι δέ, ἐπειδὴ σφισι καὶ τὸ Ἀσρούβα στρατόπεδον ἀπαθὲς ἦν καὶ αὐτοὶ κρείττους ἐν τῇ μάχῃ γεγέννητο Πίσωνος ἀμφὶ τὰ Ἰπάγρετα Βιθύας τε αὐτοῖς ὁ Νομὰς μετὰ ὀκτακοσίων ἱππέων ἀπὸ Γολόσσου προσκεχωρήκει καὶ Μικίψην καὶ Μαστανάβαν, τοὺς Μασσανάσσου παῖδας, ἐώρων ὑπὸ σκηνῶν μὲν αἰεὶ Ῥωμαίοις ὅπλα καὶ χρήματα, βραδύνοντας δὲ καὶ περιορῶμενους ἄρα τὸ μέλλον, ἐπὶ ῥῆσιν τοῖς φρονήμασι καὶ Λιβύην ἀδεῶς ἐπῆρσαν, κρατυνόμενοί τε τὴν χώραν καὶ πολλὰ ὑβριστικὰ ἐν ταῖς πόλεσι κατὰ Ῥωμαίων ἐκκλησιάζοντες. [10]

Lib 523 ἔς τε τὴν ἀνανδρίαν αὐτῶν προύφερον τὰ ἐς Νέφεριν αὐτοῖς δις γενόμενα καὶ ὅσα ἔναγχος ἐς Ἰπάγρετα, καὶ τὸ αὐτῆς Καρχηδόνας, ἀνόπλου τε οὔσης καὶ ἀφράκτου, μὴ δεδυνῆσθαι κατασχεῖν.

- Lib 524 ἔπεμπον δὲ καὶ ἐς Μικίψην καὶ Μαστανάβαν καὶ ἐς τοὺς αὐτονόμους Μαυρουσίων, παρακαλοῦντες ὁμοῦ καὶ διδάσκοντες, ὅτι καὶ σφίσι μεθ' αὐτοὺς ἐπιχειρήσουσι Ῥωμαῖοι.
- Lib 525 ἔστειλλον δὲ καὶ ἐς Μακεδονίαν ἄλλους πρὸς τὸν νομιζόμενον υἱὸν εἶναι Περσέως, πολεμοῦντα Ῥωμαίοις, καὶ ἀνέπειθον ἔχεσθαι τοῦ πολέμου καρτερῶς, ὥς οὐκ ἐλλειψόντων αὐτῷ χρημάτων καὶ νεῶν ἀπὸ Καρχηδόνας. ὅλως τε μικρὸν οὐδὲν ἔτι ἐφρόνουν ὀπλισάμενοι, ἀλλὰ θυμῷ καὶ τόλμῃ καὶ παρασκευῇ κατὰ μικρὸν ἠϋζοντο. ^[5]
- Lib 526 ἐπῆρτο δ' ἐν μέρει καὶ Ἀσρούβας, ὁ κατὰ τὴν χώραν στρατηγός, τῷ δις κρατῆσαι Μανιλίου· τὴν τε τῆς πόλεως στρατηγίαν προσλαβεῖν ἐπειγόμενος Ἀσρούβαν, τὸν ἄρχοντα αὐτῆς, ἀδελφιδοῦν ὄντα Γολόσσου, διέβαλλε τῇ βουλῇ τὰ Καρχηδονίων Γολόσση προδιδόναι. ^[5]
- Lib 527 καὶ τοῦ λόγου προτεθέντος ἐς μέσον ὃ μὲν ἠπορεῖτο ὥς ἐπ' ἀδοκῆτῳ, οἱ δὲ τύπτοντες αὐτὸν τοῖς ὑποβάθοις κατέβαλον. ἐς δὲ Ῥώμην ἐξαγγελομένης τῆς τε Πίσωνος ἀπραξίας καὶ Καρχηδονίων παρασκευῆς ὁ δῆμος ἤχθετο καὶ ἐδεδοίκει αὐξομένου πολέμου μεγάλου τε καὶ ἀδιαλλάκτου καὶ γείτονος· οὐ γάρ τινα διάλυσιν προσεδόκων, ἅπιστα πρότεροι κελεύσαντες.
- Lib 529 τῶν δ' οὐ πρὸ πολλοῦ Σκιπίωνος ἔργων, ἐν Λιβύῃ χιλιαρχοῦντος ἔτι, μεμνημένοι καὶ παραβάλλοντες αὐτὰ τοῖς παροῦσιν τῶν τε ἐπεσταλμένων σφίσις ὑπὸ τῶν ἐκ στρατοπέδου φίλων καὶ οἰκείων ἀναφέροντες ὥρμητο ὑπατον ἐς Καρχηδόνα πέμπειν Σκιπίωνα. ^[5]
- Lib 530 ἐνειστήκει δ' ἀρχαιρέσια, καὶ ὁ Σκιπίων (οὐ γάρ πω δι' ἡλικίαν αὐτῷ συνεχώρουν ὑπατεύειν οἱ νόμοι) ἀγορανομίαν μετῆει, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὑπατον ἤρεῖτο.
- Lib 531 παρανόμου δ' ὄντος καὶ τῶν ὑπάτων προφερόντων αὐτοῖς τὸν νόμον ἐλιπάρουν καὶ ἐνέκειντο καὶ ἐκεκράγεσαν ἐκ τῶν Τυλλίου καὶ Ῥωμύλου νόμων τὸν δῆμον εἶναι κύριον τῶν ἀρχαιρεσίων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν νόμων ἀκυροῦν ἢ κυροῦν, ὃν ἐθέλοιεν. ^[5]
- Lib 532 τέλος δὲ τῶν δημάρχων τις ἔφη τοὺς ὑπάτους ἀφαιρήσεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ συνθοῖντο τῷ δήμῳ. καὶ ἡ βουλή τοῖς δημάρχοις ἐπέθετο λῦσαι τὸν νόμον τόνδε καὶ μετὰ ἔτος ἐν αὐθις ἀναγράφαι, οἷόν τι καὶ Λακεδαιμόνιοι, λύοντες ἐν χρειᾷ τὴν ἀτιμίαν τῶν ἀλόντων περὶ Πύλον, ἔφασαν· “κοιμάσθων οἱ νόμοι τήμερον”. ^[5]
- Lib 533 οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων, ἀγορανομίαν μετιών, ἥρητο ὑπατος, καὶ αὐτὸν ὁ σύναρχος Δροῦσος περὶ Λιβύης πρὸς αὐτὸν ἐκέλευε διακληροῦσθαι, μέχρι τις τῶν δημάρχων εἰσηγήσατο τῆσδε τῆς στρατηγίας τὴν κρίσιν τοῦ δήμου γενέσθαι· καὶ ὁ δῆμος εἴλετο τὸν Σκιπίωνα. ^[5]
- Lib 534 ἐδόθη δ' αὐτῷ στρατὸς ἐκ μὲν καταλόγου, ὅσος ἦν ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων, ἐθελοντὰς δ' ἄγειν, ὅσους πείσειε παρὰ τῶν συμμάχων, καὶ ἐς βασιλέας καὶ πόλεις, ὅσας δοκιμάσειε, πέμπειν, τὸν Ῥωμαίων δῆμον ταῖς ἐπιστολαῖς ἐπιγράφοντα. καὶ ἔστιν οὗς ἔλαβεν οὕτω παρὰ τε πόλεων καὶ βασιλέων. ὃ μὲν δὴ τάδε διοικησάμενος ἐς Σικελίαν καὶ ἀπὸ Σικελίας ἐς Ἰτύκην ἔπλει· Καλπούρνιος δὲ Πίσων ἐπολιόρκει τὰ μεσόγαια, καὶ Μαγκίνος, ἐφορμῶν Καρχηδόνι, μέρος τι τοῦ τεῖχους ἀμελούμενον ἰδὼν, οὗ κρημνοὶ προὔκειντο συνεχεῖς καὶ δύσβατοι, καὶ παρ' αὐτὸ ἦν καὶ ἀμελούμενον, ἥλπισε λαθὼν κλίμακας ἐποίσειν ἐπὶ τὸ τεῖχος. ^[5]
- Lib 536 καὶ προσέθηκε μὲν, καὶ τινες τῶν στρατιωτῶν ἀνῆλθον εὐτόλμως· οἱ Καρχηδόνιοι δ', ὀλίγων ἔτι ὄντων καταφρονήσαντες, ἀνέωξαν πύλην ἐς τοὺς κρημνοὺς ἐκφέρουσιν καὶ ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐξέδραμον. καὶ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τρεψάμενοί τε καὶ διώκοντες ἐς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης συνεσέδραμον. βοῆς δ' ὥς ἐπὶ νίκη γενομένης ὃ τε Μαγκίνος, ἐκφερόμενος ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τὰ ἄλλα ταχὺς ὢν καὶ κουφόνους, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅμα τῷ Μαγκίνῳ, τὰς ναῦς ἀφέντες, ἐς τὸ τεῖχος ἐβοηδρόμουν ἄνοπλοί τε καὶ γυμνοί. ^[5]
- Lib 538

ἤδη δὲ τοῦ θεοῦ περὶ δεΐλιν ἐσπέραν ὄντος ἐχυρόν τι πρὸς τῷ τείχει καταλαβόντες ἡσύχαζον. τροφῶν δ' ἀπορῶν ὁ Μαγκῖνος ἐκάλει Πίσωνα καὶ τοὺς Ἴτυκαίων ἄρχοντας ἐπικουρεῖν αὐτῷ κινδυνεύοντι καὶ τροφὰς φέρειν κατὰ σπουδὴν.

Lib 539 καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἅμ' ἔω πρὸς τῶν Καρχηδονίων ἐξωθούμενος ἐς τοὺς κρημνοὺς συντριβήσεσθαι, Σκιπίων δ' ἐσπέρας ἐς Ἴτύκην κατήγετο καὶ περὶ μέσας νύκτας ἐντυχὼν οἷς ὁ Μαγκῖνος ἔγραφε, τὸν τε σαλπικτὴν ἐκέλευεν εὐθὺς ἐπὶ πόλεμον ἡγεῖν καὶ τοὺς κήρυκας συγκαλεῖν ἐπὶ θάλασσαν, ὅσοι συνεληλύθεσαν ἐξ Ἰταλίας αὐτῷ, καὶ τοὺς ἡβῶντας Ἴτυκαίων ὅσοι δ' ὑπερήλικες, ἀγορὰν ἐς τὰς τριήρεις καταφέρειν. ^[5]

Lib 540 αἰχμάλωτά τε Καρχηδονίων τινὰ λύσας ἀφῆκεν ἐξαγγέλλειν αὐτοῖς ἐπιπλεῖν Σκιπίωνα. ἔς τε τὸν Πίσωνα ἱππέας ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἔπεμπε, καλῶν αὐτὸν κατὰ τάχος. καὶ αὐτὸς ἐσχάτης φυλακῆς ἀνήγετο κελεύσας, ὅταν πλησιάζωσιν, ὀρθοὺς ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων ἐστάναι τοῦ πλέονα τὴν ὄψιν ἐμποιεῖν τοῖς πολέμοις, ὁ μὲν δὴ τάδε ἔπρασεν, ὁ δὲ Μαγκῖνος, ἅμ' ἔω τῶν Καρχηδονίων αὐτῷ πανταχόθεν ἐπιπιπτόντων, πεντακοσίους μὲν, οὓς μόνους εἶχεν ἐνόπλους, περιέστησε τοῖς γυμνοῖς, τρισχιλίους οὖσι, τιτρωσκόμενος δὲ δι' ἐκείνων καὶ συνωθούμενος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἤδη κατεκρημνίζετο, καὶ αἱ νῆες ὥφθησαν αἱ τοῦ Σκιπίωνος, ῥοθίῳ τε φοβερῷ καταπλέουσαι καὶ μεσταὶ πανταχόθεν ὀπλιτῶν ἐφεστώτων, Καρχηδονίοις μὲν ἡσθημένοις διὰ τῶν αἰχμαλώτων οὐκ ἀνέλπιστοι, Ῥωμαίοις δ' ἀγνοοῦσιν ἀδόκητον σωτηρίαν φέρουσαι· μικρὸν γὰρ ὑποχωρησάντων τῶν Καρχηδονίων ὁ Σκιπίων τοὺς κινδυνεύοντας ἐς αὐτὰς ἀνέλαβεν. ^[5]

Lib 542 καὶ Μαγκῖνον μὲν ἐς Ῥώμην αὐτίκα ἔπεμψε (καὶ γὰρ ἦκεν αὐτῷ Σερρανὸς ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν διάδοχος), αὐτὸς δ' οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνης ἐστρατοπέδευεν.

Lib 544 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, τῶν τειχῶν ἐς πέντε σταδίους προελθόντες, ἀντήγειραν αὐτῷ χάρακα, καὶ αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν χάρακα ἀφίκοντο Ἀσρούβας τε, ὁ στρατηγὸς ὁ τῆς χώρας, καὶ Βιθύας ὁ ἵππαρχος, ἐξακισχιλίους πεζοὺς ἄγοντες καὶ ἱππέας ἐς χιλίους, χρόνῳ καὶ μελέτῃ γεγυμνασμένους, ὁ δὲ Σκιπίων οὐδὲν εὐκοσμον ἐν τοῖς στρατιώταις ὀρῶν οὐδὲ τεταγμένον, ἀλλ' ἐς ἀργίαν καὶ πλεονεξίαν καὶ ἀρπαγὰς ὑπὸ τοῦ Πίσωνος ἐπιτετραμμένους ἄλλο τε πλῆθος αὐτοῖς συνόντας ἀγοραῖον, οἱ τῆς λείας χάριν ἐπόμενοι τοῖς θρασυτέροις συνεξέτρεχον ἐπὶ τὰς ἀρπαγὰς, ἄνευ παραγγέλματος ἰοῦσιν, τοῦ νόμου λειποστρατιώτην ἐν τοῖς πολέμοις ἡγουμένου τὸν ἀποχωροῦντα πορρωτέρω σάλπιγγος ἀκοῆς, ὅσα τε πταίσειαν οὗτοι, πάντα ἐς τὸν στρατηγὸν ἀναφερόμενα καί, ὅσα διαρπάσειαν, ἐτέρας ἔριδος αὐτοῖς καὶ κακῶν γιγνόμενα ἀρχάς· πολλοὶ γὰρ καὶ συσκήνων κατεφρόνουν διὰ τὰ κέρδη καὶ ἐς ἀνόμους πληγὰς καὶ τραύματα καὶ ἀνδροφονίας ἐχώρουν· ὧν αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων καὶ ἐλπίζων οὐποτε κρατήσιν τῶν πολέμιων, εἰ μὴ τῶν ἰδίων κρατήσῃ, συνήγαγεν ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβὰς ἐπέπληξεν ὧδε· “ἐγώ, μεθ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ὑπὸ Μανιλίῳ τῷ στρατηγῷ τασσόμενος, τῆς εὐπειθείας ἐν ὑμῖν μάρτυσιν ἔδωκα πεῖραν, ἣν νῦν ὑμᾶς αἰτῶ στρατηγῶν, κολάσαι μὲν ἐς ἔσχατον ἔχων ἐξουσίαν τοὺς ἀπειθοῦντας, ὠφέλιμον δ' ἡγούμενος προαγορεῦσαι. ^[5]

Lib 548 ἴστε δέ, ἃ πράττετε· καὶ τί με δεῖ λέγειν, ἃ αἰσχύνομαι; ληστεύετε μᾶλλον ἢ πολεμεῖτε καὶ διαδιδράσκετε, οὐ στρατοπεδεύετε· καὶ πανηγυρίζουσιν ὑπὸ τῶν κερδῶν, οὐ πολιορκοῦσιν ἐοίκατε· καὶ τρυφᾶν ἐθέλετε πολεμοῦντες ἔτι, οὐ νενικηκότες. τοιγάρτοι τὰ τῶν πολέμιων ἐξ ἀέλπτου καὶ βραχέος, οὗ κατέλιπον, ἐς τοσοῦτον ἐπῆρται δυνάμειος, καὶ ἡμῖν ὁ πόνος ἐκ τῆσδε τῆς ῥαστώνης γέγονε χαλεπώτερος. ^[5]

Lib 549 τὰς δ' αἰτίας εἰ μὲν ἐν ὑμῖν οὐσας ἐώρων, εὐθὺς ἂν ἐκόλαζον· ἐπεὶ δ' ἀνατίθημι ἐτέρῳ, νῦν μὲν ὑμᾶς ἀφήμι τῶν μέχρι νῦν γεγονότων. ^[5]

- Lib 550 ἦκω δὲ οὐ ληστεύσων ἔγωγε, ἀλλὰ νικήσων οὐδὲ χρηματιούμενος πρὸ τῆς νίκης, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς πρῶτον ἐξεργασόμενος. ἅπιτε πάντες ἐκ τοῦ στρατοπέδου τήμερον, ὅσοι μὴ στρατεύεσθε, χωρὶς τῶν ἐπιτραπησομένων ὑπ' ἐμοῦ μένειν. ^[5]
- Lib 551 τοῖς δ' ἐξιούσιν οὐδ' ἐπανελθεῖν δίδωμι, πλὴν εἴ τις ἀγορὰν φέροι, καὶ ταύτην στρατιωτικὴν τε καὶ ψιλήν. ἔσται δὲ καὶ τούτοις χρόνος ὠρισμένος, ἐν ᾧ τὰ ὄντα διαθήσονται, καὶ τῆς πράσεως αὐτῶν ἐγὼ καὶ ὁ ταμίας ἐπιμελησόμεθα.
- Lib 552 καὶ τάδε μὲν εἰρήσθω τοῖς περιττοῖς, ὅμιν δὲ τοῖς ἐστρατευμένοις ἔν ἔστω παράγγελμα κοινὸν ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις ὁ ἐμὸς τρόπος καὶ πόνος· πρὸς γὰρ τόδε κατευθύνοντες αὐτοὺς οὔτε προθυμίας ἀμαρτήσεσθε οὔτε χάριτος ἀτυχήσετε.
- Lib 553 χρὴ δὲ νῦν μὲν πονεῖν, ἐν ᾧ κινδυνεύομεν, τὰ δὲ κέρδη καὶ τὴν τρυφήν ἐς τὸν πρέποντα καιρὸν ἀναθέσθαι. ταῦτ' ἐγὼ προστάσσω καὶ ὁ νόμος, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθῶς ἔχουσιν οἷσι πολλὴν ἀγαθῶν ἀμοιβήν, τοῖς δ' ἀπειθοῦσι μετάνοιαν.” ὁ μὲν δὴ Σκιπίων ταῦτ' εἶπε, καὶ εὐθὺς ἀπήλαυε τὸ πλῆθος ἀνδρῶν ἀχρείων καὶ σὺν αὐτοῖς, ὅσα περιττὰ καὶ μάταια καὶ τρυφερὰ ἦν. ^[5]
- Lib 554 καθαροῦ δὲ τοῦ στρατοῦ γενομένου καὶ περιδεοῦς καὶ ἐς τὰ παραγγελλόμενα ὀξέος ἀπεπεύραζε τῶν καλουμένων Μεγάρων νυκτὸς μιᾶς διχῇ λανθάνων. ^[5]
- Lib 555 χωρίον δ' ἐστὶν εὐμέγεθες ἐν τῇ πόλει τὰ Μέγαρα, τῷ τείχει παρεζευγμένον· ἐς δ' τῇ μὲν ἐτέρους περιέπεμπε, τῇ δ' αὐτὸς σὺν πελέκεσι καὶ κλίμαξι καὶ μοχλοῖς ἐβάδιζε σταδίους εἴκοσιν ἀψοφητί, μετὰ σιγῆς βαθυτάτης.
- Lib 556 αἰσθήσεως δ' ἄνωθεν, ὅτε μάλιστ' ἐπλησίαζε, καὶ βοῆς ἀπὸ τειχῶν γενομένης ἀντεβόησεν αὐτός τε πρῶτος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπὶ θάτερα ἀπεσταλμένοι μέγιστον, ὡς τῷδε πρώτῳ τοὺς Καρχηδονίους καταπλαγῆναι, τοσοῦτων ἐχθρῶν ἐν πλευραῖς ἄφνω νυκτὸς ἐπιγενομένων. κατὰ μὲν οὖν τὸ τεῖχος οὐδέν, καίπερ ἐπιχειρῶν, ἦνυσεν, ἐς δέ τινος ἰδιώτου πύργον ἔρημον, ἐκτὸς ὄντα τοῦ τείχους καὶ τὸ ὕψος ἴσον ὄντα τῷ τείχει, νεανίας ἀνεβίβασεν εὐτόλμους, οἱ τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀκοντίοις ἀνέστελλον ξύλα τε καὶ σανίδας ἐς τὸ διάστημα ἐπιθέντες καὶ δι' αὐτῶν ἐς τὰ τεῖχη διαδραμόντες καθήλαντο ἐς τὰ Μέγαρα καὶ πυλίδα κόψαντες ἐδέχοντο τὸν Σκιπίωνα. ^[5]
- Lib 558 ὃ δὲ ἐσῆλθε μὲν σὺν ἀνδράσι τετρακισχιλίοις, καὶ φυγὴ ταχεῖα τῶν Καρχηδονίων ἐς τὴν Βύρσαν ἦν, ὡς τῆς ἄλλης πόλεως ἀλούσης. βοή τε ἐγίγνετο ποικίλη καὶ τινων αἰχμαλωσία καὶ θόρυβος, ὡς καὶ τοὺς ἔξω στρατοπεδεύοντας ἐκλιπεῖν τὸ χαράκωμα καὶ ἐς τὴν Βύρσαν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀναδραμεῖν. ^[5]
- Lib 559 ὁ δὲ Σκιπίων (τὸ γὰρ χωρίον, τὰ Μέγαρα, ἐλαχανεύετο καὶ φυτῶν ὠραίων ἔγμεν αἵμασιαις τε καὶ θριγκοῖς βάτου καὶ ἄλλης ἀκάνθης καὶ ὀχετοῖς βαθέος ὕδατος ποικίλοις τε καὶ σκολιοῖς κατάπλεων ἦν) ἔδεισε, μὴ ἄβατον καὶ δυσχερὲς ἢ στρατῷ διώκοντι, ἐν ἀγνωσίᾳ μάλιστα διόδων, καὶ τις ἐν νυκτὶ ἐνέδρα γένοιτο. ἀνεζεύγνυε δὴ. καὶ γενομένης ἡμέρας ὁ Ἀσρούβας, χαλεπῶς ἔχων τῆς ἐς τὰ Μέγαρα ἐπιχειρήσεως, ὅσα Ῥωμαίων εἶχεν αἰχμάλωτα, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀγαγών, ὅθεν εὐσύνοπτα Ῥωμαῖοις ἔμελλε τὰ δρώμενα ἔσεσθαι, τῶν μὲν ὀφθαλμοὺς ἢ γλῶττας ἢ νεῦρα ἢ αἰδοῖα σιδηρίοις ἐξεῖλκε καμπύλοις, τῶν δ' ὑπέτεμνε τὰ πέλματα καὶ τοὺς δακτύλους ἐξέκοπτεν ἢ τὸ δέρμα τοῦ λοιποῦ σώματος ἀπέσπα καὶ πάντας ἔμπνους ἔτι κατεκρήμνιζεν, ἀδιάλλακτα τοῖς Καρχηδονίοις τὰ ἐς Ῥωμαίους ἐπινοῶν. ^[5]
- Lib 561 καὶ ὁ μὲν αὐτοὺς οὕτως ἡρέθιζε τὴν σωτηρίαν ἔχειν ἐν μόνῃ τῇ μάχῃ, περιέστη δ' αὐτῷ ἐς τὸ ἐναντίον ὧν ἐπενόει· ὑπὸ γὰρ συνειδότος οἱ Καρχηδόνιοι τῶνδε τῶν ἀθεμίστων ἔργων περιδεεῖς ἀντὶ προθύμων ἐγίγνοντο καὶ τὸν Ἀσρούβαν ὡς καὶ τὴν συγγνώμην σφῶν

ἀφηρημένον ἐμίσουν· καὶ μάλισθ' ἡ βουλὴ αὐτοῦ κατεβόα ὡς ὦμά καὶ ὑπερήφανα δεδρακότος ἐν συμφοραῖς οἰκείαις τοσαῖσδε. ^[5]

Lib 562 ὁ δὲ καὶ τῶν βουλευτῶν τινὰς ἔκτεινε συλλαμβάνων καὶ ἐς πάντα ὧν ἤδη περιδεῖς ἐς τυραννίδα μᾶλλον ἢ στρατηγίαν περιῆλθεν, ὡς ἐν τῷδε μόνῳ τὸ ἀσφαλὲς ἔξων, εἰ φοβερὸς αὐτοῖς εἶη καὶ δι' αὐτὸ καὶ δυσεπιχείρητος. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν χάρακα τῶν ἐχθρῶν, ὃν τῇ προτέρᾳ κατελελοίπεσαν ἐς τὸ ἄστρῳ φεύγοντες, ἐνέπρησεν, ὅλου δὲ τοῦ ἰσθμοῦ κρατῶν διετάφρευεν αὐτὸν ἐκ θαλάσσης ἐπὶ θάλασσαν, ἀπέχων τῶν πολεμίων ὅσον ὁρμὴν βέλους. ^[5]

Lib 563 οἱ δὲ ἐπέκειντο, καὶ ἦν αὐτῷ τὸ ἔργον ἐπὶ σταδίου τοῦ μετώπου πέντε καὶ εἴκοσιν ἐργαζομένῳ τε ὁμοῦ καὶ μαχομένῳ.

Lib 564 ὡς δὲ αὐτῷ τοῦτ' ἐξετετέλεστο, ἐτέραν ὥρυσσε τάφρον ἴσην, οὐ πολὺ τῆς προτέρας διασχών, ἐς τὴν ἡπειρον ἀφορῶσαν. δύο τε ἐπικαρσίας αὐταῖς ἐτέρας περιθείς, ὡς γενέσθαι τὸ ὅλον ὄρυγμα τετράγωνον, ἐσταύρωσε πάντα ξύλοις ὀξέσι. ^[5]

Lib 565 καὶ ἐπὶ τοῖς σταυροῖς τὰς μὲν ἄλλας τάφρους ἐχαράκωσε, τῇ δ' ἐς τὴν Καρχηδόνα ὁρώσῃ καὶ τεῖχος παρῳκοδόμησεν ἐπὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους, ὕψος μὲν δωδέκα ποδῶν χωρὶς ἐπάλξεων τε καὶ πύργων, οἱ ἐκ διαστήματος ἐπέκειντο τῷ τείχει, τὸ δὲ βάθος ἐφ' ἡμῖς μάλιστα τοῦ ὕψους· ὁ δ' ἐν μέσῳ πύργος ὑψηλότητός τε ἦν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ξύλινος ἐπέκειτο τετρώροφος, ὅθεν καθεώρα τὰ γινόμενα ἐν τῇ πόλει. ^[5]

Lib 566 ταῦτα δ' ἡμέραις εἴκοσι καὶ νυξὶν ἐργασάμενος ὅλῳ τῷ στρατῷ πονοῦντι καὶ παραλλάξ ἐργαζομένῳ τε καὶ πολεμοῦντι καὶ σῆτον ἢ ὕπνον αἰρουμένῳ τὴν στρατιὰν ἐσήγαγεν ἐς τόδε τὸ χαράκωμα.

Lib 567 καὶ ἦν αὐτῷ τοῦτο στρατόπεδόν τε ὁμοῦ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτείχισμα ἐπίμηκες, ὅθεν ὁρμώμενος τὴν ἀγορὰν ἀφηρεῖτο Καρχηδονίους, ὅση κατὰ γῆν αὐτοῖς ἐφέρετο· ὅτι γὰρ μὴ τῷδε τῷ αὐχένι μόνῳ, τὰ λοιπὰ ἢ Καρχηδῶν περίκλυστος ἦν. ^[5]

Lib 568 καὶ τοῦτο πρῶτον αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἐγίγνετο λιμοῦ καὶ κακῶν αἴτιον· ἅτε γὰρ τοῦ πλήθους παντὸς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὴν πόλιν ἀνοικισαμένου, οὔτε προϊόντες ποι διὰ τὴν πολιορκίαν, οὔτε ξένων ἐμπόρων διὰ τὸν πόλεμον θαμινὰ ἐπιόντων, μόνῃ τῇ τῆς Λιβύης ἀγορᾷ χρώμενοι, μικρὰ μὲν ποτε καὶ διὰ θαλάσσης, ὅτε ὠραῖον εἶη, τὰ πλέονα δὲ κατὰ τὴν γῆν ἐπεκομίζοντο, ἀφηρημένοι δὲ τότε τὴν ἐκ τῆς γῆς κομιδὴν ἐπιπόνως ἥσθοντο τοῦ λιμοῦ. Βιθύας δέ, ὅσπερ ἵππαρχος ἦν αὐτοῖς καὶ ἐπέπεμπε ἐπὶ σῆτον ἐκ πολλοῦ, προσελθεῖν μὲν ἢ βιάσασθαι τὸ χαράκωμα τοῦ Σκιπίωνος οὐκ ἐτόλμα, περιφέρων δὲ τὴν ἀγορὰν ἐς τὰ πόρρω διὰ μακροῦ ναυσὶν ἐσέπεμπε, ἐφορμους μὲν τῇ Καρχηδόνι νεῶν τοῦ Σκιπίωνος· ἀλλ' οὔτε διηνεκῶς οὔτε πυκναὶ συνειστήκεσαν, ὡς ἐν ἀλιμένῳ καὶ περικρήμνῳ θαλάσσει, παρά τε τὴν πόλιν αὐτὴν οὐκ ἐδύναντο ἀνακωχεύειν, τῶν Καρχηδονίων τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτων καὶ τοῦ κύματος ἐκεῖ μάλιστα διὰ τὰς πέτρας ταρασσομένου. ^[5]

Lib 570 ὅθεν αἱ φορτίδες αἱ Βιθύου καὶ εἴ τις ἄλλος ἔμπορος ὑπὸ κέρδους ἐθελοκινδύνως ἡπείγετο, φυλάσσοντες ἄνεμον ἐκ πόντου πολὺν πεπετασμένους τοῖς ἰστίοις διέθεον, ἀδυνάτων οὐσῶν ἔτι τῶν τριήρων ὀλκάδας, φερομένας ἰστίῳ καὶ πνεύματι, διώκειν. ^[5]

Lib 571 σπανίως μὲν οὖν ἐγίγνετο καὶ μόνον, ὅτε βίαιον εἶη πνεῦμα ἐκ πόντου· καὶ ταῦτα δ', ὅσα φέροιεν αἱ νῆες, Ἀσρούβας τρισμυρίοις ἀνδράσι μόνοις διένεμεν, οὓς ἐς μάχην ἐπέιλετο, καὶ τοῦ ἄλλου πλήθους κατεφρόνει· ὅθεν ἐμόχθουν μάλιστα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. καὶ ὁ Σκιπίων αἰσθανόμενος ἐπενόει τὸν ἔσπλουν αὐτοῖς τοῦ λιμένος, ἐς δύσιν τε ἀφορῶντα καὶ οὐ πάνυ πόρρω τῆς γῆς ὄντα, ἀποκλεῖσαι. ^[5]

Lib 572

χῶμα οὖν ἐς τὴν θάλασσαν ἔχου μακρόν, ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῆς ταινίας, ἢ μεταξὺ τῆς λίμνης οὔσα καὶ τῆς θαλάσσης γλῶσσα ἐκαλεῖτο, προΐων δ' ἐς τὸ πέλαγος καὶ εὐθύνων ἐπὶ τὸν ἔσπλουν. ^[5]

Lib 573 ἔχου δὲ λίθοις τε μεγάλοις καὶ πυκνοῖς, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ κλύδωνος διαφέροιντο. καὶ πλάτος τοῦ χώματος τὸ μὲν ἄνω τεσσάρων καὶ εἴκοσι ποδῶν, τὸ δ' ἐς τὸν βυθὸν καὶ τετραπλάσιον ἦν.

Lib 574 τοῖς δὲ Καρχηδονίοις ἀρχομένου μὲν τοῦδε τοῦ ἔργου καταφρόνησις ἦν ὡς χρονίου τε καὶ μακροῦ καὶ ἴσως ἀδυνάτου· προϊόντος δὲ σὺν ἐπείξει τοσοῦδε στρατοῦ, μήτε ἡμέραν ἐκλείποντος ἐπὶ τοῖς ἔργοις μήτε νύκτα, ἔδεισαν καὶ στόμα ἕτερον ἐπὶ θάτερα τοῦ λιμένος ὠρυσσον ἐς μέσον τὸ πέλαγος, οἱ μὴδὲν χῶμα προελθεῖν ἐδύνατο ὑπὸ βάθους τε καὶ πνευμάτων ἀγριωτέρων. ^[5]

Lib 575 διώρυσσον δ' ἅμα γυναιξὶ καὶ παισίν, ἔνδοθεν ἀρχόμενοι καὶ πάνυ λανθάνοντες ἅμα δὲ καὶ ναῦς ἐξ ὕλης παλαιᾶς ἐναυπήγουν, πεντήρεις τε καὶ τριήρεις, οὐδὲν ὑπολείποντες εὐψυχίας τε καὶ τόλμης. οὕτω δ' ἅπαντα ἐπέκρυπτον, ὡς μὴδὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἔχειν τι τῷ Σκιπίωνι σαφὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ κτύπον μὲν ἐν τοῖς λιμέσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς εἶναι πολὺν ἀπαύστως, τὴν δὲ χρεῖαν οὐκ εἰδέναι, μέχρι γε δὴ πάντων ἐτοιμῶν γενομένων οἱ Καρχηδόνιοι τὸ στόμα ἀνέωξαν περὶ ἕω καὶ ναυσὶ πεντήκοντα μὲν τριηριτικάς, κερκούροις δὲ καὶ μυοπάρωσι καὶ ἄλλοις βραχυτέροις πολλοῖς ἐξέπλεον, ἐς κατάπληξιν ἐσκευασμένοι φοβερῶς. ^[5]

Lib 577 Ῥωμαίους δὲ τό τε στόμα ἄφνω γενόμενον καὶ ὁ στόλος ἐπὶ τῷ στόματι ἐς τοσόνδε κατέπληξεν, ὡς τοὺς Καρχηδονίους, εἰ αὐτίκα ταῖς ναυσὶ ταῖς Ῥωμαίων ἐπέθεντο, ἡμελημέναις τε ὡς ἐν τειχομαχίᾳ καὶ οὐδενὸς ναύτου παρόντος οὐδ' ἐρέτου, ὅλου ἂν τοῦ ναυστάθμου κρατῆσαι. ^[5]

Lib 578 νῦν οὖν (ἀλῶναι γὰρ ἔδει Καρχηδόνα) τότε μὲν ἐς μόνην ἐπίδειξιν ἐπέπλευσαν καὶ σοβαρῶς ἐπιτωθάσαντες ἀνέστρεφον, τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦτο ἐς ναυμαχίαν καθίσταντο· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὰς τε ναῦς καὶ τὰλλα εὐτρεπισάμενοι ἀντανήγοντο. ^[5]

Lib 579 βοῆς δὲ καὶ παρακελεύσεως ἐκατέρωθεν γενομένης καὶ προθυμίας ἐρετῶν τε καὶ κυβερνητῶν καὶ τῶν ἐπιβατῶν, ὡς ἐν τῷδε λοιπῷ Καρχηδονίοις μὲν τῆς σωτηρίας οὔσης, Ῥωμαίοις δὲ τῆς νίκης ἐντελοῦς, πληγαὶ τε πολλαὶ καὶ τραύματα ποικίλα ἐγίγνετο παρ' ἀμφοῖν μέχρι μέσης ἡμέρας. ^[5]

Lib 580 ἐν δὲ τῷ πόνῳ τὰ σκάφη τῶν Λιβύων τὰ σμικρὰ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ναυσὶ, μέγαις οὔσαις, ἐς τοὺς ταρσοὺς ὑποτρέχοντα διετίτρη πρύμνας καὶ ἐξέκοπτε πηδάλια καὶ κώπας καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ποικίλα ἐλύπει, εὐμαρῶς τε ὑποφεύγοντα καὶ εὐμαρῶς ἐπιπλέοντα. ^[5]

Lib 581 ἀκρίτου δ' ἔτι τῆς ναυμαχίας οὔσης καὶ τῆς ἡμέρας ἐς δεῖλιν τρεπομένης ἔδοξε τοῖς Καρχηδονίοις ὑποχωρεῖν, οὐ τι κατὰ ἥτταν, ἀλλ' ἐς τὴν ἐπιόυσαν ὑπερτιθεμένοις.

Lib 582 καὶ αὐτῶν τὰ σκάφη τὰ βραχύτερα προύφευγε καὶ τὸν ἔσπλουν προλαβόντα ἐς ἄλληλα ὠθεῖτο ὑπὸ πλήθους καὶ τὸ στόμα βύζην ἀπέκλειεν. ὅθεν αἱ μείζους ἐπανιοῦσαι τὸν ἔσπλουν ἀφήρηντο καὶ εἰς τὸ χῶμα κατέφυγον, ὃ πρὸ τοῦ τείχους εὐρύχωρον ἐμποροῖς ἐς διάθεσιν φορτίων ἐγεγένητο ἐκ πολλοῦ· καὶ παρατείχισμα ἐπ' αὐτοῦ βραχὺ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πεποιήτο, ἵνα μὴ ὡς ἐν εὐρυχώρῳ στρατοπεδεύσειάν ποτε οἱ πολέμιοι. ^[5]

Lib 583 ἐς μὲν δὴ τότε τὸ χῶμα αἱ νῆες αἱ τῶν Καρχηδονίων ἀπορίᾳ λιμένος καταφυγοῦσαι μετωπηδὸν ὠρμίσαντο· καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπιπλέοντας οἱ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν νεῶν, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ χώματος, οἱ δ' ἐκ τοῦ διατειχίσματος ἀπεμάχοντο. ^[5]

Lib 584 Ῥωμαίοις δ' ὁ μὲν ἐπίπλους ἦν ῥάδιος καὶ τὸ μάχεσθαι ναυσὶν ἐστώσαις εὐμαρές, αἱ δ' ἀναχωρήσεις δι' ἀναστροφὴν τῶν νεῶν, μακρῶν οὐσῶν, βραδεῖαι τε καὶ δυσχερεῖς ἐγίγνοντο·

ὅθεν ἀντέπασχον ἐν τῷδε τὰ ὅμοια (ὅτε γὰρ ἐπιστρέφειεν, ἐπλήσσοντο ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐπιπλεόντων), μέχρι νῆες Σιδητῶν πέντε, αἱ φιλίᾳ Σκιπίωνος εἶποντο, τὰς μὲν ἀγκύρας καθῆκαν ἐκ πολλοῦ διαστήματος ἐς τὸ πέλαγος, ἀψάμεναι δ' ἀπ' αὐτῶν κάλους μακροὺς εἰρεσίᾳ τοῖς Καρχηδονίοις ἐπέπλεον καί, ὅτε ἐγχρίμψειαν, ὑπεχώρουν, τοὺς κάλους ἐπισπώμεναι κατὰ πρύμναν, αὐθὶς τε ῥοθίῳ καταπλέουσai πάλιν ἀνήγοντο κατὰ πρύμναν. ^[5]

Lib 586 τότε γὰρ ὁ στόλος ἅπας, τὸν νοῦν τῶν Σιδητῶν ὁρῶντές τε καὶ μιμούμενοι, πολλὰ τοὺς ἐχθροὺς ἔβλαπτον. καὶ τὸ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτα, καὶ ἐς τὴν πόλιν διέφυγον αἱ τῶν Καρχηδονίων νῆες, ὅσαι γε ἔτι ἦσαν ὑπόλοιποι. Σκιπίων δὲ γενομένης ἡμέρας ἐπεχείρει τῷ χώματι· καὶ γὰρ ἦν εὐκαιρον ἐπιτείχισμα τοῦ λιμένος. ^[5]

Lib 587 κριοῖς οὖν τὸ παρατείχισμα τύπτων καὶ μηχανήματα πολλὰ ἐπάγων μέρος αὐτοῦ κατέβαλεν.

Lib 588 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, καίπερ ὑπὸ λιμοῦ καὶ κακώσεως ποικίλης ἐνοχλούμενοι, νυκτὸς ἐξέδραμον ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων μηχανήματα, οὐ κατὰ γῆν (οὐ γὰρ ἦν δίοδος) οὐδὲ ναυσὶν (ἀλιτενῆς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα), ἀλλὰ γυμνοὶ δᾶδας ἔφερον, οὐχ ἡμέμενας, ἵνα μὴ μακρόθεν εἶεν καταφανεῖς· ἐς δὲ τὴν θάλασσαν ἐμβάντες, ἢ μὴ τις ἂν προσεδόκησεν, οἱ μὲν ἄχρι τῶν μαστῶν βρεχόμενοι διεβάδιζον, οἱ δὲ καὶ διένεον, ἕως ἐπὶ τὰ μηχανήματα ἐλθόντες ἐξῆψαν τὸ πῦρ καὶ κατάφωροι γενόμενοι πολλὰ μὲν ἔπαθον, ἅτε γυμνοὶ τιτρωσκόμενοι, πολλὰ δ' ἀντέδρασαν ὑπὸ τόλμης· οἱ καὶ τὰς ἀκίδας τῶν βελῶν καὶ τὰς αἰχμὰς ἐν στέρνοις καὶ ὄψεσι φέροντες οὐκ ἀνίεσαν, ὥσπερ θηρία ταῖς πληγαῖς ἐγκείμενοι, μέχρι τὰ μηχανήματα ἐνέπρησαν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐτρέψαντο θορυβουμένους. ^[5]

Lib 591 ἔκπληξις τε καὶ τάραχος ἦν ἀνὰ ὅλον τὸ στρατόπεδον καὶ φόβος, οἷος οὐ πρὶν, ὑπὸ μανίας γυμνῶν πολεμίων, ὥστε δεῖσας ὁ Σκιπίων μετὰ ἱππέων ἕξω περιέθει καὶ τοὺς οἰκείους, εἰ μὴ λήξαιεν τῆς φυγῆς, ἐκέλευε βάλλειν.

Lib 592 ἔστι δὲ οὓς ἔβαλε καὶ ἀπέκτεινεν, ἕως οἱ πλείους συνεώσθησαν ἐς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ ἀνάγκης καὶ διενυκτέρευσαν ἔνοπλοι, τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἐχθρῶν δεδιότες. οἱ δέ, τὰς μηχανὰς ἐμπρήσαντες, ἐξένεον αὐθὶς ἐς τὰ οἰκεῖα. ἅμα δ' ἡμέρᾳ Καρχηδόνιοι μὲν, οὐκ ἐνοχλουσῶν σφᾶς ἔτι μηχανῶν πολεμίων, τὸ διαπεπτωκὸς τοῦ διατειχίσματος ὠκοδόμουν καὶ πύργους ἐν αὐτῷ πολλοὺς ἐποιοῦν ἐκ διαστήματος, Ῥωμαῖοι δ', ἐτέρας ἐργασάμενοι μηχανὰς, χώματα ἤγειρον ἀντιμέτωπα τοῖς πύργοις δᾶδὰ τε συγκεκομμένην καὶ θεῖον ἐν κώθωσι καὶ πίσσαν ἐπ' αὐτοὺς ἐσφενδόνων καὶ ἔστιν οὓς τῶν πύργων ἐνεπίμπρασαν καὶ τοὺς Καρχηδονίους φεύγοντας ἐδίωκον. ^[5]

Lib 593 ὀλισθηρὸς δ' ἦν ὁ δρόμος ὑφ' αἵματος πεπηγότος ὑπογύου τε καὶ πολλοῦ, ὥστε τῶν φευγόντων ἀπελίποντο ἄκοντες. ^[10]

Lib 594 ὁ δὲ Σκιπίων τοῦ χώματος ὅλου κατασχὼν ἀπετάφρευεν αὐτὸ καὶ τεῖχος ἤγειρεν ἐκ πλίνθων, οὔτε κολοβώτερον τοῦ τῶν πολεμίων οὔτ' ἐκ μακροῦ διαστήματος ἀπ' αὐτῶν.

Lib 595 ὥς δ' ἐξείργαστο αὐτῷ καὶ τὸ τεῖχος, τετρακισχιλίους ἐς αὐτὸ ἔπεμψεν, ἐπαφιέναι τοῖς ἐχθροῖς βέλη τε καὶ ἀκόντια σὺν καταφρονήσει. οἱ δὲ ἰσομέτωποι γενόμενοι ἔβαλλον αὐτοὺς ἐπιτυχῶς. καὶ τὸ θέρος ἐς ταῦτα ἀναλώθη. χειμῶνος δ' ἀρχομένου τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καρχηδονίων δύναμιν τε καὶ συμμάχους ὁ Σκιπίων ἔγνω προκαθελεῖν, ὅθεν αὐτοῖς ἀγορὰ διεπέμπετο. ^[5]

Lib 596 περιπέμψας οὖν ἐτέρωσε ἐτέρους, αὐτὸς ἐς Νέφεριν ἐπὶ Διογένει, τὸν μετὰ Ἀσρούβαν φρουροῦντα τὴν Νέφεριν, ἠπείγετο διὰ τῆς λίμνης καὶ Γάιον Λαίλιον κατὰ γῆν περιέπεμπεν. ^[5]

Lib 597

ὥς δὲ ἀφίκετο, δύο σταδίου ἀποσχὼν τοῦ Διογένους ἐστρατοπέδευε καὶ Γολόσσην καταλιπὼν ἐγχειρεῖν ἀπαύστως τῷ Διογένει αὐτὸς ἐπὶ Καρχηδόνης ἠπείγετο· ὅθεν ἐς Νέφερίν τε καὶ Καρχηδόνα διετράχαζεν, αἰεὶ τὰ γινόμενα ἐφορῶν.

Lib 598 δύο δὲ τοῦ Διογένους μεσοπυργίων καταπεσόντων ἦκεν ὁ Σκιπίων καὶ χιλίους ἐπιλέκτους ὅπισθεν τοῦ Διογένους ἐνεδρεύσας ἐτέροις ἐκ μετώπου τρισχιλίοις, ἀριστίνδην καὶ τοῖσδε ἐπιλεγομένοις, ἐπέβαιναν ἐπὶ τὰ πεπτωκότα τῶν μεσοπυργίων, οὐκ ἀθρόους ἀναβιβάζων, ἀλλὰ κατὰ μέρη πυκνοὺς ἐπ' ἀλλήλοις, ἵνα μηδὲ βιασθέντες οἱ πρῶτοι φυγεῖν δύναιτο διὰ τοὺς ἐπομένους. ^[5]

Lib 599 πολλῆς δὲ βοῆς οὔσης καὶ πόνου καὶ τῶν Λιβύων ἐς ταῦτ' ἐπεστραμμένων οἱ χίλιοι, καθάπερ αὐτοῖς προεῖρητο, οὐδενὸς ἐς αὐτοὺς ἀποβλέποντος οὐδ' ὑπονοοῦντος ἐνέπεσον ἐς τὸ χαράκωμα εὐτόλμως καὶ διέσπων αὐτὸ καὶ ὑπερέβαινον. ^[5]

Lib 600 καὶ τῶν πρῶτων ἔνδον γενομένων αἴσθησις ἐγίγνετο ταχεῖα, καὶ ἔφευγον οἱ Λίβυες, οὐχ ὅσους ἐώρων, ἀλλὰ πολὺ πλείονας ἡγούμενοι τοὺς ἐσελθόντας εἶναι.

Lib 601 Γολόσσης δ' αὐτοῖς ἐπιτρέχων σὺν Νομάσι πολλοῖς καὶ ἐλέφασιν πολὺν εἰργάζετο φόνον, ὥς ἀπολέσθαι μὲν ἐς ἑπτακισμυρίους σὺν τοῖς ἀχρείοις, ἀλῶναι δ' ἐς μυρίους, διαφυγεῖν δ' ἀμφὶ τοὺς τετρακισχιλίους.

Lib 602 ἐάλω δὲ καὶ ἡ πόλις ἡ Νέφερις ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ, δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέραις ἄλλαις πολιορκηθεῖσα πρὸς τοῦ Σκιπίωνος πάννυ κακοπαθῶς ἐν χειμῶνι καὶ ψυχρῷ χωρίῳ.

Lib 603 τὸ δὲ ἔργον τόδε μάλιστα συνήνεγκεν ἐς τὴν τῆς Καρχηδόνης ἄλωσιν· ἦδε γὰρ ἡ στρατιὰ τὴν ἀγορὰν αὐτοῖς διεπόρθμευεν, καὶ ἐς τόδε τὸ στρατόπεδον οἱ Λίβυες ἀφορῶντες ἐθάρρουν. τότε δ' αὐτοῦ ληφθέντος καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Λιβύης χωρία τοῖς στρατηγοῖς Σκιπίωνος προσεχώρει ἢ οὐ δυσχερῶς ἐλαμβάνετο. ^[5]

Lib 604 ἢ τε ἀγορὰ τοὺς Καρχηδονίους ἐπέλιπε, καὶ οὐδὲν οὔτ' ἐκ Λιβύης, ἀλλοτρίας ἤδη γενομένης, οὔτ' ἀλλαχόθεν αὐτοῖς καταπλεῖν ἐδύνατο διὰ τε τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ τὴν ὥραν χειμέριον οὔσαν. ἀρχομένου δ' ἔαρος ὁ μὲν Σκιπίων ἐπεχείρει τῇ τε Βύρσῃ καὶ τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι, ὁ δὲ Ἀσρούβας νυκτὸς ἐνεπίμπρη τὸ μέρος τοῦ Κώθωνος τὸ τετράγωνον.

Lib 606 ἐλπίσαντος δ' ἔτι τὸν Σκιπίωνα ἐπιθήσεσθαι καὶ πρὸς τόδε τῶν Καρχηδονίων ἐπεστραμμένων, ἔλαθε Λαίλιος ἐπὶ θάτερα τοῦ Κώθωνος ἐς τὸ περιφερὲς αὐτοῦ μέρος ἀνελθών.

Lib 607 βοῆς δ' ὥς ἐπὶ νίκη γενομένης οἱ μὲν ἔδεισαν, οἱ δὲ πανταχόθεν ἤδη καταφρονοῦντες ἐβιάζοντο τὴν ἀνάβασιν, ξύλα καὶ μηχανήματα καὶ σανίδας ἐπὶ τὰ διαστήματα διατιθέντες, ἀσθενῶν τὰ σώματα τῶν φυλάκων ὑπὸ τοῦ λιμοῦ γεγονότων καὶ ταῖς γνώμαις ἀπαγορευόντων. ^[5]

Lib 608 ληφθέντος δὲ τοῦ περὶ τὸν Κώθωνα τείχους τὴν ἀγορὰν, ἐγγὺς οὔσαν, ὁ Σκιπίων κατέλαβεν. οὐδὲν τε ὥς ἐν ἑσπέρᾳ πλέον ἔτι δυνάμενος ἐν τοῖς ὅπλοις διενυκτέρευσε μεθ' ἀπάντων.

Lib 609 ἀρχομένης δὲ τῆς ἡμέρας ἐτέρους ἀκμῆτας ἐκάλει τετρακισχιλίους, οἱ ἐσιόντες ἱερὸν Ἀπόλλωνος, οὗ τό τε ἄγαλμα κατάχρυσον ἦν καὶ δῶμα αὐτῷ χρυσεύλατον ἀπὸ χιλίων ταλάντων σταθμοῦ περιέκειτο, ἐσύλων καὶ ταῖς μαχαίραις ἔκοπτον, ἀμελήσαντες τῶν ἐφεστῶτων, ἕως ἐμερίσαντο καὶ ἐπὶ τὸ ἔργον ἐτράποντο. Σκιπίωνι δ' ἦν μὲν ἐπὶ τὴν Βύρσαν ἡ σπουδή· τὸ γὰρ ὀχυρώτατον τῆς πόλεως ἦν, καὶ οἱ πλείονες ἐς αὐτὴν συνεπεφεύγεσαν. ^[5]

Lib 610 τριῶν δ' οὐσῶν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀνόδων ἐς αὐτήν, οἰκίαι πυκναὶ καὶ ἐξώροφοι πανταχόθεν ἦσαν· ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι βαλλόμενοι τὰς πρώτας τῶν οἰκιῶν κατέλαβον καὶ ἀπ' αὐτῶν ἡμύνοντο τοὺς ἐπὶ τῶν πλησίον. ^[5]

Lib 611

ὅτε δ' αὐτῶν κρατήσειαν, ξύλα καὶ σανίδας τοῖς διαστήμασι τῶν στενωπῶν ἐπιτιθέντες διέβαινον ὡς ἐπὶ γεφυρῶν.

Lib 612 καὶ ὁδε μὲν ὁ πόλεμος ἦν ἐπὶ τῶν τεγῶν ἄνω, ἕτερος δ' ἐν τοῖς στενωποῖς κατὰ τοὺς ἀπαντῶντας. στόνου δὲ καὶ οἰμωγῆς καὶ βοῆς πάντα καὶ ποικίλων παθῶν ἐνεπίμπλατο, κτεινομένων τε ἐν χερσὶ καὶ ζώντων ἔτι ῥιπτουμένων ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τεγῶν ἐς τὸ ἔδαφος καὶ φερομένων ἐνίων ἐπὶ δόρατα ὀρθὰ ἢ αἰχμὰς ἄλλας ἢ ξίφη. ^[5]

Lib 613 ἐνεπίμπρη δ' οὐδὲν οὐδεὶς πω διὰ τοὺς ἐπὶ τῶν τεγῶν, ἕως ἐπὶ τὴν Βύρσαν ἦκεν ὁ Σκιπίων· καὶ τότε τοὺς τρεῖς ὁμοῦ στενωποὺς ἐνεπίμπρη καὶ τὸ αἰεὶ πιμπράμενον ἑτέροις ὁδοποιεῖν ἐκέλευεν, ἵνα εὐμαρῶς ὁ στρατὸς ἀλλασσόμενος διαθέοι.

Lib 614 ἄλλη δ' ἦν ἐκ τοῦδε ὄψις ἐτέρων κακῶν, τοῦ μὲν πυρὸς ἐπιφλέγοντος πάντα καὶ καταφέροντος, τῶν δὲ ἀνδρῶν τὰ οἰκοδομήματα οὐ διαιρούντων ἐς ὀλίγον, ἀλλ' ἀθρόα βιαζομένων ἀνατρέπειν.

Lib 615 ὃ τε γὰρ κτύπος ἐκ τοῦδε πολὺ πλείων ἐγίγνετο, καὶ μετὰ τῶν λίθων ἐξέπιπτον ἐς τὸ μέσον ἀθρόοι νεκροὶ ζῶντές τε ἕτεροι, πρεσβῦται μάλιστα καὶ παιδία καὶ γυναῖα, ὅσα τοῖς μυχοῖς τῶν οἰκιῶν ἐκέκρυπτο, οἱ μὲν καὶ τραύματα φέροντες, οἱ δ' ἡμίφλεκτοι, φωνὰς ἀηδεῖς ἀφιέντες. ^[5]

Lib 616 ἕτεροι δ', ὡς ἀπὸ τοσοῦδε ὕψους μετὰ λίθων καὶ ξύλων καὶ πυρὸς ὠθούμενοι καὶ καταπίπτοντες, ἐς πολλὰ σχήματα κακῶν διεσπῶντο ῥηγνύμενοί τε καὶ καταρασσόμενοι.

Lib 617 καὶ οὐδ' ἐς τέλος αὐτοῖς ταῦτα ἀπέχρη· λιθολόγοι γάρ, ὅσοι πελέκεσι καὶ ἀξίναις καὶ κοντοῖς τὰ πίπτοντα μετέβαλλόν τε καὶ ὠδοποιοῦν τοῖς διαθέουσιν, οἱ μὲν τοῖς πελέκεσι καὶ ταῖς ἀξίναις, οἱ δὲ ταῖς χηλαῖς τῶν κοντῶν, τοὺς τε νεκροὺς καὶ τοὺς ἔτι ζῶντας ἐς τὰ τῆς γῆς κοῖλα μετέβαλλον ὡς ξύλα καὶ λίθους ἐπισύροντες ἢ ἀνατρέποντες τῷ σιδήρῳ, ἦν τε ἄνθρωπος ἀναπλήρωμα βόθρου. ^[5]

Lib 618 μεταβαλλόμενοι δ' οἱ μὲν ἐς κεφαλὰς ἐφέροντο, καὶ τὰ σκέλη σφῶν ὑπερίσχοντα τῆς γῆς ἥσπαιρον ἐπὶ πλεῖστον· οἱ δ' ἐς μὲν τοὺς πόδας ἔπιπτον κάτω καὶ ταῖς κεφαλαῖς ὑπερεῖχον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἵπποι δ' αὐτοὺς διαθέοντες ἐς τὰς ὄψεις ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἐκόλαπτον, οὐχ ἐκόντων τῶν ἐποχουμένων, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς, ἐπεὶ οὐδ' οἱ λιθολόγοι ταῦτ' ἔδρων ἐκόντες· ἀλλ' ὁ τοῦ πολέμου πόνος καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης ἐγγὺς <οὔση> καὶ ἡ τοῦ στρατοῦ σπουδὴ καὶ κήρυκες ὁμοῦ καὶ σαλπικταὶ πάντα θορυβοῦντες χιλιάρχοί τε καὶ λοχαγοὶ μετὰ τῶν τάξεων ἐναλλασσόμενοι καὶ διαθέοντες ἔνθους ἅπαντας ἐποιοῦν καὶ ἀμελεῖς τῶν ὀρωμένων ὑπὸ σπουδῆς. ^[5]

Lib 620 καὶ ταῦτα πονουμένων ἑδαπανήθησαν ἕξ ἡμέραι τε καὶ νύκτες, τῆς μὲν στρατιᾶς ἐναλλασσομένης, ἵνα μὴ κάμοιεν ὑπ' ἀγρυπνίας καὶ κόπου καὶ φόνου καὶ ὄψεως ἀηδοῦς, Σκιπίωνος δ' ἀπαύστως ἐφεστῶτος ἢ διαθέοντος ἀύπνου καὶ σῆτον οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων αἰρουμένου, μέχρι κάμνων καὶ παρειμένος ἐκαθέζετο ἐφ' ὑψηλοῦ, τὰ γινόμενα ἐφορῶν. ^[5]

Lib 621 πολλῶν δ' ἔτι πορθουμένων καὶ τοῦ κακοῦ μακροτάτου δοκοῦντος ἔσεσθαι, προσέφυγον ἐβδόμης ἡμέρας αὐτῷ τινες ἐστεμμένοι στέμματα Ἀσκληπίεια· τόδε γὰρ ἦν τὸ ἱερὸν ἐν ἀκροπόλει μάλιστα τῶν ἄλλων ἐπιφανὲς καὶ πλούσιον, ὅθεν οἶδε τὰς ἱκετηρίας λαβόντες ἐδέοντο τοῦ Σκιπίωνος περὶ μόνης συνθέσθαι σωτηρίας τοῖς ἐθέλουσιν ἐπὶ τῷδε τῆς Βύρσης ἐξίεναι. ὁ δὲ ἐδίδου, χωρὶς αὐτομόλων. ^[5]

Lib 622 καὶ ἐξήεσαν αὐτίκα μυριάδες πέντε ἀνδρῶν ἅμα καὶ γυναικῶν, ἀνοιχθέντος αὐτοῖς στενοῦ διατειχίσματος. καὶ οὗτοι μὲν ἐφυλάσσοντο, ὅσοι δ' αὐτόμολοι Ῥωμαίων ἦσαν, ἀμφὶ τοὺς ἐνακοσίους μάλιστα, ἀπογνόντες αὐτῶν ἐς τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνέδραμον μετὰ Ἀσρούβα καὶ τῆς γυναικὸς τῆς Ἀσρούβα καὶ δύο παίδων ἀρρένων. ^[5]

Lib 623

ὅθεν εὐμαρῶς αἰεὶ ἐμάχοντο, καίπερ ὄντες ὀλίγοι, διὰ τὸ ὕψος τοῦ τεμένους καὶ τὸ ἀπόκρημνον, ἐς ὃ καὶ παρὰ τὴν εἰρήνην διὰ βαθμῶν ἐξήκοντα ἀνέβαινον.

Lib 624 ὥς δὲ ὅ τε λιμὸς αὐτοὺς καθήρει καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ πόνος, τοῦ κακοῦ προσπελάζοντος, τὸ μὲν τέμενος ἐξέλιπον, ἐς δὲ τὸν νεῶν αὐτοῦ καὶ τὸ τέγος ἀνέτρεχον.

Lib 625 κὰν τούτῳ λαθὼν ὁ Ἀσρούβας ἔφυγε πρὸς τὸν Σκιπίωνα μετὰ θαλλῶν· καὶ αὐτὸν ὁ Σκιπίων ἐκάθισε πρὸ ποδῶν ἑαυτοῦ καὶ τοῖς αὐτομόλοις ἐπεδείκνυεν. οἳ δ', ὥς εἶδον, ἤτησαν ἡσυχίαν σφίσι γενέσθαι καὶ γενομένης Ἀσρούβα μὲν ἐλοιδορήσαντο πολλὰ καὶ ποικίλα, τὸν δὲ νεῶν ἐνέπρησάν τε καὶ κατεκαύθησαν. ^[5]

Lib 626 τὴν δὲ γυναῖκα τὴν Ἀσρούβα λέγουσιν, ἀπτομένου τοῦ πυρός, ἀντικρὺ τοῦ Σκιπίωνος γενομένην κατακοσμήσασθαι τε, ὥς ἐν συμφοραῖς ἐδύνατο, καὶ παραστησαμένην τὰ τέκνα εἰπεῖν ἐς ἐπήκοον τοῦ Σκιπίωνος· “σοὶ μὲν οὐ νέμεσις ἐκ θεῶν, ὦ Ῥωμαῖ· ἐπὶ γὰρ πολεμίαν ἐστράτευσας· Ἀσρούβαν δὲ τόνδε, πατρίδος τε καὶ ἱερῶν καὶ ἐμοῦ καὶ τέκνων προδότην γενόμενον, οἳ τε Καρχηδόνος δαίμονες ἀμύναιντο καὶ σὺ μετὰ τῶν δαιμόνων. ^[5]

Lib 627 ” εἴτ' ἐς τὸν Ἀσρούβαν ἐπιστρέψασα εἶπεν· “ὦ μιαρὲ καὶ ἄπιστε καὶ μαλακώτατε ἀνδρῶν, ἐμὲ μὲν καὶ τοὺς ἐμοὺς παῖδας τόδε τὸ πῦρ θάψει· σὺ δὲ τίνα κοσμήσεις θρίαμβον, ὁ τῆς μεγάλης Καρχηδόνος ἡγεμών; τίνα δ' οὐ δώσεις δίκην τῷδε, ὦ παρακαθέζη;” τοσαῦτ' ὄνειδίσασα κατέσφαξε τοὺς παῖδας καὶ ἐς τὸ πῦρ αὐτούς τε καὶ ἑαυτὴν ἐπέρριψεν. ὧδε μὲν φασὶ τὴν Ἀσρούβα γυναῖκα, ὥς αὐτὸν ἐχρῆν Ἀσρούβαν, εἰποῦσαν ἀποθανεῖν· ὁ δὲ Σκιπίων, πόλιν ὁρῶν ἐπτακοσίοις ἔτεσιν ἀνθήσασαν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ καὶ γῆς τοσῆδε καὶ νήσων καὶ θαλάσσης ἐπάρξασαν ὅπλων τε καὶ νεῶν καὶ ἐλεφάντων καὶ χρημάτων εὐπορήσασαν ἴσα ταῖς ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις, τόλμη δὲ καὶ προθυμία πολὺ διασχοῦσαν, ἥ γε καὶ ναῦς καὶ ὅπλα πάντα περιηρημένην τρισὶν ὅμως ἔτεσιν ἀντέσχε πολέμῳ τοσῷδε καὶ λιμῷ, τότε ἄρδην τελευτῶσαν ἐς πανωλεθρίαν ἐσχάτην, λέγεται μὲν δακρῦσαι καὶ φανερὸς γενέσθαι κλαίων ὑπὲρ πολεμίων, ἐπὶ πολὺ δ' ἔννους ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενός τε καὶ συνιδὼν, ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ ἀρχὰς ἀπάσας δεῖ μεταβαλεῖν ὥσπερ ἀνθρώπους δαίμονα καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον, εὐτυχῆς ποτε πόλις, ἔπαθε δὲ ἡ Ἀσσυρίων καὶ Μήδων καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ μεγίστη γενομένη καὶ ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμπασα, ἡ Μακεδόνων, εἰπεῖν, ἐς Πολύβιον τὸν λογοποιὸν ἀποβλέψαντα, εἶτε ἐκὼν, εἶτε προφυγόντος αὐτὸν τοῦδε τοῦ ἔπους· “ἔσσεται ἡμαρ, ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐυμμελίῳ Πριάμοιο. ^[10]

Lib 630 ” Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρομένου σὺν παρρησίᾳ (καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος), ὅ τι βούλοιο ὁ λόγος, φασὶν οὐ φυλαξάμενον ὀνομάσαι τὴν πατρίδα σαφῶς, ὑπὲρ ἧς ἄρα, ἐς τὰνθρώπεια ἀφορῶν, ἐδεδίει. καὶ τάδε μὲν Πολύβιος αὐτὸς ἀκούσας συγγράφει· Σκιπίων δ', ἐπεὶ κατέσκαπτο Καρχηδών, ἐπὶ μὲν τινα ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπέτρεψεν τῇ στρατιᾷ διαρπάζειν, ὅσα μὴ χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἢ ἀναθήματα ἦν, μετὰ δὲ τοῦτ' ἀριστεῖα πολλὰ διαδοὺς ἅπασι, χωρὶς τῶν ἐς τὸ Ἀπολλώνιον ἀμαρτόντων, ναῦν μὲν ὀξυτάτην κοσμήσας λαφύροις ἄγγελον τῆς νίκης ἔστειλεν ἐς Ῥώμην, ἐς δὲ Σικελίαν περιέπεμπε, ὅσα Καρχηδόνιοι σφῶν ἀναθήματα κοινὰ πολεμοῦντες ἔλαβον, ἐλθόντας ἐπιγινώσκειν καὶ κομίζεσθαι· ὃ καὶ μάλιστα αὐτὸν ἐδημαγώγησεν ὥς μετὰ τοῦ δυνατοῦ φιλάνθρωπον. ^[10]

Lib 632 ἀποδόμενος δὲ τὴν λείαν τὴν περισσὴν ὅπλα καὶ μηχανήματα καὶ ναῦς ἀχρήστους ἄρει καὶ Ἀθηναῖα διαζωσάμενος αὐτὸς ἔκαιεν κατὰ τὰ πάτρια. οἳ δ' ἐν ἄστει, ὡσαύτως τὴν ναῦν ἰδόντες καὶ τῆς νίκης περὶ δέϊλιν ἐσπέραν πυθόμενοι, ἐς τὰς ὁδοὺς ἐξεπήδων καὶ διενυκτέρευον μετ' ἀλλήλων, ἡδόμενοι καὶ συμπλεκόμενοι ὥς ἄρτι μὲν ἐλεύθεροι φόβων γεγονότες, ἄρτι δ' ἄρχοντες ἐτέρων ἀσφαλῶς, ἄρτι δὲ βέβαιον τὴν πόλιν ἔχοντες καὶ νενικηκότες οἶαν οὔτινα πρότερον ἄλλην. ^[5]

- Lib 634 πολλά μὲν γὰρ αὐτοῖς συνήδεσαν ἔργα λαμπρά, πολλὰ δὲ τοῖς πατράσιν ἕς τε Μακεδόνας καὶ Ἰβήρας καὶ ἕς Ἀντίοχον τὸν Μέγαν ἔναγχος καὶ περὶ αὐτὴν Ἰταλίαν· πόλεμον δ' οὐδένα ἄλλον οὕτως ἐπὶ θύραις ἐπίφοβον αὐτοῖς ἦδεν, διὰ τε ἀνδρείαν καὶ φρόνημα καὶ τόλμαν ἐχθρῶν καὶ ἀπιστίαν ἐν σφίσιν ἐπικίνδυνον γενόμενον. ^[5]
- Lib 635 ἀνέφερον δὲ καὶ ὧν ἔπαθον ὑπὸ Καρχηδονίων ἔν τε Σικελίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ καὶ περὶ αὐτὴν Ἰταλίαν ἑκατάδεκα ἔτεσιν, Ἀννίβου τετρακόσια ἐμπρήσαντος ἄσθη καὶ μυριάδας ἀνδρῶν τριάκοντα ἐν μόναις μάχαις ἀνελόντος ἐπὶ τε τὴν Ῥώμην πολλακίς ἐλάσαντος καὶ ἕς ἔσχατον κινδύνου συναγαγόντος. ^[5]
- Lib 636 ὧν ἐνθυμούμενοι μάλιστα ἐξίσταντο περὶ τῆς νίκης ἕς ἀπιστίαν αὐτῆς καὶ αὐθις ἀνεπυθάνοντο ἀλλήλων, εἰ τῷ ὄντι Καρχηδὼν κατέσκαπται· ἐλεσχίνευόν τε δι' ὅλης νυκτός, ὅπως μὲν αὐτῶν τὰ ὅπλα περιηρέθη καὶ ὅπως αὐτίκα παρὰ δόξαν ἐτεκτίναντο ἕτερα, ὅπως δὲ τὰς ναῦς ἀφηρέθησαν καὶ στόλον ἐπήξαντο πάλιν ἐξ ὕλης παλαιᾶς τό τε στόμα τοῦ λιμένος ὡς ἀπεκλείσθη καὶ στόμα ὡς ὠρύξαντο ἕτερον ὀλίγαις ἡμέραις. ^[5]
- Lib 637 καὶ τὸ τῶν τειχῶν ὕψος αὐτοῖς διὰ στόματος ἦν καὶ τὰ τῶν λίθων μεγέθη καὶ τὸ πῦρ, ὃ πολλακίς ταῖς μηχαναῖς ἐπήνεγκαν. ὅλως τε τὸν πόλεμον ὡς ὀρώντες ἄρτι γιγνόμενον ἀλλήλοις διετύπουσαν καὶ ἕς τὰς φαντασίας τῶν λεγομένων τῷ σχήματι τοῦ σώματος συνεφέροντο. καὶ τὸν Σκιπίωνα ὁρᾷ ἐδόκουν ἐπὶ κλιμάκων, ἐπὶ νεῶν, ἐν πύλαις, ἐν μάχαις, πανταχοῦ διαθέοντα. ^[5]
- Lib 638 οὕτω μὲν οἱ Ῥωμαῖοι διενυκτέρευσαν, ἅμα δ' ἡμέρᾳ θυσίαι τε καὶ πομπαὶ τοῖς θεοῖς ἐγίγνοντο κατὰ φυλὴν καὶ ἀγῶνες ἐπὶ τούτοις καὶ θέαι ποικίλαι. δέκα δὲ σφῶν αὐτῶν ἡ βουλή τοὺς ἀρίστους ἔπεμπε διαθησομένους Λιβύην μετὰ Σκιπίωνος ἕς τὸ Ῥωμαίων συμφέρον· οἱ Καρχηδόνοιο μὲν εἴ τι περίλοιπον ἔτι ἦν, ἔκριναν κατασκάψαι Σκιπίωνα καὶ οἰκεῖν αὐτὴν ἀπεῖπον ἅπασιν καὶ ἐπηράσαντο, μάλιστα περὶ τῆς Βύρσης, εἴ τις οἰκήσειεν αὐτὴν ἢ τὰ καλούμενα Μέγαρα· ἐπιβαίνειν δ' οὐκ ἀπεῖπον. ^[5]
- Lib 640 ὅσαι δὲ πόλεις συμμαχήκεσαν τοῖς πολεμίοις ἐπιμόνως, ἔδοξε καθελεῖν ἀπάσας· καὶ ὅσαι Ῥωμαίοις βεβοηθήκεσαν, χώραν ἔδωκαν ἐκάστη τῆς δορικτήτου, καὶ πρῶτον μάλιστα Ἴτυκαίοις τὴν μέχρι Καρχηδόνοιο αὐτῆς καὶ Ἰππῶνος ἐπὶ θάτερα. ^[5]
- Lib 641 τοῖς δὲ λοιποῖς φόρον ὥρισαν ἐπὶ τῇ γῇ καὶ ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ ὁμοίως. καὶ στρατηγὸν ἐτήσιον αὐτοῖς ἐκ Ῥώμης ἐπιπέμπειν ἔκριναν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα προστάξαντες ἀπέπλεον ἕς Ῥώμην, ὃ δὲ Σκιπίων ἐποίει τὰ δόξαντα καὶ θυσίας ἐτέλει καὶ ἀγῶνας ἐπὶ τῇ νίκῃ.
- Lib 642 ὡς δὲ αὐτῷ πάντα ἐξετετέλεστο, διαπλεύσας ἐπιφανέστατα δὴ πάντων διεθριάμβευε πολύχρυσον θρίαμβον, ἀγαλμάτων τε γέμοντα καὶ ἀναθημάτων, ὅσα Καρχηδόνιοι χρόνῳ πολλῷ καὶ συνεχέσι νίκαις ἐκ πάσης γῆς συνενηνόχεσαν ἕς Λιβύην. ^[5]
- Lib 643 τότε δ' ἦν, ὅτε καὶ κατὰ Μακεδόνων, ἀλόντος Ἀνδρίσκου τοῦ Ψευδοφιλίππου, τρίτος ἦγετο θρίαμβος καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πρῶτος ὑπὸ Μομμίου. καὶ ἦν ταῦτα ἀμφὶ τὰς ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάδας. χρόνῳ δ' ὕστερον, Γαΐου Γράκχου δημαρχοῦντος ἐν Ῥώμῃ καὶ στάσεων οὐσῶν ἐξ ἀπορίας, ἔδοξε κληρούχους ἕς Λιβύην πέμπειν ἑξακισχιλίους, διαγραφομένων δ' ἀμφὶ τὴν Καρχηδόνα τῶν θεμελίων λύκοι τὰ θεμέλια ἀθρόα διέσπασαν καὶ συνέχεαν. ^[5]
- Lib 645 καὶ τότε μὲν ἀνέσχεον ἡ βουλή τοῦ συνοικισμοῦ· χρόνῳ δὲ αὐθις, ὁπότε Γάιος Καῖσαρ, ὃ καὶ δικτάτωρ ὕστερον αὐτοῖς διηνεκῆς γενόμενος, Πομπήιον ἕς Αἴγυπτον ἐδίωκεν καὶ τοὺς Πομπηίου φίλους ἕς Λιβύην ἀπ' Αἰγύπτου, λέγεται, τῇ Καρχηδόνι παραστρατοπεδεύων, ὑπ' ἐνυπνίου στρατὸν πολὺν ἰδὼν κλαίοντα ἐνοχληθῆναι καὶ αὐτίκα ἑαυτῷ ἕς μνήμην ὑπογράψασθαι Καρχηδόνα συνοικίζειν. ^[5]

Lib 646

καὶ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀπόρων αὐτὸν ἐς Ῥώμην <ἐπανελθόντα> περὶ γῆς παρακαλούντων συνέτασεν ὡς πέμψων τοὺς μὲν ἐς τὴν Καρχηδόνα, τοὺς δ' ἐς Κόρινθον.

Lib 647

ἀλλ' ὅδε μὲν θᾶσσον ἀνηρέθη πρὸς ἐχθρῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων βουλευτηρίῳ, ὁ δ' ἐκείνου παῖς Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ Σεβαστὸς ἐπὶ κλησιν, ἐντυχὼν ἄρα ταῖς ὑπογραφαῖς τοῦ πατρός, συνώκισε τὴν νῦν Καρχηδόνα, ἀγχοτάτω μάλιστα ἐκείνης, φυλαζάμενος τῆς πάλαι τὸ ἐπάρατον. οἰκήτοράς τε Ῥωμαίους μὲν αὐτὸν τρισχιλίους μάλιστα πυνθάνομαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκ τῶν περιοίκων συναγαγεῖν. ὧδε μὲν Λιβύης τῆς ὑπὸ Καρχηδονίοις Ῥωμαῖοι κατέσχον καὶ Καρχηδόνα κατέσκαψάν τε καὶ συνώκισαν αὐτῆς μετὰ ἔτη τῆς κατασκαφῆς ἑκατὸν καὶ δύο. ^[5]